

ZAGREBAČKI NOGOMET U OKVIRU FISKULTURNOG POKRETA 1945. GODINE

Đuranac, Fran

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Kinesiology / Sveučilište u Zagrebu, Kineziološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:117:040349>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-30**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Kinesiology, University of Zagreb - KIFoREP](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
KINEZIOLOŠKI FAKULTET**

Fran Đuranac

**ZAGREBAČKI NOGOMET U OKVIRU
FISKULTURNOG POKRETA 1945. GODINE**

diplomski rad

Zagreb, rujan 2023.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
KINEZIOLOŠKI FAKULTET**

Fran Đuranac

**ZAGREBAČKI NOGOMET U OKVIRU
FISKULTURNOG POKRETA 1945. GODINE**

diplomski rad

Zagreb, rujan 2023.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

DIPLOMSKI RAD

Sveučilište u Zagrebu

Kineziološki fakultet

Horvaćanski zavoj 15, 10000 Zagreb, Hrvatska

Naziv studija: Kineziologija; smjer: Kineziologija u edukaciji i kineziterapiji

Vrsta studija: sveučilišni

Razina kvalifikacije: integrirani prijediplomski i diplomski studij

Studij za stjecanje akademskog naziva: Sveučilišna magistra kineziologije u edukaciji i kineziološkoj rekreaciji

Znanstveno područje: Društvene znanosti
Znanstveno polje: Kineziologija
Vrsta rada: Znanstveno-istraživački rad
Tema rada: je prihvaćena od strane Povjerenstva za diplomске radove Kineziološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u akademskoj godini 2022./2023. dana 2. svibnja, 2023
Mentor: izv. prof. dr. sc. Dario Škegro
Pomoć pri izradi:

ZAGREBAČKI NOGOMET U OKVIRU FISKULTURNOG POKRETA 1945. GODINE

Fran Đuranac, 0034080813

Sastav Povjerenstva za ocjenu i obranu diplomskog rada i diplomskog ispita:

1. izv. prof. dr. sc. <i>Dario Škegro</i>	Predsjednik mentor
2. izv. prof. dr. sc. <i>Zrinko Čustonja</i>	član
3. izv. prof. dr. sc. <i>Ivica Šute</i>	član
4. prof. dr. sc. <i>Dražan Dizdar</i>	zamjena člana

Broj etičkog odobrenja:

Rad je u tiskanom i elektroničkom (pdf format) obliku pohranjen u Knjižnici Kineziološkog fakulteta,

Horvaćanski zavoj 15, Zagreb

BASIC DOCUMENTATION CARD

GRADUATE

University of Zagreb

Faculty of Kinesiology

Horvacanski zavoj 15, 10000 Zagreb, Croatia

Title of study program: Kinesiology; course Kinesiology in Education and Kinesitherapy

Type of program: University

Level of qualification: Integrated undergraduate and graduate

Acquired title: University Master of Kinesiology in Education and Kinesitherapy

Scientific area: Social sciences

Scientific field: Kinesiology

Type of thesis: Scientific research

Master thesis: has been accepted by the Committee for Graduation Theses of the Faculty of Kinesiology of the University of Zagreb in the academic year 2022./2023. on May 2, 2023.

Mentor: PhD, associate prof. Dario Škegro,

Technical support:

FOOTBALL IN ZAGREB WITHIN THE PHYSICAL EDUCATION (FISKULTURA) MOVEMENT IN 1945

Fran Đuranac, 0034080813

Thesis defence committee:

1. <i>Dario Škegro</i> , PhD, associate prof.	chairperson-supervisor
2. Zrinko Čustonja, PhD, associate prof.	member
3. Ivica Šute, PhD, associate prof.	member
4. Dražan Dizdar, PhD, prof.	substitute member

Ethics approval number:

Printed and electronic (pdf format) version of thesis is deposited in Library of the Faculty of Kinesiology,

Horvacanski zavoj 15, Zagreb

Ovim potpisima se potvrđuje da je ovo završena verzija diplomskog rada koja je obranjena pred Povjerenstvom, s unesenim korekcijama koje je Povjerenstvo zahtijevalo na obrani te da je ova tiskana verzija istovjetna elektroničkoj verziji predanoj u Knjižnici.

Mentor:

---

izv. prof. dr. sc. Dario Škegro

Student:

Fran Đuranac

ZAHVALA

Prije svega želio bih zahvaliti mentoru, izv. prof. dr. sc. Dariu Škegri, na pomoći, savjetima i suradnji tijekom pisanja ovog diplomskog rada.

Potom bih želio zahvaliti gospodi Krešimiru Bariću i Ivi Bartolčiću na obogaćivanju ovoga rada brojnim predmetima iz njihove kolekcije, iako ne dijele moje stajalište u vezi nekih zaključaka iznesenih u ovomu radu.

Također bih zahvalio i djelatnicima Nacionalne i sveučilišne knjižnice, Hrvatskog državnog arhiva, Knjižnica grada Zagreba te Muzeja grada Zagreba na višegodišnjoj pomoći pri proučavanju građe.

Nadalje zahvaljujem Ivici Čujku, Marinu Radelji i Viliju Patzu na pomoći prilikom prikupljanja građe tijekom pisanja ovoga rada.

Nebojši Jakovljeviću i Ivi Bartolčiću zahvaljujem na višegodišnjoj suradnji te uvođenju u bogato, ali kompleksno područje proučavanja nogometne povijesti.

Mateju Antoniju Bajiću, Patriku Bajiću i svojoj zaručnici Karli Macan zahvaljujem na, psihološkoj, intelektualnoj i financijskoj potpori tijekom samoga studija.

Na poslijetku zahvaljujem svojoj obitelji na cjeloživotnom odgoju, uz posebnu zahvalu baki Zlatici na usađivanju ljubavi prema gradu Zagrebu i njegovoj bogatoj povijesti.

ZAGREBAČKI NOGOMET U OKVIRU FISKULTURNOG POKRETA 1945. GODINE

Sažetak

Tokom 1945. godine zagrebački sport, uključujući i nogomet prošao je kroz politički orkestriran proces preoblikovanja. Dotadašnje sportske klubove zamijenila su fiskulturna društva koja su, uz provedbu tjelovježbenih programa, također sudjelovala i u brojnim političkim zadaćama nove vlasti. Na području Zagreba tokom 1945. godine djelovalo je 21 fiskulturno društvo, a njih 16 je sudjelovalo u nogometnom prvenstvu Zagreba. Značajan utjecaj na začetak jugoslavenskog fiskulturnog pokreta imao je SSSR. Tokom 1945. godine u Zagrebu su odigrani brojne prijateljske utakmice, a njihova zadaća nerijetko je bila promocija aktualnih političkih pitanja. U kolovozu su u sklopu Fiskulturnog sleta Hrvatske na području Zagreba odigrane brojne prijateljske utakmice hrvatskih selekcija po regijama. Prema izvorima korištenim u ovom radu, Zagreb je u drugoj polovici 1945. godine brojao šest nogometnih igrališta, od čega su tri korištena u natjecateljskim susretima. Fiskulturna društva nisu posjedovala navedena igrališta, već su određena društva imala upravu nad istima, ali vlasništvo nad igralištima bilo je u rukama ZFOH-a. Tokom 1946. godine, obnovom međuregionalnih natjecanja, na području Jugoslavije ponovno dolazi do pojave navijačkih nereda, potaknutih međunacionalnom mržnjom, a gašenih intervencijom političkog vrha. Značajni neredi zabilježeni su na utakmicama zagrebačkih i beogradskih klubova. Jedino nogometno natjecanje na području Zagreba u 1945. godini bilo je Prvenstvo Zagreba. Cilj navedenog prvenstva bio je promocija budućih prvorazrednih momčadi, a specifičnost samoga natjecanja ležala je u heterogenoj populaciji igrača. Neki susreti započinjali su u osam sati ujutro, a uvjeti na terenu u brojnim su slučajevima bili neregularni, ali su utakmice svejedno održane. U ranom poslijeratnom razdoblju nad zagrebačkim su sportom počinjeni brojni zločini. Brojni zagrebački nogometaši pritom su streljani, veliki broj sportskih društava zauvijek je ugašeno, a Zagreb je napustio veliki broj perspektivnih nogometaša. Tokom 1946. godine neka su zagrebačka fiskulturna društva procesom fuzija stvorila nova, jača fiskulturna društva, koja će kasnije prerasti u neke od najuspješnijih Hrvatskim sportskih klubova.

Ključne riječi: povijest nogometa, fiskulturna društva, zagrebački sport, zagrebačka igrališta, navijački neredi

FOOTBALL IN ZAGREB WITHIN THE PHYSICAL CULTURE (FISKULTURA) MOVEMENT IN 1945

Abstract

In 1945, the Zagreb sports system, including football, underwent a politically orchestrated transformation process. The previous sports clubs were replaced by physical culture (fiskultura) clubs, which, in addition to implementing exercise programs, also participated in numerous political tasks of the new government. During 1945, 21 fiskultura clubs operated in the Zagreb area, and 16 participated in the Zagreb football championship. The USSR significantly influenced the beginning of the Yugoslav fiskultura movement. During 1945, numerous friendly matches were played in Zagreb, and their goal was often to promote current political issues. In August of 1945, several friendly matches of the Croatian regional selections were played in Zagreb as part of the Croatian fiskultura festival. According to the sources used in this paper, in the second half of 1945, Zagreb had six football fields, three of which were used in competitive matches. The aforementioned clubs were not the owners of the mentioned fields, but some were in charge of managing them. The ownership of the playgrounds was in the hands of ZFOH. During 1946, with the renewal of interregional competitions, fan riots occurred again in the territory of Yugoslavia, fueled by hatred between the nations and extinguished by the intervention of the political leadership. Significant riots were recorded at matches between Zagreb and Belgrade clubs. The only football competition in Zagreb held in 1945 was the Zagreb Championship. The goal of the championship was the promotion of future first-class teams, and the specificity of the competition itself lay in the heterogeneous population of players. Some matches started at eight o'clock in the morning, and the conditions on the field were irregular in many cases, but the matches were held anyway. In the early post-war period, numerous crimes were committed against Zagreb sports. Numerous Zagreb soccer players were shot, many clubs were closed forever, and many promising soccer players left Zagreb. In 1946, some Zagreb fiskultura clubs merged to create new, stronger fiskultura clubs, which would later grow into some of the most successful Croatian sports clubs.

Keywords: football history, fiskultura clubs, Zagreb sport, Zagreb playfields, fan riots

SADRŽAJ

1. UVOD	11
2. CILJEVI I HIPOTEZE	14
3. METODE ISTRAŽIVANJA.....	15
4. STANJE NOGOMETA U ZAGREBU ZA VRIJEME DRUGOG SVJETSKOG RATA I TIJEKOM 1945. GODINE.....	16
5. NOVI TJELOVJEŽBENI SUSTAV POD UTJECAJEM SSSR-a	22
6. ULOGA I ZNAČAJ FISKULTURNIH DRUŠTAVA NAKON II. SVJETSKOG RATA	26
7. FISKULTURNA DRUŠTVA NA PODRUČJU ZAGREBA.....	30
7.1. Željezničarsko fiskulturno društvo „Lokomotiva“	30
7.2. Fiskulturno društvo komunalaca „Dinamo“	31
7.3. Omladinsko fiskulturno društvo „Mladost“	35
7.4. Zagrebačko fizkulturno društvo „Slavija“	37
7.5. Fiskulturno društvo „Jedinstvo“	38
7.6. Fiskulturno društvo „Građevinar“	39
7.7. Fiskulturno društvo „Tekstilac“	40
7.8. Fiskulturno društvo „Metalac“	41
7.9. Studentsko fiskulturno društvo „Akademičar“	43
7.10. Fiskulturno društvo „Poštar“	45
7.11. Fiskulturno društvo „Gračičar“	46
7.12. Fiskulturno društvo „Element“	48
7.13. Fiskulturno društvo „Sloboda“	49
7.14. Fiskulturno društvo „Amater“	50
7.15. Fiskulturno društvo „Vatrogasac“	51
7.16. Fiskulturno društvo „Slaven“	51
7.17. Fiskulturno društvo „Milicija“	52
7.18. Fiskulturno društvo „Hajduk“	53
7.19. Vojnička fiskulturna društva	54
8. FISKULTURNA DRUŠTVA ZAGREBAČKOG OKRUGA.....	56

8.1.	Omladinsko fiskulturno društvo „Dubrava“	56
8.2.	Fiskulturno društvo „Ponikve“	57
8.3.	Fiskulturno društvo „Albin Kovačić“	59
9.	PRIJATELJSKE UTAKMICE DO PRVENSTVA ZAGREBA.....	61
10.	NOGOMETNE UTAKMICE NA FISKULTURNOM SLETU FEDERALNE DRŽAVE HRVATSKE	64
11.	ZAGREBAČKA NOGOMETNA IGRALIŠTA.....	68
11.1.	Igralište bivše „Concordije“	69
11.2.	Igralište „Željezničar-Viktorije“	70
11.3.	Igralište bivšeg „HAŠK-a“	71
11.4.	Igralište bivšeg „Gradjanskog“.....	74
11.5.	Ostala igrališta na području Zagreba.....	76
12.	NAVIJAČKI SVIJET U RANOM POSLIJERATNOM RAZDOBLJU.....	78
13.	PRVENSTVO ZAGREBA 1945.	84
14.	POLITIČKA OPRESIJA I KOMUNISTIČKI ZLOČINI NAD ZAGREBAČKIM NOGOMETOM U RANOM POSLIJERATNOM RAZDOBLJU	91
15.	UTJECAJ ZAGREBAČKIH FISKULTURNIH DRUŠTAVA NA NEKE MODERNE SPORTSKE KLUBOVE PUTEM FUZIJA	96
15.1.	Omladinsko studentsko fiskulturno društvo „Mladost“	96
15.2.	Fiskulturno društvo „Crvena lokomotiva“	97
15.3.	Fuzije fiskulturnog društva „Jedinstvo“ u 1946. godini	97
15.4.	Fiskulturno društvo „Zagreb“	98
16.	RASPRAVA.....	100
17.	ZAKLJUČAK	105
18.	LITERATURA	107
19.	DODATAK.....	118

1. UVOD

Sport, a posebice nogomet, jedan je od najznačajnijih društvenih fenomena moderne povijesti. Proučavanjem, posebice njegovih povijesnih, socioloških, ekonomskih i političkih utjecaja na društvo, otvara se prozor ka proučavanju ljudske svakodnevice. Nogomet je od samih začetaka u gradu Zagrebu imao značajan utjecaj na građanstvo te je na tribine zagrebačkih igrališta privlačio veliki broj ljudi raznih ekonomskih, etničkih, religijskih, i socijalnih statusa. Razvojem zagrebačkog društva 20.st. razvijao se i nogomet, a uz njega i sportska infrastruktura. Zagrepčani su aktivno djelovali na ovu novu, popularnu, igru, a nogomet im je tu uslugu neprimjetno vraćao te je u roku od svega nekoliko godina ostavio veliki utisak na svakodnevnicu prosječnog Zagrepčanina. U svojem djelu Šute (2022) zamjećuje značajan utjecaj nogometa na oblikovanje zagrebačke društvene svakodnevice u prvoj polovici 20.stoljeća. U navedenom djelu autor je zapisao kritiku nekih zagrebačkih dnevnih listova upućenu stanovnicima grada, odnosno njihovom zanemarivanju kazališta i kulture, nauštrb nogometnih utakmica. Prema tadašnjim novinarima kulturni život izgubio je bitku pa tako nogometnim utakmica redovito prisustvuje nekoliko tisuća gledatelja, dok zagrebačke kulturne dvorane zjape prazne.

Opčinjenost naroda nogometnim fenomenom uočila je i politika pa su političari, od samih začetaka, utjecajem na nogomet pokušali poboljšati svoj utjecaj na zagrebačko društvo. Političari aktivno sudjeluju u radu uspješnih i popularnih zagrebačkih klubova, otvaraju sportska igrališta te utjecajem na ključne odluke Zagrebačkog nogometnog saveza izravno formiraju tadašnju društvenu svakodnevnicu. Nogomet je postao efikasan alat za upravljanje velikim dijelom zagrebačkog društva. Iz toga razloga politika će u trenucima velikih društveno-političkih promjena hitrom reakcijom uvoditi tektonske promjene u zagrebački nogomet te promjenama u nogometu pokušati ubrzati promjene u samome društvu. Primjer prisutnosti političara u nogometu može se vidjeti na slici 1. na kojoj je prikazano izvođenje početnog udarca na otvaranju nogometnog igrališta „Tipografije“ od strane tadašnjeg gradonačelnika Zagreba Vjekoslava Heinzela.

Slika 1. *Heinzl izvodi početni udarac* (Petnaest godina amaterskog sporta H.Š.K. „Tipografije“).

Jedan od najznačajnijih događaja u povijesti Zagreba predstavlja ulazak partizana u grad 8. svibnja 1945. Zagrepčani su podijeljenog mišljenja o ovom povijesnom događaju. Jedan dio građana Zagreba svake godine slavi navedeni datum, a drugi na nj. gleda s prijehzirom.

Neupitno je da je navedeni događaj imao veliki utjecaj na krojenje zagrebačke današnjice, a jedno od područja na koje je navedeni događaj utjecao svakako je nogomet. O tematici utjecaja komunističke vlasti na zagrebački nogomet u ranom poslijeratnom razdoblju pisali su brojni autori, ali predmet proučavanja u pravilu su bili samo najveći zagrebački klubovi.

Fredi Kramer bio je dugogodišnji kroničar Građanskog nogometnog kluba „Dinamo“ te je tokom svojeg života napisao nekoliko Dinamovih monografija. U svojoj monografiji Kramer (1985) zapisao je kako je Dinamo osnovan 9. lipnja 1945. pod imenom Fiskulturno društvo komunalaca „Dinamo“. Isti autor 14 godina kasnije u svojem djelu Kramer (1999) tvrdi da je klub osnovan 1903. godine te da je tradicijski slijednik Prvog hrvatskog građanskog športskog kluba, Dinama i HAŠK-a, od kojeg je autor preuzeo i godinu osnutka kluba. Još jednu monografiju Kramer je objavio 2011. godine. Ovoga puta u svojem djelu Kramer (2011) tvrdi da je Dinamo slijednik isključivo Prvog hrvatskog građanskog športskog kluba te da je datum osnutka kluba 26. travnja 1911. Mišljenje Kramera iz 2011. godine dijeli i trenutni Dinamov kroničar Miroslav Tomašević. Prema Tomašević (2015) Dinamo je sportski sljednik Građanskog, a kao dokaze autor je, između ostalog, naveo da su u klubu igrali isti igrači, da je klub vodio isti trener, da su dva navedena kluba igrala na istom stadionu, da su klubovi nosili dresove iste boje te da su ga vodili isti članovi uprave.

U djelu ("S.D. Lokomotiva 1914/64", 1964) zapisana je povijest Sportskog društva Lokomotiva te je napravljen kratki osvrt na rane poslijeratne godine Lokomotive. Prema navedenoj knjizi trener Kranjc je poveo nogometnu sekciju od samog osnutka 1945. godine.

Samovojska (2019) u svojem se djelu osvrnuo na povijest svih sadašnjih nogometnih klubova grada Zagreba. O svakom je klubu autor zapisao godinu osnutka te osnovne podatke poput najvećih uspjeha te promjena imena, a Šimić (1953) u svojem je djelu pisao o povijesti Nogometnog kluba „Zagreb“. Prema autoru Zagreb je nastao fuzijom dvaju društava, „Milicionera“ i „Zagreba“. Milicioner je prema autoru osnovan 7. kolovoza 1945.

Uz nogometne klubove komunistička je vlast također utjecala i na navijače. U svojem djelu Šute (2022) autor se osvrnuo na navijački pokret najuspješnije zagrebačke nogometne sekcije prijeratnog razdoblja. Ivica Šute u svojoj se knjizi bavio fenomenom „Istočnjaka“, odnosno navijača Prvog hrvatskog građanskog športskog kluba. Prema navedenom djelu „Istočnjaci“ su bili najvatreniji navijači Građanskog te su nerijetko izazivali nereda, a nalazili su se na istočnoj tribini Igrališta „Građanskog“. Na zapadnoj, skupljoj, tribini istoga igrališta nalazili su se navijači višeg sloja društva te je atmosfera na tom djelu igrališta bila mirnija.

Leiner i Kolveshi (2001.) u svojem su djelu zapisale osnovne podatke o zagrebačkim športskim igralištima prijeratnog doba, brojna od tih igrališta korištena su i u ranom poslijeratnom razdoblju.

U svojem novinskom članku Zdravko Reić obrušio se na kroničare Hajduka napisavši da je Hajduk prevelik klub za falsificiranje povijesti. Kao primjer falsifikata naveo je upisani naslov prvaka Hrvatske iz 1945. godine. Navodno prvenstvo Hajduk je osvojio na masovnom sletu u Zagrebu 1945. (Reić, 2022)

Fokus ovog diplomskog rada usmjeren je ka utjecaju partizana na reorganizaciju nogometa u gradu Zagrebu tokom 1945. godine. Rad će se prvenstveno baviti osnutkom novih fiskulturnih društava i pretvorbom nekih postojećih sportskih klubova u fiskulturna društva tokom 1945. godine te utjecajem tih društava na nastanak nekih modernih nogometnih klubova raznim fuzijama, koje su se dogodile tokom 1946. godine. Pritom će dodatan osvrt biti stavljen na uplitanje Komunističke partije Jugoslavije u rješavanje brojnih nogometnih pitanja u ranom poslijeratnom razdoblju, uključujući i pitanja sportskih igrališta i navijačkih nereda.

2. CILJEVI I HIPOTEZE

Cilj ovoga istraživanja je ustvrditi koliko i na koje načine je Komunistička partija Jugoslavije utjecala na značajne promjene u zagrebačkom nogometu tokom 1945. godine. Svrha ovog istraživanja je utvrditi utjecaj KPJ na gašenje sportskih klubova, osnutak novih fiskulturnih društava, rješavanje pitanja sportske infrastrukture grada Zagreba te na koji način se odnosila prema navijačkom pokretu. Cilj istraživanja također je ustvrditi i razlog uplitanja politike u zagrebački nogomet tokom ranog poslijeratnog razdoblja. Obradit će se i utjecaj KPJ na obnovu nogometnih natjecanja u ranom poslijeratnom razdoblju. Naposljetku, cilj istraživanja je ustvrditi točne podatke o počecima rada novih fiskulturnih društava, osnovanih tokom 1945. godine te njihov utjecaj na stvaranje nekih modernih sportskih klubova putem fuzija u 1946. godini.

Pretpostavlja se da je KPJ značajno utjecala na događaje u zagrebačkom nogometu tokom 1945. godine gašenjem prijeratnih sportskih klubova te utjecajem na stvaranje novih fiskulturnih društava, pokretanjem novih nogometnih natjecanja te uplitanjem u pitanja nogometnih igrališta i navijačkog pokreta. Također se pretpostavlja da su novoosnovana fiskulturna društva imala značajan utjecaj na neke današnje sportske klubove.

Hipoteze:

H1: Komunistička partija Jugoslavije značajno je utjecala na gašenje prijeratnih sportskih klubova te nastanak novih fiskulturnih društava.

H2: Komunistička partija Jugoslavije utjecala je na obnovu natjecanja te je aktivno sudjelovala u rješavanju pitanja infrastrukture i navijačkog pokreta u ranom poslijeratnom razdoblju.

H3: Novoosnovana fiskulturna društva imala su značajan utjecaj na uspostavu nekih modernih sportskih klubova.

3. METODE ISTRAŽIVANJA

U ovom radu se kao osnovna znanstvena metoda istraživanja koristila historijska metoda koja se označava kao skup pravila za historijsko mišljenje, kao spoznajni proces, koja dopuštaju da su rezultati istraživanja razmjerno istiniti u usporedbi s povijesnom zbiljom (Gross, 2001).

Također, metode koje su korištene u izradi ovog rada temelje se na proučavanju različitih (uglavnom pisanih) izvora, a to su:

- deskriptivna metoda – metoda proučavanja i opisivanja. Prikupljanje i proučavanje podataka i informacija vezanih uz postavljene ciljeve rada te opisivanje prikazanih podataka.
- induktivna i deduktivna metoda – koristi se u cilju donošenja određenih zaključaka na temelju proučavanja izvora. Primjerice dokazivanje utjecaja Partije na gašnje prijeratnih klubova i osnivanje fiskulturnih društava.
- metoda analize, sinteze – za analiziranje, otkrivanje, uočavanje određenih bitnih činjenica, faktora i karakteristika koje su vezane za postavljene ciljeve i hipoteze u radu.
- metoda proučavanja literature – proučavanje, pronalaženje i korištenje literature i drugih izvora pri izradi ovog rada.

4. STANJE NOGOMETA U ZAGREBU ZA VRIJEME DRUGOG SVJETSKOG RATA I TIJEKOM 1945. GODINE

Sami nazivi zagrebačkih prijeratnih sportskih klubova jasno pokazuju da u predratnom razdoblju Zagreb ima više tipova klubova, a Kerhin i Rede(1994.) u svojem djelu zapisali su povijesnu pozadinu nekih od njih. Članovi Zagrebačkog nogometnog podsaveza tako su:

- Radnički klubovi: klubovi koji okupljaju radnike određenog sindikata ili firme. Primjer takvog kluba je „Polijski ŠK“, klub zagrebačke policije.
- Vjerski klubovi: klubovi koji su okupljali pripadnike određene vjeroispovijesti. Primjerice zagrebačko „ŽGISD Makabi“, gimnastičko i sportsko društvo zagrebačke židovske zajednice.
- Građanski klubovi: klubovi koji predstavljaju sve staleže određenog grada ili područja. Najpoznatiji zagrebački klub ovoga tipa je „1. Hrvatski građanski športski klub.“
- Kotarski klubovi: Klubovi koje su osnovali stanovnici određenog kotara, a u pojedinim slučajevima i samo jedne ulice grada Zagreba. Primjer takvog kluba je „HŠK Meteor“, klub stanovnika Selske ceste.
- Klubovi hrvatskih podneblja: klubovi koje su osnovali doseljenici određenog podneblja Hrvatske. Primjer takvog kluba je „HŠK Ličanin“.

Ovakvoj šarolikoj podjeli klubova ubrzo će doći kraj jer Zagreb, a tako i njegov sport, će u svega 5 godina uzdrmati 2 nasilna politička režima. Nad zagrebačkim sportom u 1941. i 1945. godini provedeno je otvoreno političko nasilje. Iako će ovaj diplomski rad biti baziran na onom drugom, komunističkom nasilju, u uvodu je nužno spomenuti nasilje provedeno 1941. godine od strane ustaškog pokreta tokom Nezavisne države Hrvatske. Ustaško nasilje nad sportom pratilo je njihovo nasilje nad židovskom zajednicom, a također je bilo usmjereno i prema klubovima koji su otvoreno podržavali politiku Kraljevine Jugoslavije i prijeratni komunistički pokret.

U službenom glasilu Hrvatskog nogometnog saveza, 9. svibnja 1941. godine izlazi zaključak o brisanju zagrebačkog Športskog kluba „Makabi“ i zagrebačkog Športskog kluba „Jugoslavija“ iz članstva Hrvatskog nogometnog saveza. Svi klubovi također su dužni iz svog naziva maknuti oznaku „Jugoslavenski“ („Zaključci predsjedništva“, 1941).

Isti list 21. svibnja 1941. objavljuje prijedlog Zagrebačkog nogometnog podsaveza, kojim se zagrebački klubovi Borac, Metalac, Sigečica, Jednakost i Tekstilac brišu iz saveza („II. Zagrebački nogometni“, 1941).

Uz gašenje klubova ustaške vlasti provodile su i brojne zločine nad “nepoćudnim“ sportašima i sportskim djelatnicima. Nikola Pajević jedan je od brojnih sportaša kojima je život ugašen tokom ustaškog terora. Mladi student prava igrao je u HAŠK-u na poziciji desnog halfa te je bio reprezentativac Zagreba. Svoju posljednju utakmicu Pajević je odigrao u siječnju 1943. godine, a 3 mjeseca kasnije strijeljan je na Dotršćini. (“Njih nikada nećemo“ 1945).

Nešto poznatija priča ona je Svetozara Đžanića, igrača Gradjanskog te reprezentativca NDH rođenog u Novom Sadu. Đžanićeva obitelj otvoreno je podržavala komunistički pokret, a sam igrač bio je aktivan član komunističkog pokreta. Političko djelovanje zapečatit će Đžanićevu sudbinu, Đžanić je 17. lipnja 1941. uhapšen te je bez suđenja likvidiran u šumi Dotršćina. (“Svetozar “Lala“ Đžanić“, 1981)

Slika 2: Naslovnica 15. broja „Nogometnog športa“, službenog glasila Hrvatskog nogometnog saveza (Nogometni šport, br.15).

Ustaško nasilje neminovno je bilo jedan od primarnih, ali ne i jedini okidač za provedbu novog političkog nasilja nad zagrebačkim sportom. U Zagreb 8. svibnja 1945. ulaze partizani, a njihov dolazak imat će značajan utjecaj na krvnu sliku grada i njegovog sporta, odnosno fiskulture.

Ulazak partizana u Zagreb 8. svibnja 1945. godine obilježit će početak najpogubnijeg razdoblja u povijesti zagrebačkog nogometa. Na Slici 3. Partizani hodaju Ilicom u smjeru zapada, u pozadini se vidi Jelačićev trg. Ulazak partizana u Zagreb značajno će izmijeniti društvene odnose u gradu Zagrebu, a samim time uvest će i tektonske promjene u zagrebački nogomet.

Već 14. svibnja 1945. nova vlast organizira prijateljski susret između I. i II. Jugoslavenske armije. Susret je odigran u prisustvu nekoliko tisuća gledatelja na najvećem zagrebačkom sportskom objektu, Igralištu „Concordije“. Uz gledatelje prisutni su bili i brojni borci te rukovodioci i oficiri I. i II. armije, a igralište je bilo ukrašeno slikama Tita i Staljina te zastavama saveznika. Momčadi su igrale u plavim i zelenim dresovima, a susret je završen rezultatom 3:3. („Prva nogometna utakmica“, 1945).

Ovaj susret poslužio je kao svojevrsna pozornica novoj vlasti, na kojoj se ista predstavila građanima Zagreba. Nova vlast bila je upoznata sa snažnom povezanošću građana Zagreba i nogometa pa je upravo nogometom skrenula misli građana sa brojnih ratnih strahota, istodobno se predstavivši kao prijatelj naroda.

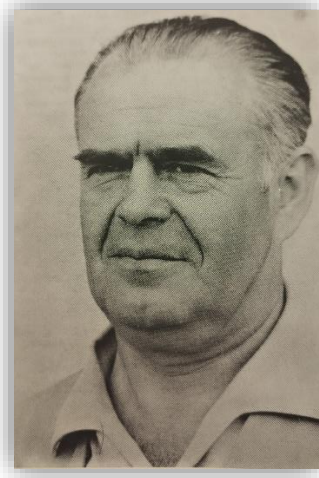

Slika 3. Kolona partizana nedugo nakon ulaska u Zagreb. (Zagreb svibanj 1945)

Svega nekoliko dana kasnije u Vjesniku izlazi članak kojim nova vlast građane uvodi u novo razdoblje sporta, sada znanog kao fiskultura. Nova vlast je u dotadašnjem funkcioniranju sporta

uočila brojne probleme. Kao prvi problem navodi profesionalizam u sportu te odlučuje istomu stati na kraj. Kao drugi problem nova vlast navodi svjesno odvajanje sportaša od politike. Prema članku (Šustić, 1945) na ovaj su način, tokom 2. Svjetskog rata, sportaši postali sredstvo propagande u rukama okupatora i njegovih pomagača. U idućim godinama nogometaši će postati jedan od najvećih promotora nove vlasti. Kao posljednji problem dotadašnjeg funkcioniranja sporta autor navodi klubaštvo, odnosno sebičnu pripadnost nekom klubu ili sportašu. Autor ovog članka je Mirko Šustić, u trenutku pisanja bio je tajnik Zemaljskog fiskulturnog odbora Hrvatske. Šustić je također zaključio da su pojedini radnički klubovi bili politički ugnjetavani prije i za vrijeme rata te im je na razne načine otežan rad, ukoliko nisu bili raspušteni pod političkim pritiskom.

Tvrđnju o političkoj represiji spram određenih radničkih klubova prije 2. Svjetskog rata potvrđuje i Cuvaj (1975). Bogdan Cuvaj (Slika 4.) jedna je od najznačajnijih ličnosti u povijesti zagrebačkog sporta. Ostavio je dubok trag kao trener, izbornik, sportski djelatnik i predavač, a pri kraju svojega života prometnuo se u jednog od najvećih povjesničara sporta na području Zagreba. Cuvaj u svojem članku navodi primjer iz povijesti Sportskog kluba „Jarun“. Jarun je osnovan 1921. godine te su osnivači kluba iste godine zatražili odobrenje pravila. Vlast je Jarun smatrala skupom politički nepoćudnih ljudi te je klub sve do 1939. godine funkcionirao kao “divlji” klub, odnosno neregistrirano sportsko društvo, kojemu je bilo zabranjeno natjecanje s registriranim klubovima Zagrebačkog nogometnog podsaveza. Tokom “divljeg” razdoblja, odnosno 1931. godine, skupina od 15 igrača Jaruna uhapšena je zbog sumnje na sudjelovanje u prijeratnom komunističkom pokretu. Nad igračima je u žandarmerijskoj postaji „Vrapče“ provedeno fizičko nasilje, a potom su pušteni zbog manjka dokaza.

Slika 4. *Bogdan Cuvaj* (Sto godina nogometa u Hrvatskoj).

U prvim danima svojega djelovanja komunistička vlast je odradila nekoliko sastanaka s predstavnicima postojećih sportskih društava. Teme sastanaka nisu poznate, ali izgledno je da je predstavnicima predstavljen plan budućeg ustroja sporta, odnosno fiskulture. Prema novinskom članku ("Poziv igračima omladinske", 1945) posrednik između predstavnika klubova i vlasti bio je Ivica Medarić, nekadašnji prvak Jugoslavije u nogometu, a sada važna figura u stvaranju zagrebačkog fiskulturnog pokreta. Medarić je također organizirao i prve poslijeratne nogometne susrete.

Značaj tih susreta znatno je veći od održavanja fizičke spreme zagrebačkih nogometaša. Kao što je ranije spomenuto, nogometaši su u sklopu NDH služili kao svojevrzne marionete ustaškoj vlasti. Igrali su za reprezentaciju NDH, nastupali u državnom prvenstvu, a prije susreta su i pozdravljali Antu Pavelića podignutom desnicom. Na Slici 5. nalaze se Kokotović, Antolković, Lešnik, Wöfl, Beda, Lechner, Jazbinšek, Pukšec, Dubac, Glaser i Brozović, igrači reprezentacije NDH koji će dolaskom nove vlasti nastupati u brojnim prijateljskim susretima zagrebačkih selekcija.

Sudjelovanje u poslijeratnim prijateljskim susretima poslužilo je kontroverznim sportašima kao "ispiranje okaljanog obraza" te ih je usput pošteđelo težih posljedica. Na ovaj način profitirali su i vlast i igrači. Vlast je organizacijom nogometnih susreta nastavila pozitivno djelovati na moral građana Zagreba, a igrači su postali promotori ideja nove vlasti te su tako isprali svoje "grijehe iz prošlosti".

Slika 5. *Reprezentacija NDH fotografirana u Bratislavi uoči utakmice Slovačka – Hrvatska* (Fotoarhiva gosp. Ive Bartolčića).

U jednom od tri susreta, odigranih 3. lipnja 1945. godine, sudjelovat će i zagrebačka Lokomotiva, odnosno prijašnji Željezničar. Za Lokomotivu će u navedenom susretu nastupiti čak 9 prijašnjih igrača Željezničara te Božičević iz Trnja i Švaljek iz Ličanina. Najveći utjecaj na formiranje Lokomotivine nogometne sekcije očito je imao prijeratni Željezničar, a koliko je vidljivo iz novina, Lokomotiva je jedino zagrebačko sportsko društvo koje je od ulaska partizana u Zagreb do početka reorganizacije zagrebačkog sporta odigralo nogometni susret. Zanimljivo je da je u naslovu članka, koji je izvijestio o ovom susretu, Lokomotiva već nazvana fiskulturnim društvom (“Omladinska reprezentacija Zagreba“, 1945).

5. NOVI TJELOVJEŽBENI SUSTAV POD UTJECajem SSSR-a

Završetkom II. Svjetskog rata Jugoslavija postaje dijelom istočnog bloka, kojim dominira SSSR. Sport, praktički preko noći, ulazi pod okrilje fiskulture. Fiskulturni pokret kao svoj glavni cilj postavlja odgoj fizički aktivne i radno sposobne populacije, uvidjevši pozitivan utjecaj tjelovježbe na fizičko, ali i psihičko zdravlje ljudskog organizma. Tjelovježba zemljama istočnog bloka također služi i kao jeftin, a učinkovit, alat propagande. Tjelovježbene aktivnosti koje zahtijevaju mali financijski izdatak, a omogućavaju istovremenu prisutnost velikog broja vježbača, nerijetko su promovirane u medijima te podupirane od strane politike. Šah, fiskulturni sletovi, cross i natjecanja za značke tako dobivaju na popularnosti, a sve se više promovira i tjelovježba žena. Fiskulturne novine 1945. godine prepune su vijesti iz SSSR-a, nerijetko predstavljajući sovjetske momčadi i fiskulturni sustav kao uzor koji Jugoslavija treba pratiti. Sovjetske momčadi i sportaši nerijetko su bili gosti na jugoslavenskim natjecanjima, a dolasci nogometnih momčadi na jugoslavenske turneje najavljuvani su kao značajni društveni događaji te su privlačili veliki broj gledatelja.

Fiskultura je, sama po sebi, pojam proizašao upravo iz SSSR-a. Prije svega treba naglasiti da fiskultura i sport nisu sinonimi. Prema filozofiji SSSR-a profesionalni sport okaljan je kapitalizmom te dostupan samo višim slojevima. Fiskultura je, između ostalog, trebala poslužiti kao alat za stvaranje zdravog sustava sporta, dostupnog svim slojevima društva te joj je zadaća odgoj fizički zdrave populacije, koja će potom proizvoditi i uspješne sportaše. Treba naglasiti da fiskultura ne brani sport, niti negativno utječe na provedbu sportskih natjecanja. U sklopu FNRJ sport je samo jedan dio fizičke kulture, postoji s ciljem postizanja rezultata te svladavanja napora, ali fiskulturni pokret ima, za državu, značajniji zadatak od rušenja rekorda, bit fizičke kulture je odgoj tjelesni sposobne nacije. (M.H., 1945).

Jugoslavenski fiskulturni pokret u svojoj je suštini minijaturna kopija sovjetskog fiskulturnog pokreta. Od samih začetaka jugoslavenske fiskulturne novine čitateljima prenose vijesti i podatke fiskulturnog pokreta SSSR-a te „starijeg brata“ prikazuju kao nepogrešivi sustav, nepobjediv i jedinstven u svijetu.

Dobar primjer promocije fiskulturnog pokreta SSSR-a u zagrebačkom tisku vidljiv je u novinskom članku („Nastupi „Dinama““, 1945), gdje je autor članka napravio osvrt na englesku turneju moskovskog Dinama. Dinamova uspješna turneja prikazana je kao dokaz sovjetske superiornosti nad engleskim nogometom. U članku je zapisana i anegdota u kojoj su Dinamovi nogometaši odbili viski te od domaćina zatražili mlijeko. Ovim primjerom, putem popularne

nogometne momčadi, novinar promovira zdrav život fiskulturnika te istodobno naglašava snažnu disciplinu sovjeta.

Fiskulturni pokret imao je značajan utjecaj na jačanje Jugoslavenstva. Organizatori sportskih i fiskulturnih priredaba nerijetko su, uz tjelovježbene programe, nalazili mjesta i za razne kulturne nastupe te promociju ideje Jugoslavenskog nacionalizma, nerijetko od strane značajne političke ličnosti, koja je pritom držala govor. Na Slici 6. prikazan je pogled na zapadnu tribinu Igrališta bivše „Concordije“ tokom održavanja atletskog prvenstva države u rujnu 1945. Tribine su ukrašene zastavama s petokrakom, a prisutni su i politički slogani.

Slika 6. Tribina Igrališta „Concordije“ (Ilustrirani vjesnik, br. 7, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu).

Na završetku I. fiskulturnog sleta Hrvatske govor je održao ministar narodnog zdravlja dr. Aleksandar Koharević. Uz utjecaj fiskulture na fizičko zdravlje naroda, Koharević je također naglasio važnost fiskulture na odgoj omladine te utjecaj fiskulture na razvoj rodoljublja. Ministar je nastavio govor ukazujući na značajan doprinos fiskulture na kondicijsku pripremu vojnika SSSR-a i svih naroda Jugoslavije. Koharević je fiskulturu prikazao kao svojину jugoslavenskog naroda, kao svojevrstni pokret od državnog interesa. Govor je završio pozdravivši sve prisutne, a potom slobodnu Hrvatsku, Jugoslaviju i SSSR, pozivajući na bratstvo i jedinstvo spomenutih naroda. (“Završen je“, 1945).

Fiskultura služi kao idealan alat za političko povezivanje Jugoslavije i SSSR-a. Tokom 1945. godine zapisani su brojni nastupi sovjetskih sportaša u Zagrebu, a veliki dio naišao je na značajnu političku podršku i interes građana Zagreba.

U Zagrebu je 9. prosinca 1945. gostovala nogometna sekcija CDKA, momčadi Crvene armije. Gostovanje ove momčadi u tisku se nagovještavalo tjednima unaprijed, a susret reprezentacije Zagreba i CDKA pratilo je čak 15,000 gledatelja. Ovaj susret, uz zanimljivu sportsku predstavu, ima i veliki politički značaj. Na tribinama Igrališta „Slobode“ okupili su se brojni političari, narodni heroji i ministri s jedne, a generali s druge strane. Politika je čvrsto stala iza ovakvih turneja, uvidjevši njihov potencijal u povezivanju dviju prijateljskih država. Na Slici 7. igrač reprezentacije Zagreba ima prišivenu petokraku zvijezdu, uobičajeni “modni dodatak“ s brojnih sportskih dresova u ranom poslijeratnom razdoblju.

(“Drugi nastup bratskih“, 1945)

Slika 7. *Trenutak s utakmice CDKA – reprezentacija Zagreba* (Ilustrirani vjesnik, br. 17, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu).

Sovjetski fiskulturni pokret ulagao je značajne napore u jačanje i modeliranje jugoslavenskog. SSSR u ovome zasigurno nije sudjelovao iz filantropskih razloga. Uvidjevši snažan utjecaj fiskulture i sporta na društvo, Sovjeti su odlučili poboljšati političke odnose FNRJ i SSSR-a podržavanjem jugoslavenskog fiskulturnog pokreta. Sovjetske delegacije nerijetko su posjećivale Zagreb, pritom prenoseći nove fiskulturne ideje, koje su išle u korist socijalističkoj filozofiji. Na ovaj način jačao je utjecaj SSSR-a na Jugoslaviju. Primjer posjeta sovjetske delegacije Fiskulturnom društvu „Grafičar“ zapisan je u novinskom članku pod naslovom „Posjeta članova sovjetske delegacije zagrebačkom fiskulturnom društvu „Grafičar““. U dvorani, koja je bila ukrašena portretima Staljina i Tita, grafičari su organizirali glazbenu

zabavu te slavili bratske odnose ovih naroda, usput darujući gostujuću delegaciju ukusnim darovima (“Posjeta članova sovjetske“, 1945).

Fiskulturni pokret nije služio isključivo odgoju i formiranju vrhunskih sportaša. Bit fiskulturnog pokreta prvenstveno je bila u stvaranju fizički sposobne radne snage i vojske. Pomoću fiskulture vlast je odlučila stvoriti fizički moćnu i sposobnu naciju, otpornu na brojne nedaće. Kako bi što kvalitetnije utjecala na razvoj fiskulture, vlast uskoro pokreće tečajeve za instruktore fiskulture. Već u 1945. godini u Zagrebu je otvorena „Viša škola za fizkulturu“, a polaznici tečaja prolaze kroz šarolik spektar predmeta, slušajući zdravstvene i pedagoške grupe predmeta, ali i brojne sportske grane i igre, uključujući i narodne igre i kola, čime se promiče ideja jedinstva naroda Jugoslavije. (“Naukovna osnova“, 1945.)

6. ULOGA I ZNAČAJ FISKULTURNIH DRUŠTAVA NAKON II. SVJETSKOG RATA

Fiskulturna društva bila su osnovne jedinice zadužene za provedbu fiskulturnih programa te samim time održavanja tjelovježbenih aktivnosti naroda, a pogotovo omladine, na početku Federativne Narodne Republike Jugoslavije. Prema ("Nacrt pravila", 1945.) svako društvo trebalo je imati svoju boju, pečat i značku. Društva su se prilikom rada oslanjala na pomoć saveza radnika i namještenika svoje struke, a savez im je bio dužan pružati moralnu, a ukoliko je moguće i materijalnu potporu i pomoć. Društvo je također, radi lakše pomoći sindikalnih organizacija, moglo biti zastupljeno u plenumu Mjesnog sindikalnog vijeća. Uz ove benefite društvo je trebalo provoditi i određene zadatke.

Zadaci fiskulturnih društava bili su:

- a) Okupljanje građana, a posebice omladine te provedba fiskulturnog programa prema propisima ZFOH-a.
- b) Odgoj članstva u duhu bratstva i jedinstva naroda Jugoslavije te ljubavi prema istoj. Ulaganje sve sile u obnovu i izgradnju FNRJ.
- c) Razvoj klasne svijesti te buđenje drugarstva među članovima i pripadnosti sindikalnom pokretu.

Od društava se očekivalo da ove zadatke provodi masovnim radom, priređivanjem natjecanja, obrazovanjem kvalitetnog kadra, izgradnjom fiskulturnih objekata te javnim predavanjima o benefitima fiskulture.

Prihode društava sačinjavali su prihodi od upisnina i članarina, dobrovoljni prinosi i pokloni, prihodi od priredaba i nepokretne imovine te subvencije od ZFOH-a, u ovom trenutku i dalje bitne stavke, jer upravo je donacijama ZFOH-a brojnim društvima omogućen neometan rad na samome startu. Brojna fiskulturna društva nisu imala vlastitu sportsku infrastrukturu te su samim time bila ograničenih mogućnosti zaraditi vlastiti novac.

Slika 8. Značka Fiskulturnog društva komunalaca „Dinamo“ (Arhiva gosp. Krešimira Barića).

Omladinska fiskulturna društva okupljala su pripadnike omladine, a sindikalna društva okupljala su radnike svojega zanata. Budući fiskulturnici u pravilu su usmjeravani u društvo čiji je sindikat bio odgovoran za njihovu struku, ali izuzetci su bili dopušteni (“Rad plenuma FOJ-a“, 1945).

Fiskulturna društva sačinjena su od nekoliko sportskih sekcija, a njihov je primarni cilj bio kroz masovnu fizičku aktivnost pozitivno utjecati na mentalno i fizičko zdravlje radnika. Jedan fiskulturnik mogao se istodobno natjecati u više sportskih sekcija unutar svojeg fiskulturnog društva. Jedan primjer fiskulturnog društva je Fiskulturno društvo komunalaca „Dinamo“. Dinamo je osnovan kao fiskulturno društvo radnika komunalnih poduzeća grada Zagreba te su u njemu većinski igrali zagrebački komunalci. Josip-Dragutin Horvat istodobno je igrao za nogometnu i rukometnu sekciju Dinama (“Horvat – „Lokomotiva““, 1945).

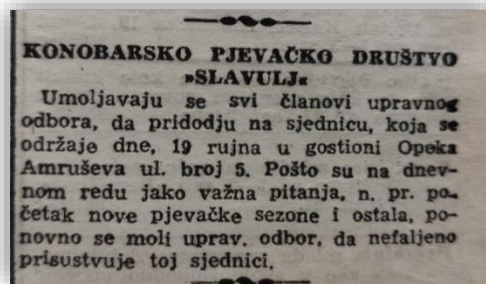

Slika 9. *Josip-Dragutin Horvat* (Fotoarhiva gosp. Krešimira Barića).

Spomenuti Josip–Dragutin Horvat (slika 9.), svestrani je sportaš te kasnije vrhunski nogometni sudac. Braća Horvat ostavila su neizbrisiv trag na zagrebački nogomet. Dragutinov mlađi brat, Ivan, jedan je od najvećih nogometaša u povijesti Dinama, a kao trener je osvojio najveći trofej u povijesti hrvatskog klupskog nogometa, Kup velesajamskih gradova.

Naposlijetku treba naglasiti da fiskulturna društva nisu djelovala isključivo na području tjelovježbe i sporta već i na području kulture. Dobar primjer utjecaja nekadašnjih kulturnih društava na nova fiskulturna društva pruža zagrebački Hajduk (“Jedan poraz“, 1945). Fiskulturno društvo Hajduk osnovano je 11. srpnja 1945. fuzijom Konobarskog športskog kluba „Hajduk“ i Konobarskog pjevačkog društva „Slavulj“. Prednaci ovih društava daju do znanja

kako je Hajduk oformljen s ciljem promicanja kulture i tjelovježbe među ugostiteljskom populacijom.

Slika 10. *Obavijest KPD „Slavulja“* (Jutarnji list 14. rujna 1938.).

Jedno od najvažnijih obilježja fiskulturnih društava bilo je njihovo ime. Ime fiskulturnog društva u pravilu je služilo jednostavnoj identifikaciji samoga društva te je trebalo isticati sindikalnu pozadinu društva. Ukinućem prijeratnih sportskih društava, koja su dopuštala okupljanje građana različitih socijalnih poveznica, nova vlast kreirala je sustav u kojem su fiskulturnici razvrstani isključivo prema pripadnosti određenome sindikatu. Navedeni potez onemogućio je povezivanje ljudi s obzirom na vjersku i etničku pripadnost, a gotovo svi sudionici fiskulturnog pokreta razlikuju se isključivo prema radnome mjestu. Ovaj, novi, sustav u potpunosti je zatro dotadašnju individualnost većih gradova Jugoslavije. Do početka rata svaki je grad imao šaroliku lepezu različitih sportskih klubova, specifičnih imena i različitih pozadina, ali političkom intervencijom tokom 1945. godine u većim gradovima su stvoreni sablasno identični popisi registriranih fiskulturnih društava. Na ovaj način pokušale su se umanjiti razlike između većih gradova te uvjeriti građane Jugoslavije da, unatoč nedavnim ratnim razaranjima, narodima Jugoslavije teče ista krv te da je budući suživot izvediv.

Dobar primjer ovog nametnutog trenda usporedba je popisa registriranih društava Zagreba i Beograda ("Registracija fiskulturnih društava", 1946). Zagreb je 5. rujna 1946. brojao 18 fiskulturnih društava, a Beograd 19. Čak 6 parova društava ovih gradova nosilo je identično ime. Riječ je o fiskulturnim društvima Sloboda, Milicioner, Građevinar, Grafičar, Poštar i Metalac. Dobar dio preostalih društava svojim su imenima odavala zajedničku sindikalnu pozadinu. Primjerice, ekvivalent zagrebačke Lokomotive u Beogradu je bio Željezničar. Beogradsku omladinu predstavljala je Crvena zvezda, a predstavnik akademske zajednice bio je Student, u Zagrebu su te uloge igrala fiskulturna društva Mladost i Akademičar. Na prikazu iz biltena Fiskulturnog saveza Jugoslavije (Slika 10.), objavljenog 5. rujna 1946. vidljiva je značajna sličnost u nazivima zagrebačkih i beogradskih fiskulturnih društava.

Grad Zagreb:		NARODNA REPUBLIKA SRBIJA:	
41. FD „Mladost“, Zagreb;		Grad Beograd:	
42. FD „Dinamo“, Zagreb;		110. FD »Beograd«, Beograd;	
43. FD „Sloboda“, Zagreb;		111. FD »Borac«, Beograd;	
44. FD „Lokomotiva“, Zagreb;		112. FD »BOTIP«, Beograd;	
45. FD „Hajduk“, Zagreb;		113. FD »Brodarac«, Beograd;	
46. FD „Tekstilac“, Zagreb;		114. FD »Vračar«, Beograd;	
47. FD „Metalac“, Zagreb;		115. FD »Građevinar«, Beograd;	
48. FD „Poštar“, Zagreb;		116. FD »Grafičar«, Beograd;	
49. FD „Građevinar“, Zagreb;		117. FD »Drvodeljac«, Beograd;	
50. FD „Akademičar“, Zagreb;		118. FD »Željezničar«, Beograd;	
51. FD „Slaven“, Zagreb;		119. FD »Kosmaj«, Beograd;	
52. FD „Vatrogasac“, Zagreb;		120. FD »Metalac«, Beograd;	
53. FD „Izdinstvo“, Zagreb;		121. FD »Miličonar«, Beograd;	
54. FD „Amater“, Zagreb;		122. FD »Poštar«, Beograd;	
55. FD „Miličoner“, Zagreb;		123. FD »Radnički«, Beograd;	
56. FD „Slavija“, Zagreb;		124. FD »Sloboda«, Beograd;	
57. FD „Grafičar“, Zagreb;		125. FD »Sparta«, Zemun;	
58. FD „Element“, Zagreb.		126. FD »Sremac«, Zemun;	
		127. FD »Student«, Beograd;	
		128. FD »Crvena zvezda«, Beograd.	
Okrug Bjelovar:			
59. FD „Ivanić“, Ivanić-Grad;			
60. FD „Radnik“, Moslavina, Kutina;			
61. FD „Kalnik“, Križevci;			

Slika 10. *Popis registriranih društava iz 5. rujna 1946* (Bilten Fiskultarnog saveza Jugoslavije, br. 16).

7. FISKULTURNA DRUŠTVA NA PODRUČJU ZAGREBA

Odlukom ministra Narodnog zdravlja dr. Aleksandra Koharevića (“Raspuštene dosadašnje uprave“, 1945) 5. lipnja 1945. raspuštaju se uprave svih športskih saveza, potsaveza, župa, klubova i ostalih fiskulturnih udruženja na području federalne Hrvatske, koji su djelovali na području iste u razdoblju od 10. travnja 1941. do trenutka, kako se u tekstu navodi, oslobođenja. Igrališta, koja su neki od navedenih klubova posjedovali, stavljena su na čuvanje i raspolaganje nekom novom fiskulturnom društvu.

Navedeni dan, 5. lipnja 1945., ostat će zapamćen kao jedan od najmračnijih dana u povijesti zagrebačkog nogometa. Istoga dana ugašene su 2 najveće zagrebačke nogometne sekcije, ona HŠK „Concordije“ i „1. hrvatskog građanskog športskog kluba.“ Oba kluba bila su višestruki osvajači nacionalnog prvenstva, ali njihov status građanskih klubova nije se uklapao u viziju novog fiskulturnog pokreta. Umjesto ugašenih sportskih društava uskoro se rađaju nova fiskulturna društva, a svako od njih nastalo je na specifičan način. Neka fiskulturna društva nastala su fuzijom prijašnjih sportskih društava, neka su nastavak rada prijašnjeg sportskog društva, a neka nemaju izravnu poveznicu ni s jednim ugašenim sportskim klubom.

7.1. Željezničarsko fiskulturno društvo „Lokomotiva“

Lokomotiva je prvo fiskulturno društvo na području grada Zagreba. Prema (“Zanimljive nedjeljne športske“, 1945) društvo je nastalo na temelju dotadašnjih sportskih klubova „Željezničar“ i „Trnje“. Opširan članak (“Lokomotiva“, 1945) svjedoči da su se prostorije Lokomotive nalazile na području Trnja, a nogometna momčad gotovo je u potpunosti sastavljena od bivših igrača Željezničara. Lokomotiva je u 1945. godini imala 15 različitih sekcija te 1 200 članova, a znak društva bila je crvena petokraka s bijelom lokomotivom na sredini. Tokom 1945. godine nogometna sekcija Lokomotive nosila je crne dresove. Od reorganizacije društva do kraja godine treninge je vodio Marton Bukovy, jedini profesionalni trener na području Zagreba, koji je istovremeno vodio i nogometnu sekciju Narodne obrane. (“Jedini naš profesionalni“, 1945).

Lokomotiva je 1945. godinu završila kao društvo u čijem se sastavu nalazi najbolji strijelac Prvenstva Zagreba. Josip Krnić (Slika 11.) završio je prvenstvo postigavši petnaest pogodaka u ukupno šest nastupa.

Početkom 1947. godine gotovo svi igrači nogometne sekcije bili zaposleni u željezničkoj industriji, jedan igrač pohađao je srednju školu, a jedan je studirao (“Danas u 15“, 1947).

Lokomotiva je u studenom 1945. održala godišnju skupštinu na kojoj je izabrano i novo vodstvo. Članak iz Vjesnika također otkriva i da Lokomotiva broji 1387 članova te da osniva fond za izgradnju igrališta. Vodstvo Lokomotive odabrano na toj skupštini prvo je zapisano vodstvo Lokomotive u zagrebačkim novinama ("F.D. "Lokomotiva" ima", 1945).

Slika 11. *Josip Krnić* (Fotoarhiva gosp. Ive Bartolčića).

Tablica 1. *Prvo poznato vodstvo Lokomotive* ("F.D. „Lokomotiva“ ima“, 1945).

FUNKCIJA	NAZIV
Predsjednik	<i>Štulhofer</i>
Potpredsjednici	<i>Oljadica, Blašković, Petrušić</i>
Tajnici	<i>Lojen, Oletić</i>
Blagajnici	<i>Pompe, Prpić</i>
Nadzorni odbor	<i>Vrbka, Kašec, Debevc</i>
Zamjenik	<i>Vujnović</i>
Ekonom	<i>Polonenko</i>
Liječnik	<i>Dr. Šalaj</i>

7.2. Fiskulturno društvo komunalaca „Dinamo“

U Vjesniku 8. lipnja 1945. izlazi poziv sportašima Gradske električne centrale, plinare, vodovoda, Zagrebačkog električnog tramvaja, klaonice i gradskog poglavarstva. Ovaj poziv na osnivačku skupštinu zauzeo je svega par redaka novinskog papira, ali u povijest hrvatskog nogometa uvest će tektonske promjene. Poziv je to na osnivačku skupštinu najuspješnijeg hrvatskog nogometnog kluba, a ista se održala 9. lipnja 1945. u 18 sat u kino-dvorani Gradskih poduzeća u Gundulićevoj ulici broj 32. Toga dana osnovano je fiskulturno društvo radnika i namještenika komunalnih poduzeća grada Zagreba, odnosno Fiskulturno društvo komunalaca „Dinamo“ (Poziv sportašima“, 1945).

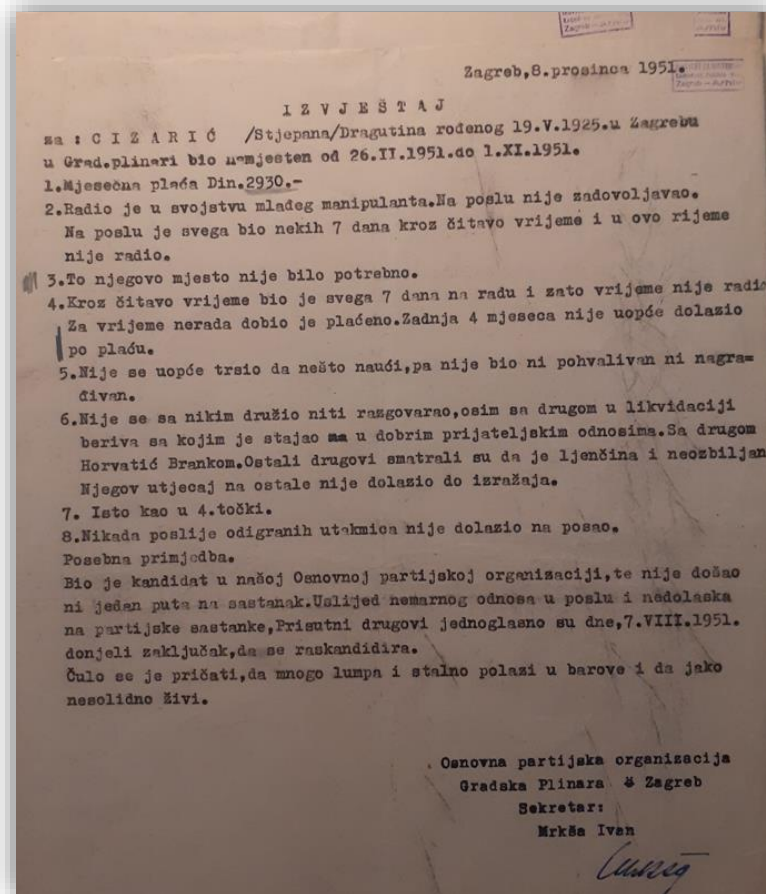

Slika 12. Članska iskaznica Dinama iz 1946. godine (Arhiva gosp. Krešimira Barića).

Iako je klub službeno nastao na temeljima Šparte i ZET-a vidljiv je značajan utjecaj i nekih drugih sportskih društava na njegovu nogometnu sekciju. Prema ("Radnici i namještenici gradskih", 1945) prvi predsjednik fiskulturnog društva postao je ing. Herman Mattes, a referenti za nogometnu sekciju Milan Šarić i Ivan Hitrec.

Upravo će Ivan Hitrec, legendarni igrač HAŠK-a, biti autor genijalnog plana, kojim će iskoristiti snažnu sindikalnu pozadinu za stvaranje jake nogometne momčadi. Cilj fiskulturnog pokreta bio je na jednom mjestu okupiti zaposlenike određene struke, stvoriti amaterski sport u kojem sportaši ne primaju plaću za sportske aktivnosti. Dinamo iza sebe ima veliki broj gradskih firmi, a samim time i veliki broj radnih mjesta. Koristeći snažno sindikalno zaleđe, Hitrec mami veliki broj bivših igrača triju najvećih predratnih zagrebačkih klubova, odnosno Gradjanskog, HAŠK-a i Concordije. Dinamo je tako, zahvaljujući Ivanu Hitrecu, stvorio jaku nogometnu sekciju nastalu simbiozom ZET-a, Šparte, Gradjanskog, Concordije i HAŠK-a. Neki igrači Dinama u narednim će godinama dobiti posao u gradskim, komunalnim poduzećima te primati plaću bez da su dolazili na radno mjesto ("FD „Dinamo“", 1945).

Dragutin Cizarić (Slika 13.) dobio je nepotrebno, fiktivno zaposlenje u Gradskoj plinari te se rijetko pojavljivao na poslu. Unatoč tome Cizarić je primao plaću, ali nije čak niti dolazio po nju na radno mjesto.

Slika 13. Izvještaj o radu Dragutina Cizarića, HR-HDA-1220. SKH. CK, Agitprop, 3.3.4.8. Podaci o sportu (Hrvatski državni arhiv).

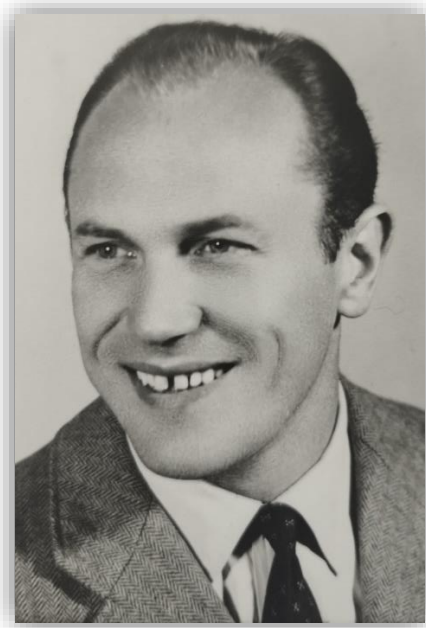
ZET i Šparta društvu su osigurali dresove, zaposlenja, klupske prostorije te zbog svoje radničke naravi omogućili društvu rad u sklopu fiskulturnog pokreta. Dinamo je također dobio i upravu nad nogometnim igralištem ZET-a, koje je bilo jedino travnato igralište u Zagrebu. Od Šparte je Dinamo u nasljedstvo dobio i najjaču omladinsku školu iz doba NDH te je na njenom igralištu nogometna sekcija održavala treninge ("Prvi Dinamovi sretnici", 1985). S druge strane Hitrec je svjestan da kvaliteta igrača ZET-a i Šparte nije dostojna igranja u saveznoj ligi. Iz toga razloga Dinamovu nogometnu sekciju bazira na igračima iz Gradjanskog, HAŠK-a i Concordije. Prvi trener nogometne sekcije bio je Branko Kunst, bivši igrač HAŠK-a, ali njega prema ("Jedini profesionalni", 1946). prije završetka 1945. godine mijenja Marton Bukovy, bivši trener Gradjanskog te jedini zagrebački profesionalni nogometni trener. Dinamo će od ZET-a preuzeti plavu boju dresa, ali tokom 1945. godine nastupat će u dresovima različitih boja.

Prema Tkalecu i suradnicima (1960) Šparta i ZET imali su i značajan utjecaj u prvoj upravi Dinama. Predstavnik Šparte, Bruno Volčanšek, vodio je osnivačku skupštinu kluba, a predstavnici ZET-a Mićo Karković i Milan Šarić postali su članovi uprave.

Slika 14. Prve Dinamove postave (Rad autora).

Usporedba igrača Dinama na Slici 14., koji su sudjelovali u prvoj utakmici kluba, odigranoj 23.lipnja 1945. (lijevo) te najfrekventnije jedanaestorice Dinama u natjecateljskim utakmicama 1945. godine (desno). U prvom susretu Dinamo je velikim dijelom koristio igrače ponikle u sportskim klubovima komunalnih poduzeća, a u natjecateljskim susretima dominiraju igrači nekadašnjih klubova HAŠK, Gradjanski i Concordia. Zvonimir Monsider (Slika 15.) za Dinamo je branio u svih 7 službenih susreta u 1945. godini. Uoči Dinama Monsider je branio za momčad zagrebačke Concordije.

Slika 15. Zvonimir Monsider, vratar Dinama u 1945. godini (Fotoarhiva gosp. Ive Bartolčića).

Tablica 2. Prvo vodstvo Dinama (*“Radnici i namještenici gradskih“*, 1945).

FUNKCIJA	NAZIV
Predsjednik	Ing. Herman Mattes
Potpredsjednici	Ing. Ivša Rittig, Mičo Karković, Berislav Brčić
Tajnici	Mišo Srdjak, Zvonko Kralj, Milan Šarić
Blagajnici	Antun Begač, Ivan Pavlaković
Uprava igrališta	Klement Heger i Stjepan Pavlić
Referenti za nogometnu sekciju	Ivan Hitrec i Milan Šarić

7.3. Omladinsko fiskulturno društvo „Mladost“

Mladost je osnovana 12. lipnja 1945. godine u dvorani kina „Balkan“. Iako se ne radi o klasičnom radničkom društvu, Mladost je u očima politike imala ključnu ulogu u razvoju fiskulture. Riječ je o fiskulturnom društvu srednjoškolaca, a utjecajem na srednjoškolce nova vlast želi utjecati na budućnost jugoslavenskog društva. Za boju društva izabrana je bijela, boja mladosti (*“Zagrebačka omladina osnovala“*, 1945).

Briga za srednjoškolce, odnosno tadašnjim riječima omladinu, jedan je od prioriteta nove vlasti. Vlast je kroz fiskulturu htjela oblikovati omladinu, a samim time i budućnost FNRJ. Omladinska fiskulturna društva, poput Mladosti, u tome su imala ključnu ulogu. Beogradski pandam Mladosti, Crvena zvezda, pruža dobar primjer političke intervencije usmjerene ka zdravom odgoju omladine. Predsjednik FISAJ-a i Centralnog vijeća Narodne omladine

Jugoslavije, Rato Dugonjić, u svojem je pismenom obraćanju (“Povodom utakmice Dinamo – Crvena zvezda“, 1946) nakon nereda na utakmici Crvena zvezda – Dinamo oštro osudio postupke beogradske publike, a posebice trenera Crvene zvezde, koji u svojem izvještaju s utakmice nije osudio verbalno i fizičko nasilje igrača i navijača Crvene zvezde nad sućem susreta i igračima Dinama. Zbog omladinske pozadine Crvene zvezde ovi su neredi politici bili dodatno osjetljivi te je Bane Sekulić, trener Crvene zvezde, otpušten pod političkim pritiskom (“Na dobrom putu“, 1946).

Slika 16. Članska iskaznica ZOFD Mladosti iz kolovoza 1945. godine (Arhiva autora).

Jedan od potpredsjednika Mladosti postao je Ivica Medarić, čime je vidljiva želja politike za kontrolom ovog društva. U članku o osnivanju društva najavljeno je i da će društvo od ZFOH-a tražiti igrališta i vježbališta. Neće proći dugo, a Mladost će dobiti upravu nad najvećim, zagrebačkim, nogometnim igralištem, koje će tom prilikom promijeniti ime iz Igralište „Concordije“ u Igralište „Mladosti“ (“Osnovano je omladinsko“, 1945).

Tokom 1945. godine nogometnu sekciju Mladosti trenirao je Ivan Belošević, a igrači su većinom bili bivši juniori Gradjanskog i HAŠK-a (“Nogometaši „Mladosti“ hoće“, 1945).

Nogometna sekcija Mladosti s ozbiljnim radom započinje tek 1946. godine. 17.siječnja 1946. predsjednikom nogometne sekcije postaje Martin Erdelić, a trener je Bruno Knežević, igrač zagrebačkog Dinama te bivši igrač HAŠK-a. Knežević će kasnije postati predsjednikom HNS-a. (“„Mladost“ je izabrala“, 1946).

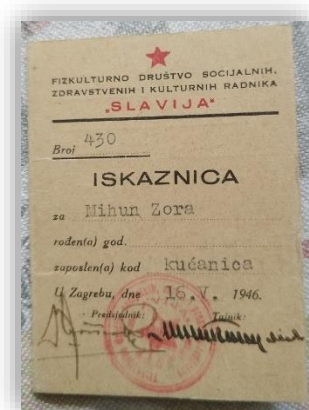
Tablica 3. Prvo vodstvo Mladosti (“Osnovano je omladinsko“, 1945).

FUNKCIJA	NAZIV
Predsjednik	Ivica Malinarić

Potpredsjednici	Ivica Medarić, Sinčić, Kolarević, Mihalić
Tajnici	Mikuličić, Srakar, Vitas
Blagajnici	Radivoj Novak, Dežnar, Kraljić
Odbornici	Lončar, Bedeniković, Šandl, Slunjčica Adamović, Stjepan Stinčić
Referent za nogomet	Toni Pogačnik

7.4. Zagrebačko fizkulturno društvo „Slavija“

Osnutak Slavije zabilježen je u članku („Novo zagrebačko fizkulturno“, 1945), objavljenom u sklopu Vjesnika. Slavija je osnovana kao fiskulturno društvo članova sindikalnog saveza zdravstvenih i socijalnih ustanova te samim time dobiva zadaću omasovljenja fiskulture među 10,000 stanovnika Zagreba, zaposlenih u navedenom sektoru. Društvo je nastalo fuzijom ATK „Šalata“ i „SKI klub Zagreb“ te u svojem sastavu nije imalo nogometnu sekciju, već se bavilo „uglednijim“ sportovima. U samom startu društvo je imalo skijašku, tenisku, šahovsku, planinarsku i klizačku sekciju, a djelovalo je na području Šalate. Od samog osnutka primarni cilj Slavije bila je obnova zapuštenih sportskih objekata na Šalati.

Slika 17. Članska iskaznica Slavije iz 1946. godine (Arhiva gosp. Ive Bartolčića).

U Vjesniku je objavljen i članak (D., S., 1946) o izgradnji sportske infrastrukture u Zagrebu. Slavija je na Šalati tokom 1946. godine gradila bazen i terene za košarku, tenis, odbojku, rukomet, atletsku stazu te sportski dom. Društvo je također obnovilo teniski stadion, koji je u gradu jedini prikladan za održavanje međunarodnih susreta. Prema navedenom članku uz socijalne i zdravstvene radnike, društvo također obuhvaća prosvjetne i tehničko-upravne radnike.

Tablica 4. Prvo vodstvo Slavije (*“Novo zagrebačko fizkulturno“*, 1945).

FUNKCIJA	NAZIV
Predsjednik	Dr. Lochert
Potpredsjednik	dr. Lipovšćak i dr. Oklopdžija
Tajnik	dr. Kesić
Blagajnik	dr. Perić
Odbornici	dr. Bubljić, Primož, Knol, dr. Panac, dr. Čop, Turković, dr. Borčić

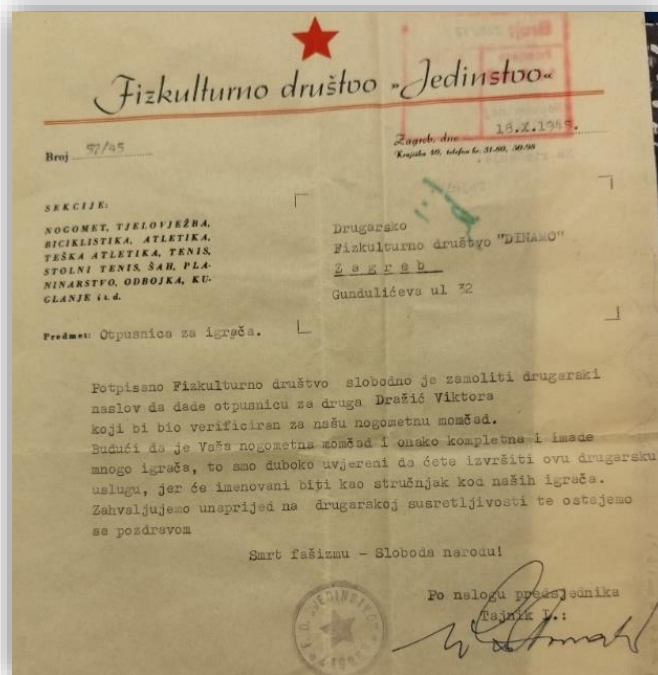
7.5. Fiskulturno društvo „Jedinstvo“

Osnivačka skupština Jedinstva održana je 16. lipnja 1946. u prostorijama Radničke komore. Jedinstvo je osnovano kao društvo radnika i namještenika prehrambene industrije, a sama osnivačka skupština započela je političkim temama, prije svega govorima protiv klubaštva te njegovim negativnim utjecajem na radničku i seljačku omladinu. Za boju društva izabrana je bijela, s crvenom petokrakom zvijezdom na prsima. Skupštini su prisustvovali namještenici tvornica „Franck“, „Arko“, „Velebit“, „Uljara“ i „Paromlin“ (*“Sindikatski prehranbeni strukovni savez“*, 1945).

Slika 18. Kartonska zastavica nogometnog kluba Jedinstvo, nekadašnje nogometne sekcije Jedinstva (Arhiva autora).

Jedinstvo je također dobilo upravu nad bivšim Igralištem „Gradjanskog“ te je navedeno igralište kratko vrijeme nosilo naziv Igralište „Jedinstva“. Riječ je o jednom od 3 igrališta u Zagrebu na kojima se mogao organizirati nogometne natjecateljske utakmice (*“Odluka FOZa o“*, 1945).

Slika 19. Zamolba (Arhiva gosp. Krešimira Barića).

Unatoč snažnoj sindikalnoj pozadini Jedinstvo nije uspjelo složiti jaku nogometnu sekciju. Jasno je da postoji značajna razlika u kvaliteti nogometnih sekcija fiskulturnih društava tokom 1945. godine. Neka društva imaju više momčadi, a neka jedva uspijevaju sakupiti jedanaest igrača za utakmicu. Na Slici 19. nalazi se dokument kojim FD „Jedinstvo“ traži dopuštenje Dinama za verifikaciju Viktora Dražića. Zamolba je dobila pozitivan odgovor te je Dražić nastupio za Jedinstvo u Prvenstvu Zagreba.

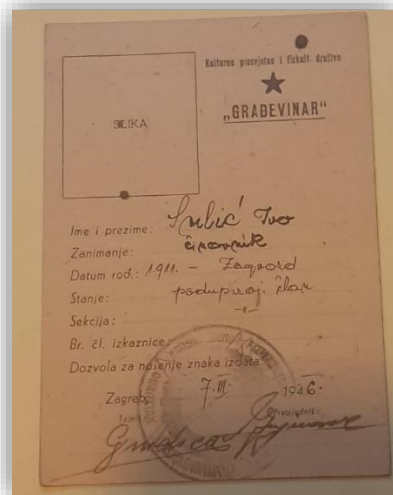
Tablica 5. Prvo vodstvo Jedinstva (“Sindikatska prehrabene struke“, 1945).

FUNKCIJA	NAZIV
Predsjednik	Mato Kovačević
Potpredsjednici	Oskar Hafner, Miro Leskovar
Tajnici	Vilim Horvath, Milan Buneta
Blagajnici	Ivan Peršin, Branko Kranik
Referent za nogomet	Ante Mohor

7.6. Fiskulturno društvo „Građevinar“

U dostupnim izvorima nisu zapisani podaci o osnutku i funkcioniranju ovoga društva tokom 1945. godine, unatoč tome društvo je bilo registrirano te je sudjelovalo u Prvenstvu Zagreba 1945. godine.

Slika 20. Članska iskaznica Građevinara iz 1946. godine (Arhiva gosp. Ive Bartolčića).

7.7. Fiskulturno društvo „Tekstilac“

Fiskulturno društvo Tekstilac jedino je zagrebačko fiskulturno društvo osnovano 1945. godine za koje postoji izravna obavijest o obnovi, zapisana u novinskom članku (‘‘Akcioni odbor‘‘, 1945), samim time Tekstilac je najjasniji primjer obnove predratnog sportskog kluba u formi fiskulturnog društva. Kao što je već zapisano u ovome radu, Tekstilac je ugašen od strane ustaških vlasti te je uživao veliku simpatiju novih, komunističkih. Osnivačka skupština društva zakazana je za 19. lipnja 1945. godine, a održana je u Radničkoj komori.

Skupština je također poslužila kao politička pozornica nove vlasti te je delegat Radničkog sindikata, Ivan Horvat, okupljenima dao do znanja da radnici i namještenici u novoj Jugoslaviji imaju mogućnost sudjelovanja u svim poljima društvenog i političkog života. Kao što i sam naziv govori Tekstilac je osnovan, odnosno nastavlja s radom, kao fiskulturno društvo radnika i namještenika tekstilne i odjevne struke. Boja društva je bijelo-plava, a tekstilci su na dresu nosili crvenu petokraku zvijezdu sa slovom ‘‘T‘‘ u sredini (‘‘Radnici i namještenici tekstilne‘‘, 1945).

Prvi trener Tekstilca poznat u zagrebačkim listovima je Zvonko Cimermančić, tada igrač Dinama (‘‘Tekstilci‘‘ su ipak‘‘, 1946). Cimermančić nije bio jedina poveznica Dinama i Tekstilca. Na Slici 21. nalaze se braća Beda, fotografirani u Domobranskim uniformama na Trešnjevci 1944. godine. Oskar Beda je u Prvenstvu Zagreba 1945. nastupao za momčad Tekstilca, a njegov brat Slavko branio je boje Dinama.

Slika 21. Braća Oskar i Slavko Beda (Fotoarhiva gosp. Ive Bartolčića).

Tablica 6. Prvo vodstvo Tekstilca. (“Radnici i namještenici tekstilne“, 1945).

FUNKCIJA	NAZIV
Predsjednik	Dragutin Zver
Potpredsjednici	Ivan Kovačić i Aleksandar Škurić
Tajnici	Alfons Berc, Ivan Lukšić i Franjo Schmitz
Blagajnici	Božo Pajalić, Oskar Beda, Vlado Peračković
Odbornici	Stjepan Tkalec, Radivoj Novak, Milivoj Krauthacker, Ivica Boehler, Franjo Frgić, Maja Fiedler, Vilma Cigrovski, Zlate Jeršić, Slavko Zver, Anton Kovačević, Dragutin Mikšec, Franjo Stančin
Referent za nogomet	Janko Kostanjčar

7.8. Fiskulturno društvo „Metalac“

Nova vlast čvrsto je stala iza obnove još jednog kluba ugašenog prilikom osnutka NDH. Metalac je obnovljen 19. lipnja 1945. godine. Nekad radnički sportski klub ovoga puta ima prefiks fiskulturnog društva te je obnovljen kao društvo radnika i namještenika metalne struke. Osnivačkoj skupštini prisustvovalo je 500 ljudi, čak 300 više od broja uzvanika Dinamove osnivačke skupštine (“Osnutak i prvi“, 1945).

Član ovog društva postao je Josip Broz “Tito“, a u ime ZFOH-a skupštini je nazočio Miro Mihovilović. Snažna politička pozadina brzo je promaknula Metalac u najpopularnije fiskulturno društvo 1945. godine (“I sindikat Metalne“, 1945).

Fizkulturno društvo „METALAC“
Zagreb Federalna Hrvatska

S R I N M I J

God. 1945.   Prezime i ime   JOSIP BROZA - BITO
 Stan   22. TRG - BEOGRAD
 Zanimanje   Ministarstvo Narodne Obrane
 Mjesto zaposlenja   BEOGRAD
 Rođen   25. maja 1920 g.
 Telefon   .....

PRISTUPNICA broj: 04

Pristupam u sekciju
 Fizkulturnog društva „Metalac“ u Zagrebu, te se obvezu-
 jem podvrgavati pravilima i smjernicama društva.

Upisnina	Din. 20.-
Članarina	• 10.-
DOBROVOLJNI PRILOG	• 10.000
.....	• .....
.....	• .....
Ukupno	Din. 10.030.-

koga je - nije plaćena.

Zagreb, dne 5 oktobra 1945.
 BEOGRAD

Preporuča: .....

Potpis: *J. Broza*

PRIHVaćENO PO U.O. NA SJEDNICI DNE .....

Uprava društva može pojedinu prijavu odbiti bez navoda razloga

Slika 22. Pristupnica u članstvo FD „Metalac“ potpisana od strane Josipa Broza (Sto godina nogometa u Hrvatskoj).

Metalac je, od samoga starta, složio jaku nogometnu sekciju te je prema napisima novina uz Lokomotivu i Dinamo bio jedan od favorita za osvajanje Prvenstva Zagreba. Treninge nogometne sekcije vodio je bivši igrač Gradjanskog te reprezentativac NDH i Jugoslavije Ivan Jazbinšek. Jazbinšek je kasnije i nastupao za nogometnu sekciju Metalca vršivši tako dužnost trenera-igrača. (“Četri zgoditka“, 1945). Karlo Muradori (Slika 23.) upisao je jedan nastup za Metalac u sklopu Prvenstva Zagreba u 1945. godini. Muradori će kasnije ostaviti dubok trag igrajući za momčad Slobode, a potom će biti i jedan od ključnih igrača na samim začetcima nogometne sekcije Zagreba.

Metalac je na početku nosio dresove crvene boje, što je vidljivo u članku (“Tekstilci“ su ipak“, 1946), a valja napomenuti i da su juniori Metalca osvojili prvo poslijeratno juniorsko prvenstvo Zagreba, svladavši juniore Mladosti iz trećeg pokušaja 22. prosinca 1946. (“„Metalac“ je juniorski“, 1946).

Slika 23. Karlo Muradori (Fotoarhiva gosp. Ive Bartolčića).

Tablica 7. Prvo vodstvo Metalca (“I sindikat Metalne“, 1945).

FUNKCIJA	NAZIV
Predsjednik	Branislav Resimić
Potpredsjednici	Lovro Bruner i Krsto Ozanić
Tajnici	Đuka Hercigonja i Ivan Fajfer
Blagajnici	Đuka Slogar i Milan Pernar
Odbornici	Ivan Delić, Miro Diminić, Drago Karaši, Aleksandar Glebov
Referent za nogomet	Dragutin Koleno

7.9. Studentsko fiskulturno društvo „Akademičar“

U Vjesniku 25. lipnja 1945. izlazi poziv studentima i apsolventima fakulteta, akademija i visokih škola na prisustvovanje osnivačkoj skupštini novog fiskulturnog studentskog društva. Osnivačka skupština održana je istoga dana u velikoj zgradi tehničkog fakulteta u Kačićevoj ulici. (“Poziv studentima“, 1945).

Skupština je održana u prisustvu političke delegacije te je otvorena prezentacijom o utjecaju studenata na fiskulturu te o fiskulturi na području SSSR-a. Za jednog od potpredsjednika društva odabran je Miro Mihovilović, čime je očit utjecaj politike na društvo. Za boju društva odabrana je crvena, a veliki dio uprave činile su žene, kojima je upisano ime i prezime za razliku od nekih muških kolega (“Skupština studentskog fiskulturnog“, 1945).

Iako na početku nije zapisan utjecaj nekog bivšeg kluba, zagrebačke će novine ubrzo u više navrata pisati o velikom utjecaju HAŠK-a na društvo i njegovu nogometnu sekciju. Akademičar je od HAŠK-a naslijedio crvenu boju, igralište, populaciju koju društvo predstavlja, neke igrače

te prvog trenera nogometne momčadi, Ivana Hitreca. Na Slici 24. nalazi se ploča posvećena Ivanu Hitrecu u sklopu Športsko-rekreacijskog centra „Jarun“. Unatoč dubokom tragu ovoga sportaša na Hrvatski sport, čak i u ovom kratkom tekstu potkrala se pogreška. Ivan Hitrec nije bio prvi predsjednik NK „Dinama“. Hitrec je u Dinamu obnašao dužnost referenta za nogometnu sekciju, a predsjednik društva bio je ing. Herman Mattes.

Akademičar je upravo mijenjao već u studenom iste godine, a jedan od podpredsjednika postao je i poznati vratar HAŠK-a Vladimir Šuput („Akademičar“ je izabrao“, 1945).

Promjena uprave označila je i početak rada nogometne sekcije pa tako 28. studenog 1945. trening i vodstvo nogometne sekcije Akademičara preuzima Ivan Hitrec, a prve natjecateljske susrete nogometaši su odigrali tek u 1946. godini. U istom članku pozivaju se bivši igrači HAŠK-a na nogometne treninge Akademičara. („Nogometno vodstvo i“, 1945.)

Slika 24. Ploča Ivana Hitreca (Fotografija autora).

Nogometna sekcija Akademičaru ipak nije bila prioritet te su kao najvažnije sekcije označene veslačka, klizačka, odbojkaška, teniska i ženska tjelovježbena sekcija. Ženska tjelovježbena

sekcija bila je i najbrojnija sekcija društva. Početkom 1946. godine Akademičar je brojao 2500 članova. (“FDS „Akademičar““, 1946).

Tablica 8. Prvo vodstvo Akademičara (“Skupština studentskog fiskulturnog, 1945).

FUNKCIJA	NAZIV
Predsjednik	Vlado Grahovac
Potpredsjednici	Miro Mihovilović, Leonid Brolich, Uroš Delić, Fedor Lasta
Tajnici	Pekota, Čop, Šrenger, Šrepel
Blagajnici	Sonja Marčelja, Gnjatović, Oven, Matijak
Odbornici	Viličić, Cvitanović, Lovrenčić, Živka Paripović, Čudina, Kapetanić, Sirotković, Shek, Gančev, Mija Čubelić, Višnja Osmanagić, Renata Andres, Barač, Burić, Nevena Rafaj
Referent za nogomet	Ratko Viličić

7.10. Fiskulturno društvo „Poštar“

Točan datum osnutka ovog društva nije poznat iz zagrebačkih novina, ali društvo je osnovano najkasnije 4. srpnja 1945. Poštar je osnovan kao fiskulturno društvo radnika i namještenika pošte, telegrafa, telefona i radio-službe (“Radnici i namještenici PTT-a“, 1945).

Svega par mjeseci nakon osnutka Ilustrirane fiskulturne novine objavljuju članak u kojem se nalazi nekoliko zanimljivih podataka o nogometnoj sekciji Poštara. Predsjednik društva u tom trenutku je Došen, a boja društva je bijelo-plava. Društvo je također započelo s radom praktički ni iz čega. Nogometna sekcija na samom startu na raspolaganju je imala 12 pari potrganih kopački. Training nogometne sekcije vodio je Branko Pleše, a momčad je trenirala na Igralištu „Pobjede“ utorkom i četvrtkom. Treninge je nerijetko obilazio Marton Bukovy te je Pleše od njega dobio brojne korisne savjete. Od ZFOH-a društvo je „dobilo „dvije kompletne garniture dresova, gačica, dokoljenica, štitnika, nogometnu loptu te tvorivo za izradu 20 pari nogometnih cipela“. Najmlađi igrač nogometne sekcije u trenutku pisanja članka bio je 16-ogodišnji Branko Zebec, a najstariji član momčadi, Branko Mezak, imao je 24 godine, što nam daje do znanja kako je Poštar imao iznimno mladu momčad (Mor. Z, 1945). Branko Zebec (Slika 25.), sa svega 16 godina postigao je prvi poslijeratni pogodak u natjecateljskim utakmicama na području Zagreba. Zebec će kasnije ostaviti snažan trag na Jugoslavenski nogomet kao igrač i kao trener. Najznačajniji trag na zagrebački nogomet Zebec je ostavio kao trener Dinama, doguravši “Plave“ do finala Kupa velesajamskih gradova 1967. godine. Ivan Horvat, Zebecov nasljednik, dovršio je posao osvojivši Kup velesajamskih gradova.

Nešto kasnije, tokom Prvenstva Zagreba, u Ilustriranim fiskulturnim novinama zapisano je kako većinu nogometne sekcije „Poštara“ tvore bivši igrači „Trnja“ („Momčad iznenađenja“, 1945).

Slika 25. Branko Zebec u dresu zagrebačkog Borca (Fotoarhiva gosp. Ive Bartolčića).

Tablica 9. Prvo vodstvo Poštara („Radnici i namještenici PTT-a“, 1945).

FUNKCIJA	NAZIV
Predsjednik	Vicko Simović
Potpredsjednici	dr. Đuro Vranešić, Milan Prosenik, Vlaho Šarić
Tajnici	Berislav Kubović, Josip Mikulan, Eugen Tolović
Blagajnici	Zvonimir Bašić, Ivan Plavec, Matija Mlakar
Odbornici	Franjo Karlović, Filip Ribičić, Krešimir Tretinjak, Antun Crnolatac, Adalbert Baretić, Ivan Manaet, Gabrijel Šaronja, Štefanija Pördy, Mira Domačinović, Stanko Staničić, Emil Urban, Stjepan Banek, Valrijan Božić, Marijan Brozović, Mato Rumina, Zvonko Pomikalo

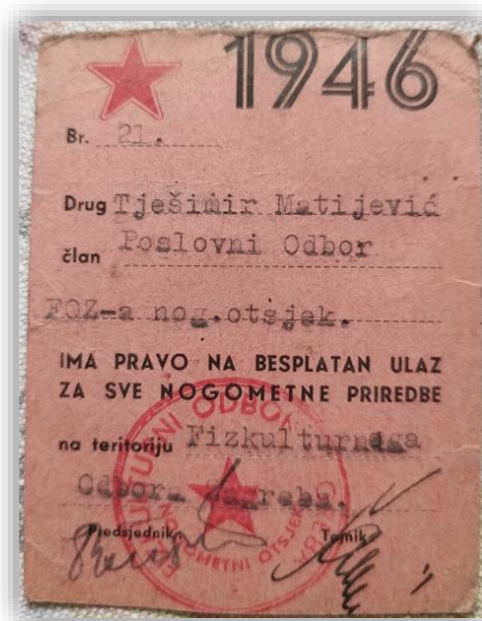
7.11. Fiskulturno društvo „Grafičar“

Još neosnovano FD Grafičar 15. lipnja 1945. pozvalo je bivše članove sportskih klubova „Grafičar“ i „Slalom“ na sastanak radi dogovora za budući zajednički rad, koji će se održati 18. lipnja 1945. Poseban poziv upućen je nogometašima, koji su dobili posebni termin sastanka u 17 sati. („FD Grafičar“, 1945).

Prvi zapis o osnivanju Grafičara vidljiv je u članku Narodnog lista („Grafičar“, 1945). Tada Grafičar putem novina poziva na predskupštinski sastanak te na osnivačku skupštinu, koja će se održati 1. srpnja 1945.

Grafičar je osnovan kao fiskulturno društvo grafičkih radnika, boja dresova bila je crno-bijela, a treninge je tokom Prvenstva Zagreba vodio August Bivec („Grafičar“ je s“, 1945), dok će u 1946. godini klupu Grafičara preuzeti Tješimir Matijević („F.D.Grafičar“, 1946). Tješimir Matijević (Slika 26.), bio je ekonom i trener nogometne sekcije Grafičara.

Slika 26. *Iskaznica Tješimira Matijevića* (Arhiva gosp. Ive Bartolčića).

Uz nogometaše nekadašnjeg sportskog kluba „Grafičar“ značajan utjecaj na začetak nogometne sekcije imali su i bivši nogometaši Uskoka. („Sastanak nogometaša“, 1945).

1945. godine Grafičar je brojao 2500 članova, a u studenom je izabrana i nova uprava („Novi upravni odbori“).

Tablica 10. *Vodstvo nogometne sekcije Grafičara* („Sastanak nogometaša“, 1945).

FUNKCIJA	NAZIV
Pročelnik	Branko Novačić
Tajnik	Ladislav Maldini
Blagajnik	Vjekoslav Kolina
Odbornici	Ivo Staroveški, Branko Vorich, Franjo Prohaska, Ivo Dobrić, Leopold Polančec

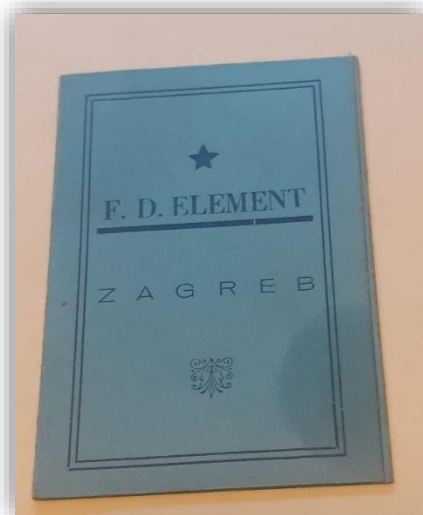
Tablica 11. Prvo vodstvo Grafičara (“Osnivačka skupština Grafičara“, 1945).

FUNKCIJA	NAZIV
Predsjednik	Đuro Horvat
Potpredsjednici	Ivo Karaga, Franjo Prohaska, Đuro Plavec
Tajnici	Mario Kuzmanić, Zvonko Novačić
Blagajnici	Ivan Matasić, Pavao Ribarić
Odbornici	Maks Katančić, Božidar Jurić, Vlasta Dančević, Branko Knezoci, Franjo Zakšeg
Ekonom	Tješimir Matijević

7.12. Fiskulturno društvo „Element“

Element svoju priču započinje 26. lipnja 1945., kada u Narodnom listu izlazi poziv članovima bivših sportskih društava „Viktorija“ i „Croatia“ na sastanak koji će se održati idućeg dana u 18 sati na igralištu na Miramarskoj cesti, riječ je o nekadašnjem igralištu Viktorije (“ I “Lokomotiva“ ima“, 1945).

Točan datum osnutka kluba ostaje nepoznat, međutim, kombinacijom informacija koje nude Vjesnik (“F.D. „Element““. 1945) i Narodni list (“Osnovano je fizkulturno“, 1945) jasno je da je društvo osnovano prije 7. srpnja 1945., a u tjednu koji kreće ponedjeljkom, 2. srpnja 1945. Dakle društvo je osnovano između 2. srpnja 1945. i 6. srpnja 1945.

Slika 27. Članska iskaznica Elementa iz 1945. ili 1946. godine (Arhiva gosp. Ive Bartolčića).

Element je osnovan kao društvo Jedinственog sindikata kemijske i papirne industrije, a kao što je ranije spomenuto, nastao je na temelju sportskih klubova Croatia i Viktorija. Prema (Igrališta i dvorane, 1945) društvo je zahvaljujući Viktoriji naslijedilo Igralište „Željezničar-Viktorije“,

jedno od 3 igrališta na kojima su igrani susreti Prvenstva Zagreba. Na navedenom igralištu nogometna je sekcija imala treninge utorkom i četvrtkom (“FD „Element““, 1945).

U svojem kratkom razdoblju postojanja Element nije ostavio dubok trag na povijest zagrebačkog nogometa, ali je pozitivno utjecao na zagrebačku sportsku infrastrukturu. Uz pomoć kemijskog sindikata te radom samih članova društva, Element je osposobio 2 teniska i po jedno košarkaško i odbojkaško igralište bivšeg ZKD-a na Miramarskoj cesti. Otvorenje igrališta održano je 16.-17. kolovoza 1945 (“Element otvara četiri“, 1946).

Tablica 12. Prvo vodstvo Elementa (“Osnovano je fizkulturno“, 1945).

FUNKCIJA	NAZIV
Predsjednik	Verner Uroić
Potpredsjednici	Teodor Jakovlić, Ivan Smolko
Tajnici	Mijo Hršak, Stjepan Tuđina, Elza Rajaković
Blagajnici	ing. Dobrijević, Sela Slivnjak
Ekonom	Antolić
Članovi uprave	Vatroslav Ratkajec, ing. Guštak, Ivan Pavelić, Branko Zaplatić, Štajhofer, Mihečič, Jankovac, Prekrič
Referent za nogomet	Boris Kolominčuk

7.13. Fiskulturno društvo „Sloboda“

Sloboda je osnovana 30.srpnja 1945. kao fiskulturno društvo Saveza bankovnih i privatnih namještenika i trgovačkih čimbenika (“Savez bankovnih“, 1945).

Iako je prilikom osnutka Sloboda brojala 13 različitih sekcija, nogometna nije bila jedna od njih. Nogometna sekcija Slobode svoju priču započinje sastankom održanim 13. listopada 1945. Toga dana je na adresi Ilica 37 održan sastanak bivših igrača Ferrarije, Uskoka i Griča, kao i svih zaposlenika koji spadaju pod savez Slobodinih sindikata. Ova kratka obavijest dokaz je utjecaja nabrojanih, bivših sportskih klubova na osnutak nogometne sekcije Slobode (“FD “Sloboda“ je trinaesto, 1945).

Za Slobodu je najznačajniji događaj u 1945. godini bio dodjela domaćinstva bivšeg Igrališta „Concordije“. Domaćinstvo je Slobodi dodijeljeno 30. listopada 1945. na sjednici Plenuma FOZ-a. Riječ je o tada najvećem zagrebačkom nogometnom igralištu, a upravu nad igralištem Sloboda je preuzela od Mladosti. Ovim potezom Sloboda je, praktički preko noći, postala jedna od najperspektivnijih zagrebačkih nogometnih sekcija. (“Odluka FOZa o“, 1945).

Novu upravu Sloboda je odabrala tokom studenog 1945., a referent za nogometnu sekciju postao je Ladislav Maldini (“Novi upravni odbori“, 1945).

Tablica 13. Prva uprava Slobode (“FD Sloboda je“, 1945).

FUNKCIJA	NAZIV
Predsjednik	Dr. Zvonko Pfaff
Potpredsjednik	Fedor Gjukić, Josip Plankar
Tajnici	Ljubo Prosen, Darinka Nagy
Blagajnici	Mirko Zaman, Božena Curžik
Odbornici	Leo Vukelić, Ivan Plavec, Mladen Spajt, Stevo Piljek, Ferdo Tomac

7.14. Fiskulturno društvo „Amater“

Osnivačka skupština Amatera održana je 23. lipnja 1945. na adresi Krešimirov trg br. 9. Amater su osnovali radnici i namještenici kožarsko-prerađivačke industrije uz značajan utjecaj bivšeg radničkog športskog društva Borac, kluba čiji su članovi većinski bili radnici kožarsko-prerađivačke industrije, a koji je ugašen 1941. godine od strane ustaške vlasti. U Narodnom listu ime društva je pogrešno najavljeno kao „Kožarac“. Posebna zamolba za dolazak na skupštinu upućena je radnicima tvornica cipela Jelinek, Astra i Knoch te vojnim zavodima, torbarima, remenarima i postolarima (“Sindikatsko kožarsko prerađivačke“, 1945).

Slika 28. Bernard Vukas (Fotoarhiva gosp. Ive Bartolčića).

Na Slici 28. nalazi se Bernard Vukas fotografiran u dresu splitskog Hajduka na Igralištu „Zagreba“. Tokom 1945. godine Vukas je bio igrač zagrebačkog Amatera. Prvi nastup za

Amater upisao je u sklopu 6. kola Prvenstva Zagreba, a postoji mogućnost i da je u idućem kolu zatresao mrežu. Nažalost, utakmica Građevinara i Amatera jedina je utakmica odigrana na Prvenstvu Zagreba, čiji izvještaj nije zapisan u tadašnjim listovima.

7.15. Fiskulturno društvo „Vatrogasac“

Fiskulturno društvo Vatrogasac osnovano je 12. listopada 1945. u prepunoj dvorani Trgovačkoga doma u Jurišićevoj ulici. Društvo je od starta obuhvatilo stalnu vatrogasnu miliciju Zagreba kao i sve dobrovoljne postrojbe zagrebačke vatrogasne milicije. Inicijativu za osnutak ovog društva pokrenuo je politkomesar Dragutin Kosovac (“I zagrebački vatrogasci“, 1945).

Vatrogasac je kasnom registracijom propustio svoje mjesto u Prvenstvu Zagreba, međutim, kasniji zapisi iz Prvenstva zagrebačkih niželigaških momčadi, odigranog u 1946. godini, otkrivaju značajne probleme s disciplinom vatrogasaca.

Vatrogasci su 23. lipnja 1946. u navedenom natjecanju poraženi od Akademičara s visokih 6:1, a četvrti pogodak igrači Akademičara postigli su iz očiglednog zaleđa. Vatrogasci su na to odgovorili protestom te su “crvenima“ dopustili i postizanje petog zgoditka bez pruženog otpora (““Akademičar“ je visoko“, 1946).

Još veći incident odvio se 3. srpnja 1946., kada je na utakmici Vatrogasac - Mladost igrač Vatrogasca Vladimir Petek fizički napao suca Nagya te je zbog svojega poteza doživotno izbačen iz fiskulture (“Kazne nogometaša“, 1946). U Narodnom sportu (““Akademičari“ će osvojiti“, 1946) je zapisano kako je Nagy potpuno opravdano priznao pogodak Mladosti, nakon čega je napadnut.

Tablica 14. Prvo vodstvo Vatrogasca (“I zagrebački vatrogasci“, 1945).

FUNKCIJA	NAZIV
Predsjednik	Ivan Grivičić
Potpredsjednici	Đuro Petek, Mirko Živković, Ivan Omerzo
Tajnici	Ivan Marčelja i Zvonko Lukšić
Blagajnici	Dragutin Filijala i Nikola Djirlić
Ekonomi	Josip German i Janko Bobovac
Nadzorni odbor	Dragutin Plečko, Franjo Židovec, Marijan Jureša, Alojz Majhern, Stanko Koebek, Dragutin Jakušić, Stjepan Račić
Plenum	Juraj Pavičić, Josip Stuhne, Viktor Rosean, Tomo Balenović, Mato Nedjeral, Janko Drašić, Franjo Slavić, Albin Mihaliček, Zvonko Jurković, Franjo Cezeljman, Zvonko Penezić i Slavko Mesić

7.16. Fiskulturno društvo „Slaven“

Slaven je atipično, zanimljivo i po mnogočemu jedinstveno zagrebačko fiskulturno društvo osnovano u Kustošiji 19. kolovoza 1945. U moru radničkih društava, baziranih na temelju sindikalne pozadine, Slaven je bio jedino zagrebačko rajonsko društvo. Slaven je osnovan kao fiskulturno društvo rajona „Kustošija“. U svojim redovima Slaven je okupljao stanovnike Kustošije, naselja koje je priključeno Zagrebu u lipnju 1945. Poslijeratna Kustošija značajno je zaostajala za ostatkom Zagreba. Izlaskom iz tramvaja na Črnomercu putnik, koji se noću zaputio prema zapadu, ulazio je u mrak i blato Kustošije, dijela grada bez vodovoda i kanalizacije. Ovakva razlika u životnom standardu nagnala je tadašnju vlast na ustupak te dozvolu za rad Slavena u sklopu zagrebačkog sporta (Šplajt, 2022).

Bez sindikalne pozadine Slaven se nalazi u velikom problemu. Društvo nema dvoranu i igralište, a nogometna sekcija treninge provodi na igralištu FD Vrapča te iza ciglane. Uprava društva od Grada je zatražila zemljište na kojemu bi mogla izgraditi igralište, a kako bi se prikupila sredstva za izgradnju fiskulturnog doma i igrališta organizirana je i fašnička zabava na adresi Ilica 222, odnosno u prostorijama Pivovare (Šplajt, 2022).

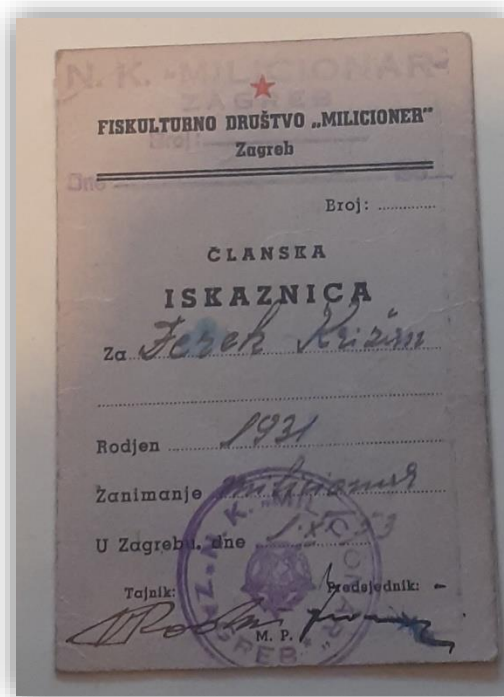
Tablica 15. Prvo vodstvo Slavena (Šplajt, 2022).

FUNKCIJA	NAZIV
Predsjednik	Zvonko Pintar
Potpredsjednici	Duvnjak, Ilijaš, Smolčić
Tajnici	Papeš, Mokoš, Marković
Blagajnici	Strossmayer, Sekulić, Kirin
Ekonom	Jamrih

7.17. Fiskulturno društvo „Milicija“

Fiskulturno društvo „Milicija“, prema (“Osnovano je FD „Milicija““, 1945), osnovano je 4. listopada 1945. godine na inicijativu poručnika Ivkovića. U prilog ovom datumu ide i tekst iz Narodnog sporta (“U nedjelju počinju“, 1945), koji Miliciju opisuje kao nedavno osnovanu. Uz predavanje o značaju fiskulture za Narodnu miliciju na osnivačkoj skupštini podnjet je i izvještaj o radu Inicijativnog odbora te razvoju fiskulture u Narodnoj miliciji. Nogometna momčad zagrebačkih milicajaca prije osnivanja Milicije odigrala je 4 susreta i upisala 4 pobjede. Društvo je bilo opskrbljeno svim potrebnim rekvizitima, a na raspolaganju su imali dvoranu za tešku atletiku u Novoj Vesi te Igralište „Akademičara“, na kojem će se provoditi nogometni treninzi.

Milicija je, zbog kasnije registracije društva, naknadno ubačena u Prvenstvo Zagreba, ali je pritom doživjela debakl završivši godinu bez postignutog pogotka. Jedan od faktora koji su negativno utjecali na izvedbu nogometaša Milicije je činjenica da nogometna sekcija nije imala stručno vodstvo i trenera(““Tekstilčev“ rekord“,1945).

Slika 29. Članska iskaznica Milicije (Arhiva gosp. Ive Bartolčića).

Milicija je promijenila ime u 1946. godini, ali proučavanjem dokumenata i članaka iz novina dolazi se do oprečnih spoznaja o novom imenu. U nekim dokumentima društvo nosi naziv Milicioner, a u nekima Milicionar. Na Slici 29. nalazi se članska iskaznica Milicionera, ali na žigovima same iskaznice stoji naziv Milicionar.

Tablica 16. Prvo vodstvo Milicije (“Osnovano je FD „Milicija“, 1945).

FUNKCIJA	NAZIV
Predsjednik	Potpukovnik Dude
Potpredsjednik	major Đuričić
Tajnici	kapetan Starčević i poručnik Ivković
Blagajnici	major Stipe i kapetan Gabrić
Odbornici	Matenjak, Prenc, Obrubić, Lucin i Mašić
Nadzorni odbor	Nerlović, Milišić, Perner

7.18. Fiskulturno društvo „Hajduk“

Hajduk je fiskulturno društvo osnovano na temelju predratnog Konobarskog športskog kluba „Hajduk“. Već 1. srpnja 1945. godine bivši KŠK Hajduk pozivao je funkcionere, prijatelje i članove na sastanak u Gradsku kavanu („Bivši K.Š.K.“, 1945).

Osnutak društva, odnosno konačna pretvorba iz sportskog kluba u fiskulturno društvo, ostvarena je 11. rujna 1945., kada su članovi i simpatizeri bivših KŠK „Hajduka“ te HPD „Slavulja“ u prostoriji gradskog podruma osnovali Fiskulturno društvo radnika i namještenika ugostiteljske industrije „Hajduk“ („Jedan poraz i“, 1945).

Nogometna sekcija Hajduka s radom je započela početkom ožujka 1946. godine, ali nije sudjelovala ni u jednom natjecateljskom susretu („FD „Hajduk““, 1946).

Ubrzo nakon osnutka Hajduk je fuzijom priključen Fiskulturnom društvu „Jedinstvo“, a nogometna sekcija Hajduka s natjecanjima ponovno započinje tek 1950. godine. Iako je Hajduk službeno bio fiskulturno društvo zagrebačkih ugostitelja, njegov prijeratni kao i poslijeratni cilj bio je okupljanje Zagrepčana dalmatinskog podrijetla, a ime društva osmišljeno je kao pandam splitskome Hajduku (Nik., 1952).

Zagrebački doseljenici s dalmatinskog podneblja u ranom poslijeratnom razdoblju imali su značajan utjecaj na nogometnu svakodnevicu. Gostovanja splitskoga Hajduka redovito su privlačila veliki broj gledatelja na zagrebačka igrališta, a značajan dio publike činili su upravo doseljeni Dalmatinci. Na utakmici zagrebačkog Dinama i splitskog Hajduka, odigranom na Igralištu „Pobjede“ pred 15,000 gledatelja, sakupilo se čak 2,000 navijača Hajduka. Glasnom potporom navijači splitske momčadi nadglasali su ostatak publike to pogurali Hajduk do pobjede, a potom su u povorci Zagrebom slavili pobjedu i uspjeh Hajduka („„Hajduk“ je u“, 1946).

Ova utakmica dokaz je snažne prisutnosti dalmatinske kulture u sportskom životu Zagreba te stoga ne treba čuditi da je već u 1945. godini u Zagrebu postoji društvo koje okuplja dalmatinske sportaše.

7.19. Vojnička fiskulturna društva

Uz već navedena fiskulturna društva u Zagrebu su također postojala i vojnička fiskulturna društva. Najmanje poznato i najslabije zabilježeno vojničko fiskulturno društvo na području Zagreba bio je Sanitet. O ovome društvu postaji nekoliko zapisa u zagrebačkim listovima, ali društvo nije dočekalo obnovu natjecateljskih susreta. Također ne postoji cjelovit izvještaj ni sa jedne nogometne utakmice ovog društva, iako je iz zapisa u novinama jasno da je društvo odigravalo susrete s postojećim društvima. („„Sanitet““, 1945).

Slika 30. *Zvonimir Koceić, igrač 32. divizije* (Fotoarhiva gosp. Ive Bartolčića).

U Prvenstvu Zagreba sudjelovala su tri vojna, fiskulturna društva. Najuspješnije vojničko fiskulturno društvo bila je „Narodna obrana“. Uz Narodnu obranu u natjecanju su također sudjelovale „II.armija“ i „32. divizija“, koja će promijeniti ime u „Partizan“ uoči posljednjeg kola Prvenstva Zagreba („Lokomotiva“ i „Dinamo“, 1945).

8. FISKULTURNA DRUŠTVA ZAGREBAČKOG OKRUGA

Nogomet se, osim u Zagrebu, igrao i u zagrebačkim prigradskim naseljima. Oko Zagreba su nicali brojni sportski klubovi, a dolaskom nove vlasti neki od njih preustrojeni su u fiskulturna društva. Neka prigradska naselja dolaskom komunista na vlast dobila su prva sportska, odnosno fiskulturna društva. Nogometne sekcije fiskulturnih društava tih prigradskih naselja igrale su službena natjecanja zagrebačkog okruga, a iako kvaliteta nogometa u zagrebačkom okrugu nije bila ravna onoj u samome gradu, neka od tih društava ostavila su veliki utisak na povijest zagrebačkog nogometa.

Upravljanje nogometom zagrebačkog okruga bilo je u rukama novoosnovanog Okružnog fiskulturnog odbora Zagreba. U trenutku njegovog osnutka, odnosno 15. studenog 1945. godine, zagrebački okrug brojao je trinaest fiskulturnih društava, a geografski gledano zagrebačkom okrugu pripadala je i Dubrava, ali tokom 1945. godine Dubrava je djelovala kao fiskulturno društvo pod nadležnošću Fiskulturnog odbora Zagreba, odnosno natjecala se s ostalim zagrebačkim momčadima ("Okružni fiskulturni odbor", 1945).

Uz Dubravu, još 13 društava na području zagrebačkog okruga djeluje u trenutku osnutka OFOZ-a su: FD „Radnik“ iz Sesveta, FD „Jedinstvo“ iz Dugo Selo, FD „Zelina“ iz Sv. Ivana Zeline, FD „Sljeme“ iz Šestina, FD „Klanjec“, FD „Zaprešić“, FD „Sloga“ iz Oroslavlja, FD „Zabok“, FD „Dolomit“ iz Podsuseda, FD „Ponikve“ iz Stenjevcu, FD „Samobor“, FD „Jaska“ iz Jastrebarskog i FD „Velika Gorica“. Do kraja 1945. godine, odnosno u narednim godinama, broj tih društava će se povećavati. Za potrebe ovog rada detaljnije su obrađene Ponikve, Dolomit i Dubrava, jer politički utjecaj na ova društva znatno pojašnjava stanje u ranoj poslijeratnoj fiskulturi ("Prijedlog za održavanje", 1945).

8.1. Omladinsko fiskulturno društvo „Dubrava“

Točan datum osnutka ovog fiskulturnog društva nije zapisan u zagrebačkim listovima, ali povodom 5. obljetnice osnutka društva, u službenom glasilu Oblasnog nogometnog odbora za grad i oblast Zagreb naziva „Nogomet“, kao vrijeme osnutka društva zabilježen je lipanj 1945 (P.V., 1951).

Dubrava je po mnogočemu odskakala od ostalih društava zagrebačkog okruga. Već nakon par mjeseci Dubrava sudjeluje u prvenstvu Zagreba, iako geografski i pravno ne spada pod Zagreb. Svoju dominaciju nad ostalim društvima okruga Dubrava započinje 26. kolovoza 1945. godine, kada je na Fiskulturnom sletu omladine, održanom u Stenjevcu, osvojila nogometni turnir te se

tako vrlo rano gurnula na nogometnu mapu kao moćan i relevantan nogometni kolektiv. (“U Stenjevcu je“, 1945).

Zahvaljujući ranim uspjesima Dubrave Fiskulturni odbor Zagreba odlučio ju je već 1945. godine primiti pod svoje okrilje, uvrstivši nogometnu sekciju Dubrave u Nogometno prvenstvo Zagreba. Dubrava je, kao novoosnovani klub zagrebačkog prigradskog naselja, igrala prvenstvene susrete s Dinamom i Metalcem svega četiri mjeseca nakon osnutka. Pitanje je kako bi se odvijala povijest Dubrave, da je društvo ostalo pod okriljem FOZ-a i nakon 1945. godine, međutim, iako je Dubrava izborila ostanak u prvenstvu Zagreba za 1946. godinu, nogometna sekcija se od iduće godine natječe u okružnom nogometnom prvenstvu. (“Odbor FOZa za nogomet“, 1946).

U 1946. godini Dubrava osvaja dva prvenstva zagrebačkog okruga, a jedini poraz koji je pritom upisala bio je onaj na gostovanju kod Borca iz Gajeva u utakmici koja nikad nije odigrana. Nogometaši Dubrave odlučili su se uoči susreta s Borcem okupati u Savi te su pritom izgubili pojam o vremenu, a sudac je zbog kašnjenja Dubravaša proglasio domaćine pobjednicima. (Planta , 1946).

Prvo prvenstvo zagrebačkog okruga odigrano je po knockout sistemu te je Dubrava u dvije finalne utakmice svladala Borac iz Gajeva. Uzvratni susret, u kojem je Dubrava bila formalni domaćin, odigran je na Igralištu „Akademičara“, odnosno današnjem Stadionu „Maksimir“, čime je Dubrava postala prva nogometna momčad, koja je proslavila naslov prvaka na današnjem Stadionu „Maksimir“ nakon rata („Dubrava“ – prvak“, 1946).

Prema Narodnom sportu (“FD „Dubrava“ je“, 1946) Dubrava je 24. lipnja 1946. otvorila vlastito nogometno igralište. Na izgradnji samog Igrališta radili su članovi društva, a do otvorenja igrališta treninge Dubrave vodio je Branko Horvatek na Igralištu „Akademičara“. (“FD „Dubrava““, 1946).

8.2.Fiskulturno društvo „Ponikve“

Fiskulturno društvo Ponikve osnovano je u Stenjevcu 12. kolovoza 1945. godine. Iako Stenjevcani nisu ostvarili značajan nogometni rezultat u ranom poslijeratnom razdoblju, utjecaj politike na Ponikve stavlja ovo društvo u sami centar interesa ovoga rada. Sam naziv „Ponikve“ dodijeljen je kao svojevrsna propaganda Komunističke partije, a ta neosporna činjenica danas je sasvim zaboravljena. Društvo je naziv dobilo po istoimenom brdu ponad Stenjevcu, ali prijedlog ovog naziva na osnivačkoj skupštini nije bio lokal-patriotske naravi. S brda Ponikve

tokom rata mnogobrojni građani i građanke odlazili su u partizane, a prije rata na istom je brdu govor održao Rade Končar. (Fernežir i suradnici, 1985.)

Čak i datum osnutka društva vjerojatno je politički orkestriran. Ponikve su osnovane svega četrnaest dana uoči održavanja fiskulturnog sleta omladine u Stenjevcu. Na navedenom fiskulturnom sletu sudjelovalo je osam naselja zagrebačkog okruga, odnosno Stenjevec, Dubrava, Remete, Podsused, Šestine, Zaprešić, Vrapče, Sesvete te stanovnici zagrebačkog rajona Kustošija. Slet je obilovao narodnim nošnjama, plesom i pjesmom, a na samome sletu provodila su se natjecanja u atletici, šahu, kuglanju, rukometu, odbojci, biciklizmu i nogometu. Slet je otvoren govorom predstavnice kotarskog USAOH-a Dragice Gašparović o funkciji fiskulture na odgoj naroda i omladine (“U Stenjevcu je“, 1945).

Slika 31. *Sudionici sleta otvoreno su podržali novu vlast (1935 – 1985 SD Ponikve).*

Sami datum osnutka društva tako je vjerojatno potaknut od strane politike, kako bi postojao organizirani kolektiv za organizaciju navedenog sleta. Proučavanjem nogometne sekcije Ponikvi postaje jasno da društvo nije bilo spremno za sportska natjecanja. Iz članka (“Okružno nogometno prvenstvo“, 1946) vidljivo je da su nogometaši Ponikvi predali oba susreta Prvenstva zagrebačkog okruga u 1946. godini, a kao razlog odustajanja navodi se nedovoljan broj rekvizita.

Slika 32. *Nogometaši Ponikvi fotografirani tokom 1945. godine (1935 – 1985 SD Ponikve).*

Monografija Ponikvi (Slika 32.) razjašnjava o kojim je rekvizitima zapravo riječ. Nogometna sekcija Ponikvi na fotografiji pozira gola do pasa, a neki igrači na sebi nose hlače zavezane remenom. Ova fotografija daje do znanja da društvo u 1945 godini, a očigledno i djelom 1946. godine nije imalo svoje dresove.

8.3. Fiskulturno društvo „Albin Kovačić“

Fiskulturno društvo „Albin Kovačić“ osnovano je u Podsusedu 30. lipnja 1945. godine. Na dan osnutka formirane su planinarska, plivačka, atletska, veslačka i nogometna sekcija. U ime ZFOH-a skupštini je prisustvovao Borivoj Vuksan (“I Podsused ima“, 1945).

Iako je samo društvo osnovano u Podsusedu, inicijativu za osnutak društva uz stanovnike Podsuseda pokrenuli su i stanovnici Goljaka, Bizeka, Jarka, Dolja i Ivanca te iz priloženog valja zaključiti da je društvo okupljalo stanovnike svih nabrojanih naselja. (“U Podsusedu se“, 1945). Ovo društvo također je odskakalo od ostalih društava Zagreba i zagrebačkog okruga po svojem imenu. Riječ je o jedinom poznatom fiskulturnom društvu koje je 1945. godine nosilo ime po nekoj osobi. Albin Kovačić bio je prijeratni komunist i SKOJ-evac, a svoju mladost proveo je u Podsusedu. Nakon uspostave NDH Kovačić se priključio partizanskom pokretu te je sudjelovao u nizu diverzija, od kojih je najznačajnija bila postavljanje mine u podsusedskoj tvornici cementa „Croatia“, 12. rujna 1941. Kovačić je naposljetku uhvaćen te strijeljan u 20. godini života, 12. lipnja 1942. na Dotrščini. (Šimunković, 2021.)

Slika 33. *Policijski snimak Albina Kovačića.* „Policijski snimci Albina Kovačića snimljeni 9. prosinca 1941. godine“, M.Šimunković, 2021, Antifašistički vjesnik (https://www.antifasisticki-vjesnik.org/userfiles/files/antifasisticki_vjesnik/news/Biografija_Albin_Kovacica_prv/Albin_Kovacic.pdf).

Albin Kovačić (Slika 33.) jedini je čovjek po kojemu je fiskulturno društvo Zagreba i okolice dobilo ime u 1945. godini. Imenovanje novog društva po Albinu Kovačiću još je jedan u nizu dokaza političke promocije nove vlasti putem fiskulturnog pokreta, ali društvo će unatoč snažnoj životnoj priči Albina Kovačića promijeniti ime u „Dolomit“ u narednih nekoliko tjedana. Dokaz za to je izvještaj sa fiskulturnog dana održanog u Podsusedu 6. i 7. listopada 1945. godine (‘‘Dobri rezultati atletičarki‘‘, 1945).

9. PRIJATELJSKE UTAKMICE DO PRVENSTVA ZAGREBA

Obnovi nogometnih natjecanja prethodile su tektonske promjene u zagrebačkom sportu, a samim time i nogometu. Nova vlast ugasila je veliki broj športskih klubova, a samo nekolicina je preživjela velike društvene promjene. Veliki broj sportaša, a samim time i nogometaša, ostao je bez svojih nogometnih sekcija te su trebali pristupiti jednoj od novoosnovanih.

Jačinu nogometne sekcije fiskulturnih društava određivalo je više faktora. Najviše utjecaja na jačinu nogometne sekcije imala je jačina sindikata. Što je sindikat bio jači to je više mogao pomoći nogometnoj sekciji svojega društva. Neke zagrebačke nogometne momčadi imale su snažnu političku pozadinu te su pomoću nje na upravljanje dobile nogometna igrališta ili rekvizite, značajan stimulans u ekonomski teškom razdoblju. O jačini nogometnih sekcija odlučivali su i neki naizgled benigni faktori. Neka društva shvatila su da će hitra prilagodba na novi sportski poredak značajno utjecati na jačinu njihove nogometne sekcije. Iz toga razloga vodstva klubova pokušavaju što prije dovršiti proces preobrazbe iz sportskog kluba u fiskulturno društvo, odnosno u nekim slučajevima proces osnivanja novog fiskulturnog društva. Lokomotiva je prvo zagrebačko fiskulturno društvo, osnovano prije gašenja bivših sportskih društava, a Dinamo je osnovan svega 5 dana nakon Koharevićeve odredbe. Njihove nogometne sekcije jedine su sudjelovale u 1. ligi FNRJ u drugoj polovici 40-ih godina. Brzo osnivanje nogometnih sekcija omogućilo je i rano sudjelovanje u prijateljskim susretima, a samim time uigravanje momčadi za Prvenstvo Zagreba.

Uigravanje momčadi samo je jedna od zadaća prvih poslijeratnih prijateljskih utakmica. Prva prijateljska utakmica, odigrana između momčadi dviju armija, odigrana je svega 6 dana nakon ulaska partizana u Zagreb, a do prestanka organizacije nogometnih susreta zapravo nije niti došlo. Veliki broj prijateljskih susreta nije zapisan u tadašnjim zagrebačkim listovima te je samim time zauvijek izgubljen, ali pregled zapisanih prijateljskih utakmica pruža nam detaljan uvid u ulogu nogometa na formiranje zagrebačkog društva u ovoj, politički zahtjevnoj, situaciji. Na samome početku prijateljske utakmice igrale su različite gradske i rajonske selekcije, sačinjene od nekih poznatih igrača iz prijeratnog i ratnog vremena, a prvo fiskulturno društvo koje je odigralo prijateljski susret bila je Lokomotiva, koja je poražena od Omladinske reprezentacije Zagreba 3. lipnja 1945 ("Omladinska reprezentacija Zagreba", 1945).

Sve do revitalizacije nogometnih natjecanja, do koje u Zagrebu dolazi tek u listopadu 1945. godine, zagrebačka fiskulturna društva nisu registrirala svoje igrače te je velik broj igrača između lipnja i listopada nastupao za nekoliko fiskulturnih društava ili vojnih i gradskih sekcija. Dobar primjer ovog trenda je nogometaš Ivan Jazbinšek. Od ulaska partizana u Zagreb do

revitalizacije natjecanja iz zagrebačkih listova je poznato kako je Jazbinšek nastupao za „II. Jugoslavensku Armiju“, „I. Moslavačku brigadu“, „32. diviziju“, FD „Metalac“, „Jugoslavensku Armiju“ i reprezentaciju Zagreba. Jazbinškova prva poslijeratna verifikacija objavljena je 23. listopada 1945. u sklopu Ilustriranih fizikulturnih novina, kada je Jazbinšek verificiran kao član II. Armije. („Službene vijesti nogometnog“, 1945).

Slika 34. Prišivak sa dresa korišten na utakmicama u ranom poslijeratnom razdoblju (Arhiva gosp. Krešimira Barića).

Crvena petokraka zvijezda (Slika 34.), bila je sveprisutna na sportskim borilištima te je bila vidljiva na tribinama, dresovima, značkama, a čak i na iskaznicama društava. Prihodi s velikog djela navedenih utakmica donirani su u humanitarne svrhe. Također, izvještaji s utakmica obiluju raznim političkim porukama te propagiraju novu vlast. U izvještaju s prijateljske utakmice momčadi grafičkih radnika Vjesnika i Rožanovskog zapisano je kako su grafički radnici tada nastupili prvi put nakon 4 godine, pošto su Ustaše zabranile rad radničkim klubovima. Također je zabilježeno da je na susretu grafičara sakupljeno 150,000 kn dobrotvornog priloga za stradale u ratu te njihove obitelji. („Grafičari „Vjesnika““, 1945).

Neki prijateljski susreti poslužili su i za promociju aktualnih društveno-političkih ideja. Nogometna momčad Mladosti je 19. srpnja 1945. na bivšem igralištu Concordije pred 8,000 gledatelja ugostila momčad iz Trsta, koja je u zagrebačkim listovima predstavljena kao reprezentacija navedenog grada. Završetkom 2. svjetskog rata FNRJ i Italija vode politički rat o sudbini Trsta, a svaka ga država otvoreno prisvaja. U zagrebačkom listu Trščani i njihova

nogometna povijest obasuti su raznim komplimentima, a Trstu je u novinskom članku pridodan i epitet “naš“. Valja zapisati i da je susret odigran noću, pod reflektorima, što je u tadašnje vrijeme bio indikator prestižnih utakmica, a prema(“„Mladost“ je pobijedila“, 1945) Zagreb nije svjedočio noćnoj utakmici još od 1939. godine. Unatoč velikom trudu zagrebačkih tiskovina momčad Trsta nije se pokazala kao dostojan protivnik te je poražena rezultatom 7:2, a Franjo Wölfl je mrežu gostiju zatresao čak 4 puta.

Slika 35. *Dinamov pehar* (Arhiva gosp. Krešimira Barića).

Pehar na Slici 35. dodijeljen je Dinamu nakon pobjede nad Reprzentacijom Rijeke u jednom od brojnih prijateljskih susreta održanih tokom 1945. godine. Ipak, najvažnija zadaća prijateljskih susreta u 1945. godini bila je svojevrsna pomirba nedavno zaraćenih naroda. Nerijetko su organizirani prijateljski susreti društava dviju različitih federalnih država Jugoslavije. Na ovaj način promicalo se jedinstvo naroda Jugoslavije. U sklopu II. fiskulturnog dana omladine Hrvatske, 21. lipnja 1945., splitski Hajduk i beogradska Crvena zvezda odmjerili su snage pred 14,000 gledatelja na igralištu bivše Concordije(“„Crvena zvezda“ tukla“, 1945). Utakmica će ostati zabilježena kao prvo gostovanje Crvene zvezde u Zagrebu(“Beogradski nogometaši dolaze“, 1945) te prvo gostovanje neke beogradske momčadi nakon 4 godine. Isti broj godina, prema (‘‘Skori nastup „Hajduka“‘‘, 1945) protekao je od posljednjeg gostovanja Hajduka u Zagrebu.

10. NOGOMETNE UTAKMICE NA FISKULTURNOM SLETU FEDERALNE DRŽAVE HRVATSKE

Fiskulturni slet Hrvatske najveći je sportski događaj održan u gradu Zagrebu 1945. godine. Slet je održan sredinom kolovoza, a na njemu su se provodila natjecanja brojnih sportskih disciplina. Osvajaci tih natjecanja proglašavani su prvacima Hrvatske. Riječ je o prvim državnim sportskim prvenstvima nakon rata, ali važno je naglasiti da na sletu nisu održavana samo sportska natjecanja. Slet je poslužio kao prva masovna promidžba fiskulturnog pokreta. Uz sportska natjecanja na sletu su održana i natjecanja u šahu te tjelovježbene i estetske vježbe, poput narodnih plesova. Promidžba fiskulture nije bila jedina politička zadaća ovoga sleta. Prvi put nakon rata ovaj slet obuhvaća sve regije Federalne države Hrvatske. Slet iz toga razloga služi kao svojevrsna proslava pobjede u mukotrpnom ratu te kao pozornica uspjeha koji su u dotadašnjem fiskulturnom radu ostvareni na području FD Hrvatske (“Svestrano prvenstvo Hrvatske“, 1945).

Na sletu se održalo, odnosno trebalo se održati, nogometno prvenstvo Hrvatske. Raspored je trebao biti sljedeći:

12. kolovoza 1945.: Međusobne susrete igraju četiri zagrebačke reprezentacije. Jedna vojna, jedna omladinska, te dvije sastavljene od igrača članova sindikalnih fiskulturnih društava.

15.kolovoza 1945.: Reprezentacija Zapadne zone (Bjelovar, Varaždin, Sisak, Karlovac, Sušak, Rijeka itd.) igra s reprezentacijom Istočne zone (Osijek, Borovo, Sl. Brod, Vinkovci, Nova Gradiška, itd.).

Istoga dana međusobni susret igraju dvije preostale reprezentacije Zagreba.

18. kolovoza 1945.: Zajednička momčad reprezentacija dviju zona igra polufinalni susret s pobjednikom zagrebačkog turnira.

19.kolovoza 1945.: Hajduk, tim JA, kao predstavnik Dalmacije igra finalni susret s pobjednikom polufinalnog susreta. Hajduk je trebao nastupiti u finalu bez da je odigrao i jedan susret na ovom prvenstvu, ostale momčadi kretale su od osmine finala.

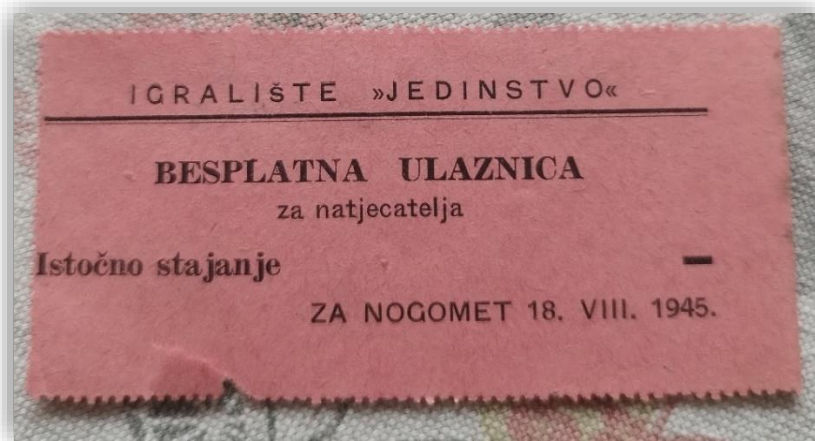
Odabir stvaranja fiktivnih zagrebačkih reprezentacija jedan je, ali ne i jedini faktor koji je ovo prvenstvo osudio na propast. Igrači ovo natjecanje nisu shvaćali ozbiljno te je veliki broj igrača kasnio na prvu utakmicu zagrebačkih reprezentacija. Utakmica između Sindikalne B momčadi i Reprezentacije omladine kasnila je sat vremena, a samim time je pomaknuta i druga utakmica. Ilustrirane fiskulturne novine (“Obje sindikalne nogometne“, 1945) na naslovnoj su stranici zapisale da su momčadi jedva oformljene, a najveći problem vidljiv je kada se prouče sastavi momčadi. Nekoliko igrača je u istom danu nastupilo za dvije različite momčadi. Dragutin

Žigman, Vilim Duh i Zvonimir Maršanić istoga su dana nastupili za dvije sindikalne momčadi, a Ivan Reiss nastupio je za Reprerentaciju omladine i Sindikalnu A momčad te je tim činom regularnost prvenstva dovedena u pitanje na samome startu. Valja istaknuti i da su, prema ("A i B", 1945) obje utakmice odigrane jedna za drugom na Igralištu „Jedinstva“ pred 500-tinjak ljudi.

Novi, veći, problemi s organizacijom nogometnog turnira nastavili su se i u četvrtfinalnim susretima. Dva susreta trebala su se odigrati 15. kolovoza 1945., jedan između Zapadne i Istočne zone, a drugi između dviju zagrebačkih sindikalnih momčadi. Umjesto četvrtfinala odigran je jedan polufinalni susret. Reprerentacija Zagreba u njemu je svladala Reprerentaciju Pokrajine rezultatom 3:0. Ova promjena sustava natjecanja, tokom samog natjecanja, bila je posljednji čavao u lijes nadama o Prvenstvu Hrvatske u 1945. godini. ("Nogometna reprerentacija Zagreba", 1945).

Usporedimo li sastav Reprerentacije Zagreba sa sastavima četiriju reprerentacija koje su nastupile u osmini finala, dolazimo do zanimljivog podatka. U sastavu Reprerentacije Zagreba nalaze se igrači triju reprerentacija-sudionika susreta osmine finala. Iz Sindikalne momčadi A momčadi nastupili su Josip Žmara i Dragutin Lojen, iz Reprerentacije omladine pridružio se Dragutin Dubravčić, a najviše igrača dala je izbačena Vojnička reprerentacija, njeni predstavnici bili su Branko Pleše, Zvonimir Reberski, Vinko Golob, Stjepan Bobek. Ivan Reiss u osmini finala nastupio je i za Sindikalnu momčad A i za Reprerentaciju omladine. Srećku Šimunoviću, Antunu Bolfeku, Dragutinu Drvodeliću ovo je bila prva utakmica na sletu.

Još jedan susret odigran je 17.kolovoza 1945., u Vjesniku("Raspored sletskih priredaba", 1945) predstavljen kao još jedna utakmica u nizu za prvenstvo Hrvatske. Utakmica je odigrana u 15 sati na Igralištu „Jedinstva“, a momčadi su nosile naziv „Zapadna zona Hrvatske“ i „Istra“. Zapadnu zonu sačinjavali su igrači iz Varaždina i Čakovca, a Istru igrači iz Rijeke i Pule. Ovaj susret nije imao doticaj s već postavljenim sustavom turnira te pobjednik susreta „Zapadna zona Hrvatske“ nije sudjelovao u daljnjem natjecanju. Ovaj podatak baca novo svjetlo na kaotičnost organizacije nogometnog turnira te slabu komunikaciju na relaciji organizator-novinari. Postaje jasnije da nogometni turnir, kakav je trebao biti po izvornim planovima, više ne postoji te da je nogomet na ovom sletu bio skup nepovezanih prijateljskih susreta. Ovu tezu potvrdit će i članci koji su izašli u zagrebačkim listovima narednih dana. ("Zapadna zona Hrvatske", 1945).

Slika 36. *Ulaznica za nogometnu utakmicu, održanu tokom Fiskulturnog sleta Federalne države Hrvatske (Arhiva gosp. Ive Bartolčića).*

Prema Vjesniku, 18. kolovoza trebao se održati susret između Reprezentacije Zagreba i Reprezentacije Istre, ali rezultat s ove utakmice nije zapisan u zagrebačkim listovima. Usprkos tome, na Slici 36. vidljiva je ulaznica za utakmicu održanu toga dana.

Prema ("Umjesto nogometnog prvenstva", 1945) još dvije nogometne utakmice, odigrane su tokom sleta u Zagrebu. U obje utakmice slavila je Reprezentacije Pokrajine, pobijedivši Istru rezultatom 5:4, a istim rezultatom slavila je i protiv Rijeke.

Posljednja nogometna utakmica na ovome je sletu bila ona između Reprezentacije Zagreba i splitskog Hajduka, tima Jugoslavenske Armije te predstavnika Dalmacije. U Vjesniku (B.M., 1945) je ovaj susret najavljen kao finalna utakmica nogometnog turnira za Prvenstvo Hrvatske, ali u Narodnom listu ("Danas: Hajduk", 1945) prvenstvo se više ne spominje.

U nesuđenoj finalnoj utakmici reprezentacija Zagreba nastupila je u potpuno novom sastavu, sasvim nepovezanim sa sastavom reprezentacije Zagreba koji je odigrao susret s Reprezentacijom Pokrajine. Ivan Kolaković, Marijan Cvetan, Ivan Horvat, Miroslav Kokotović, Dragutin Žigman, August Lešnik, Marijan Meljnjak te jedan od braće Duh odjednom su se pojavili u sastavu Reprezentacije Zagreba, iako nisu nastupali za nju u "polufinalnom susretu".

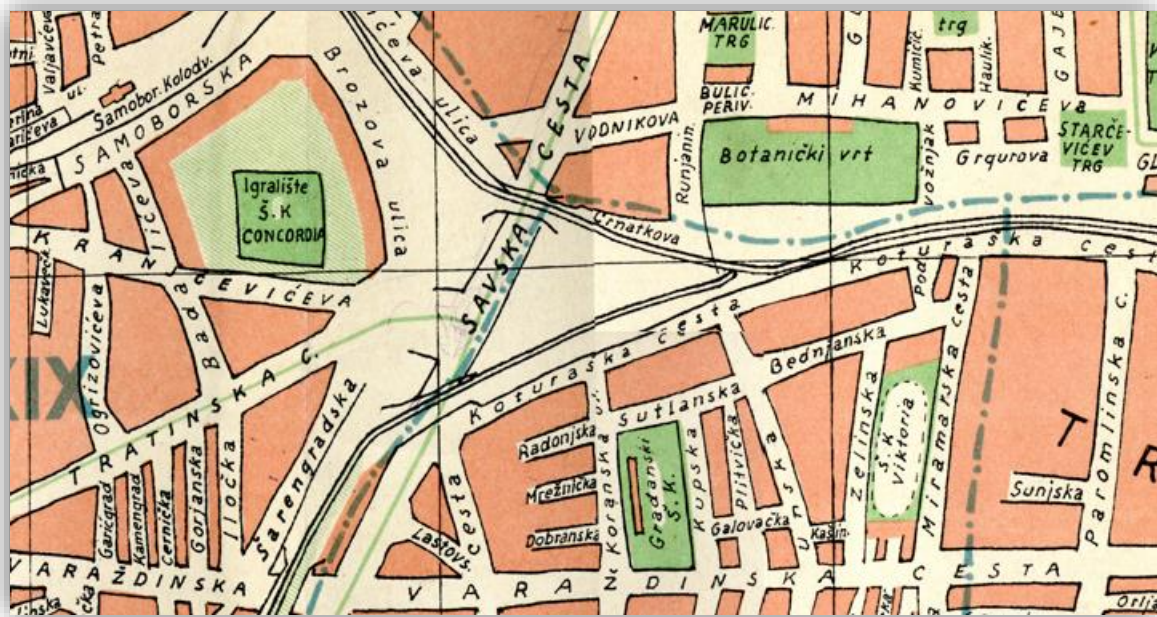
Najdetaljniji izvještaj s utakmice objavljen je u Ilustriranim fizkulturnim novinama, službenom glasniku ZFOH-a. IFN su se osvrnule na lošu organizaciju nogometnog turnira, naglasivši kako je odabir više selekcija Zagreba bio loš te ustvrdivši da su u natjecanju trebala sudjelovati fiskulturna društva, a ne neuigrane fiktivne selekcije. Iz članka u navedenom listu saznaje se da navedene reprezentacije nisu imale niti jedan skupni trening te da sletska nogometna natjecanja

nisu uspjela, dok su u gotovo svim ostalim sportskim natjecanjima tokom sleta proglašeni prvaci Hrvatske. Sama utakmica odigrana je na Igralištu „Mladosti“, 19. kolovoza 1945. pred 9,000 gledatelja. Susret je odigran u živom temperamentu, iako je bila riječ o prijateljskom susretu. Hajduk je slavio rezultatom 2:1. (“Umjesto nogometnog prvenstva“, 1945).

HNK „Hajduk“ zbog pobjede u ovoj utakmici sebe smatra prvakom Hrvatske u nogometu za 1945. godinu. Hajdukovi kroničari podatak o osvojenom prvenstvu 1945. vjerojatno su pročitali u izvještaju iz Slobodne Dalmacije, u kojem je objavljeno kako je Hajduk pobjedom nad Reprezentacijom Zagreba postao prvak Hrvatske u nogometu (“Pobjede „Hajduka“ JA“, 1945).

11. ZAGREBAČKA NOGOMETNA IGRALIŠTA

Krajem 1945. godine Zagreb broji šest nogometnih igrališta, ali se u službenim susretima koriste svega tri. Preostala tri igrališta bila su na nezavidnoj lokaciji ili su bila toliko devastirana da se na njima nije mogao odigrati kvalifikacijski nogometni susret. Tri upotrebljiva igrališta također su bila u lošem stanju. Greda jednog gola na Igralištu „Jedinstva“ bila je ulegnuta te su neke momčadi uložile žalbu zbog neregularnosti utakmice, ali sve su žalbe odbijene („Sportske zanimljivosti“, 1945).

Slika 37. Dio mape grada Zagreba 1942. godine (Muzej Grada Zagreba)

Na Slici 37. prikazana su sva nogometna igrališta korištena za utakmice Prvenstva Zagreba u 1945. godini. Igrališta Željezničar-Viktorije, Građanskog i Concordije nalazila su se u neposrednoj blizini. Udaljenost između Igrališta Concordije i Viktorije prema ovoj je karti okvirno jednaka triju dužinama Botaničkog vrta.

Valja naglasiti da u ranom poslijeratnom razdoblju zagrebačka nogometna igrališta ne pripadaju ni jednom fiskulturnom društvu. Vlasništvo nad igralištima u rukama je Zemaljskog fiskulturnog odbora Hrvatske. Pojednim društvima dodijeljena je uprava nad nekim igralištima, ali to ne znači da je igralište u njihovom vlasništvu („Čija su igrališta“, 1945).

Oko naziva igrališta tokom čitavog ranog poslijeratnog razdoblja u zagrebačkom se tisku mogu pronaći razni kontradiktorni podatci. U većini slučajeva zagrebačke novine igrališta nazivaju

prema društvu koje toga trenutka ima upravu nad njime. Istodobno, u obavijestima FOZ-a igrališta nose naziv po prijeratnim vlasnicima. Za isto igralište tako se istodobno mogu naći dva različita naziva. Primjerice Igralište „Mladosti“ ponekad se naziva i Igralište bivše „Concordije“ (Čija su igrališta, 1945).

11.1. Igralište bivše „Concordije“

Igralište „Concordije“, odnosno današnji Stadion „Zagreb“, najveće je zagrebačko prijeratno nogometno igralište, otvoreno 1914. godine uoči početka 1. Svjetskog rata. Isti status igralište prenosi i u poslijeratno razdoblje. Kapacitet tribina ovog igrališta varirao je kroz povijest, ali 1946. godine prema („Što je sa“, 1945) na igralište bi nakon obnove na igralište trebalo stati više od 20 000 ljudi. Na Slici 38. nalazi se Igralište bivše „Concordije“ odnosno današnji Stadion „Zagreb“ fotografiran tokom utakmice Concordija – BSK, odigrane 9. studenog 1930.

Gašenjem Concordije igralište je ostalo bez vlasnika, a kao idealan kandidat za upravu nad najvećim zagrebačkim igralištem isplivalo je društvo zagrebačke omladine – Mladost. Dodjelom domaćinstva igrališta Mladosti, nova je vlast poslala jasnu političku poruku: povjerenje u omladinu ja na visokoj razini. Prema („F.O.D. Mladost“, 1945) Mladost je na igralištu provodila treninge svojih sportskih sekcija tokom cijeloga srpnja, a igralište mijenja naziv u Igralište „Mladosti“ uoči prijateljskog susreta Dinamo – Crvena zvezda, odigranog 21. srpnja 1945 (B.M., 1945).

Slika 38. Igralište bivše „Concordije“ (Svijet, br. 23).

Igralište je dobilo novog upravitelja, trećeg u 1945. godini, 30. listopada 1945. Tada je, na sjednici plenuma FOZ-a, odlučeno da se Igralište Mladosti dodjeljuje Slobodi. Ubrzo nakon

zamjene domaćinstva naziv igrališta promijenjen je u Igralište „Slobode“ („Igrališta i dvorane“, 1945).

Igralište „Slobode“ i poslije rata je ostalo najveće zagrebačko igralište, ali već u prvoj polovici 1946. godine status najvažnijeg zagrebačkog sportskog igrališta poprima Igralište „Pobjede“ (bivše igralište Građanskog). Tribine i krov Igrališta „Slobode“ bili su u derutnom stanju te je bila potrebna hitna sanacija. Selidba nogometa, odnosno najznačajnijih nogometnih natjecanja, isključivo na Igralište „Pobjede“ započinje već u travnju 1946., kada su sve kvalifikacijske utakmice za Prvenstvo Hrvatske, održane na području Zagreba, igrane na Igralištu „Pobjede“ („Igralište „Slobode“ se“, 1946).

Fiskulturno društvo „Sloboda“ se prema („Poziv na osnivačku“ skupštinu, 1946) 10. listopada 1946. fuzioniralo s Grafičarem, Tekstilcem i Amaterom te stvorilo novo Fiskulturno društvo „Zagreb“. Kao posljedica ove fuzije naziv igrališta još se jednom mijenja, ovoga puta u Igralište „Zagreba“. Radovi na obnovi igrališta trajali su sve do sredine 1947. godine, kada se na Igralištu „Zagreba“ pred 20,000 ljudi odigrao prvenstveni susret zagrebačkog Dinama i beogradske Crvene zvezde („„Dinamo“ je nesretno“, 1947).

Tokom odvijanja radova na igralištu su igrani susreti s manjim brojem gledatelja, u pravilu utakmice juniorskog prvenstva, natjecateljske utakmice nekih društava iz zagrebačkog okruga, utakmice Prvenstva Zagreba te veliki broj utakmica Prvenstva Hrvatske.

11.2. Igralište „Željezničar-Viktorije“

Igralište „Željezničar-Viktorije“ igralište je maloga kapaciteta, otvoreno kao Igralište „Penkale“ 29. srpnja 1923 („Prvenstvene utakmice u“, 1923).

Igralište je preživjelo ratne turbulencije te ispisalo ranu poslijeratnu povijest zagrebačkog nogometa. Kao što i sam naziv govori Igralište „Željezničar-Viktorija“ prije rata je bilo igralište Športskog kluba „Viktorija“, te športskog kluba „Željezničar“ a nalazilo se na mjestu današnje SD „Martinovke“. Proučavajući novine ranog poslijeratnog i prijeratnog razdoblja nerijetko se može naići i na termine Igralište „Željezničara“, Igralište „Viktorije“, Igralište „Elementa“ ili Igralište „Lokomotive“ svi ovi nazivi tek su različite, neslužbene varijante za naziv Igralište „Željezničar – Viktorije“. Lokomotiva i Element dijelili su igralište nakon 2. Svjetskog rata, baš kao što su njihovi prethodnici to činili u ratnom i prijeratnom razdoblju. („Odluka FOZ-a o“, 1945.)

Slika 39. Igralište *Željezničar – Viktorije* fotografirano 1929. godine tokom atletskih natjecanja (Tragom davnih zagrebačkih igrališta).

Prije početka Prvenstva Zagreba, odnosno prije 20. listopada 1945., igralište mijenja naziv u Igralište „Pravde“ te uz Igralište „Jedinstva“ i Igralište „Mladosti“ postaje jedino igralište na kojem su igrani susreti Prvenstva Zagreba, odnosno jedini nogometni susreti natjecateljskog karaktera u 1945. godini.

Nakon 1945. godine na Igralištu „Pravde“ su igrani susreti Juniorskog prvenstva Zagreba, Prvenstva zagrebačkih niželigaških momčadi, Prvenstva zagrebačkog okruga, Zimskog cupa, itd. Ukratko, zbog manjka raspoloživih igrališta, Igralište „Pravde“ postalo je igralište na kojem su igrani svi manje važni susreti, dok su za značajnije utakmice, poput Prvenstva Hrvatske i Savezne lige, korištena veća zagrebačka igrališta.

Vjesnik se u članku (‘‘Problemi obnove‘‘, 1946) 27. svibnja 1946. osvrnuo na stanje zagrebačkih igrališta te se iz članka doznaje da Lokomotiva planira urediti i proširiti Igralište „Pravde“.

11.3. Igralište bivšeg „HAŠK-a“

Igralište „HAŠK-a“, odnosno današnji Stadion „Maksimir“, u poslijeratno razdoblje ulazi kao nogometno igralište s najvećom tradicijom. Na HAŠK-ovom igralištu nogometni susreti igraju se od 1912. godine, kada je igralište izgrađeno kao prvo nogometno igralište grada Zagreba, a što je vidljivo iz članka (‘‘BAC - HAŠK‘‘, 1912). Kao što ime govori, sve do ulaska partizana

igralište je pripadalo HAŠK-u, ali HAŠK-ova uprava raspuštena je 5. lipnja 1945. godine. HAŠK je utjecao na brojna fiskulturna društva, a ponajviše na stvaranje društva akademske zajednice grada Zagreba pa je uskoro osnovan novi klub – „Akademičar“. Akademičar je od HAŠK-a u naslijeđe dobio i ovo igralište, a sukladno tome igralište je promijenilo naziv u Igralište „Akademičara“. Rana poslijeratna povijest samog igrališta nije bila toliko idilična. Dijelom 1945. godine igralište je nastavilo funkcionirati kao i svako drugo sportsko igralište, na njemu su se odvijale utakmice, treninzi i razne sportske priredbe. Od kolovoza pa do kraja 1945. godine u fiskulturnoj rubrici zagrebačkih tiskovina oko ovog igrališta vlada sablasna tišina, a razlog tome leži u mračnoj tajni. Tokom 1945. godine na igralištu se nalazio sabirni logor. Zbog oštećenja uzrokovanih logorom na igralištu su sportske priredbe, tokom druge polovice 1945. godine, održavane samo do kraja srpnja („Igralište F.D. „Akademičara““, 1945).

Slika 40. Logor na Igralištu „HAŠK-a“ (Zagreb svibanj 1945).

Nekoć mjesto sporta i veselja, tokom 1945. godine Igralište „HAŠK-a“ pretvoreno je u sabirni logor (Slika 40.). Zarobljenici se improviziranim šatorima pokušavaju obraniti od jarkog Sunca, a brojni od njih neće preživjeti naredne mjesec.

Svojoj izvornoj namjeni Igralište „Akademičara“ vraća se u veljači 1946. godine, a na njemu svoje treninge, uz sportaše Akademičara, imaju i nogometaši Dubrave. Ista godina ostat će upamćena kao najznačajnija godina u povijesti ovoga igrališta. Odlučeno je da će na mjestu Igrališta „Akademičara“ biti izgrađen najveći reprezentativni stadion grada Zagreba. Radovi su

započeli u rujnu 1946., a drvene tribine su prebačene i iskorištene za obnovu Igrališta „Slobode“. Umjesto drvenih tribina u planu je bila izgradnja stepenastog zemljanog nasipa u obliku potkove, otvorene prema Parku „Maksimir“. Planirani kapacitet igrališta na samome početku trebao je iznositi 20,000 – 25,000 mjesta, od čega je 18 000 trebalo biti stajaće. Za izgradnju igrališta GNO je donirao šest milijuna dinara, a u izgradnji su sudjelovali i FOZ te Jugoslavenska Armija. Igralište je građeno po nacrtu ing. Vladimira Turine (“GNO Zagreba“, 1946).

Gradnja stadiona završena je 1948. godine, a svečano otvorenje održano je u sklopu Dana fiskulturnika, 13. lipnja 1948. Zbog velikog interesa svečanost se odužila na dva dana, a proslavu je promatralo 70 000 gledatelja (“Preko 70.000“, 1948). Na Slici 41. nalazi se značka koja je dodijeljena sudionicima Dana fiskulturnika 1948. godine. Samim time ova značka dijelila se povodom otvaranja Stadiona „Maksimir“.

Slika 41. Značka povodom Dana fiskulturnika Hrvatske (Arhiva autora).

Kapacitet stadiona s vremenom je rastao te će maksimirski stadion ubrzo postati najveći zagrebački sportski objekt. Već 1948. godine Dinamo će na “Stadionu u Maksimiru“, kako je ovaj objekt primarno oslovljen, odigrati svoju prvu utakmicu, a u narednim godinama će Dinamo i Stadion „Maksimir“ postati neraskidivi suputnici.

11.4. Igralište bivšeg „Gradjanskog“

Igralište „Gradjanskog“ otvoreno je 19. listopada 1924. godine uz Koturašku cestu. U ranim poslijeratnim godinama utakmice 1.lige FNRJ uspješno su održavane u Zagrebu zahvaljujući isključivo ovome igralištu. Riječ je o drugom najvećem zagrebačkom prijeratnom nogometnom igralištu. Prije i za vrijeme 2. Svjetskog rata igralište je pripadalo i izgrađeno je od strane Prvog hrvatskog gradjanskog športskog kluba, kluba koji je imao najuspješniju nogometnu sekciju od svih jugoslavenskih športskih klubova do 1945. godine. Prvi hrvatski gradjanski športski klub nije preživio preobrazbu u fiskulturni sustav, društvo građana nije imalo mjesta u sustavu kojeg tvore sindikalna društva te je njegova uprava raspuštena, a kao i svim ostalim društvima, pokretna i nepokretna imovina je zaplijenjena. U tu imovinu spadalo je i samo igralište.

Slika 42. *Maketa Igrališta „Gradjanskog“* (Arhiva Krešimira Barića).

Kapaciteti igrališta u ranom poslijeratnom razdoblju relativan su pojam, ali susret Dinama i Partizana, odigran 30. ožujka 1947., pratilo 18,000 ljudi. Prema novinskim člancima tih 18,000 mjesta maksimalan su kapacitet ovoga igrališta (“Pred 18.000“, 1947).

Slika 43. Igralište „Gradjanskog“ fotografirano iz zrakoplova (Tragom davnih zagrebačkih igrališta).

Domaćinstvo na Igralištu „Gradjanskog“ dodijeljeno je Fiskulturnom društvu „Jedinstvo“ te već u srpnju 1945. godine igralište mijenja naziv u Igralište „Jedinstva“. („Crvena zvezda ipak“, 1945). Između 21. listopada i 28. listopada 1945. igralište ponovno mijenja ime, ovoga puta u Igralište „Pobjede“, ali i dalje ostaje pod upravom „Jedinstva“. („Promjena rasporeda nogometnih“, 1945).

Igralište „Pobjede“ u 1946. godini postaje najznačajnije zagrebačko nogometno igralište. Te godine dva preostala značajna igrališta, Igralište „Akademičara“ i Igralište „Slobode“, ulaze u fazu rekonstrukcije te Igralište „Pobjede“ postaje jedino igralište na kojem se mogu odigrati masovniji susreti, poput 1. lige FNRJ. Usprkos tome igralište ima značajne probleme te se i samo nalazi na rubu regularnosti. Tokom 1945. godine greda na južnom голу bila je ulegnuta te su susreti igrani na tom igralištu po pravilima trebali biti poništeni. („Sportske zanimljivosti“, 1945).

Iduće, 1946. godine, vjetar je na utakmici Dinamo – Metalac, započetoj 21. srpnja 1946., a nastavljenoj idući dan, razorio istočnu ogradu igrališta. Vrijedi zabilježiti da su, unatoč lošem stanju ovoga igrališta, na njemu odigrati gotovo svi značajniji, nogometni susreti 1946. te prve polovice 1947. godine. Igralište je, u tomu razdoblju, poslužilo kao jedina pozornica navijačkome puku te je bilo mjesto radnje gotovo svih značajnijih navijačkih nereda, a isto tako i mjesto masovnog navijačkog druženja u ranom poslijeratnom razdoblju. Drugim riječima, na ovome je igralištu odgajan prvi poslijeratni navijački puk („U nedovršenoj prvenstvenoj“, 1946).

Igralište polagano gubi na važnosti nakon obnove Igrališta „Zagreba“, a izgradnjom Stadiona na Maksimiru postaje tek 3. najznačajnije zagrebačko igralište. U Narodnom sportu 1. prosinca 1952. izlazi svojevrsna osmrtnica Igralištu „Gradjanskog“. Poduzeće „Naftovod“, prema ovome članku, oko 9. prosinca 1952. počinje graditi deseterokatnicu na mjestu igrališta. Zahvaljujući navedenom članku ostalo je zapisano kako je igralište na kraju njegova života koristilo nekoliko nižerazrednih momčadi. Posljednji korisnici igrališta tako su bili Trnje, Komunalac, Kemičar te zagrebački Hajduk („Neboder“, 1952).

Od svih zagrebačkih igrališta najdeblji kraj u ranom poslijeratnom razdoblju izvuklo je upravo Igralište „Gradjanskog“, iako je omogućilo održavanje natjecateljskih susreta ranog poslijeratnog Zagreba, ovo igralište jedino od 3 značajna prijeratna igrališta nije preživjelo planove nove vlasti. Usprkos tome ostat će zapisano kao jedno od najznačajnijih igrališta u povijesti zagrebačkog nogometa.

11.5. Ostala igrališta na području Zagreba

Prema Narodnom sportu u Zagrebu se, tokom druge polovice 1945. godine, nalazi svega 6 nogometnih igrališta. Uz četiri već nabrojana igrališta navedeni članak vjerojatno se odnosio i na igrališta „Šparte“ i „ZET-a“. Riječ je o igralištima koja nisu korištena za natjecateljske susrete u ranom poslijeratnom razdoblju, ali su na njima redovito održavani treninzi seniorskih i omladinskih selekcija.

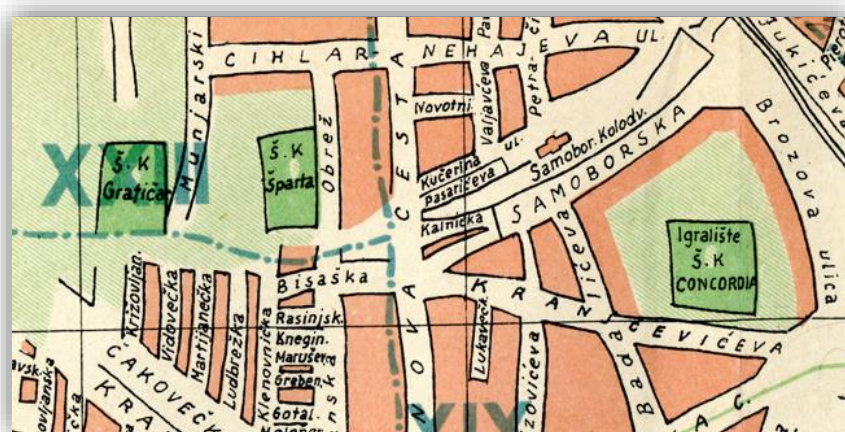
Igralište „ZET-a“ bilo je posebice specifično. Ovo igralište je 1945. godine dodijeljeno na upravu Dinamu. Igralište se nalazilo uz ulicu Vurovčice te je bilo jedino travnato igralište u Zagrebu. Igralište ZET-a bilo je orijentirano u smjeru zapad-istok umjesto u smjeru sjever-jug kao preostala zagrebačka igrališta. Prema Slici 44. igralište se nalazilo jugozapadno od križanja Selske i Ozaljske na području današnjeg okretišta tramvaja „Ljubljanića“.

Slika 44. Iznimno rijedak prikaz lokacije Igrališta „ZET-a. Zemljopisni zavod Orsa, 1944, NSK (<https://digitalna.nsk.hr/?pr=i&id=574091>).

Igralište „Šparte“ nalazilo se u blizini Igrališta „Concordije“ na križanju ulica Cihlar-Nehajev i Obrež. Na ovom igralištu u 1945. godini su trenirale brojne nogometne sekcije. Prema Slici 45. igralište Šparte nalazilo se u neposrednoj blizini Igrališta „Concordije“, a uz njega se nalazilo i Igralište „Grafičara“.

Slika 45. Igralište Šparte. (Muzej grada Zagreba)

12. NAVIJAČKI SVIJET U RANOM POSLIJERATNOM RAZDOBLJU

Tektonske promjene, uzrokovane dugotrajnim ratom, imale su značajan utjecaj i na zagrebački navijački svijet. Iako su nogometne utakmice pronašle svoje mjesto među prvim obnovljenim društvenim događajima rat, ekonomska neimaština te gašenje postojećih klubova, a osnivanje fiskulturnih društava, negativno su utjecale na odziv navijača. Također valja naglasiti da su nogometna natjecanja u 1945. godini bila podosta nezanimljiva te su utakmice nerijetko bile nekvalitetne, a samim time neprihvatljive publici.

Tokom 1945. godine jedini susreti natjecateljskog karaktera u Zagrebu igrani su u sklopu Prvenstva Zagreba. Prvenstva gradova ili okruga bila su najniži od šest stupnjeva natjecanja, a društva su napredovanjem mogla doći do najviše stepenice, odnosno Savezne lige. U najranijem poslijeratnom razdoblju prvenstva gradova i okruga idealno su se uklopila u ekonomsku situaciju FNRJ. Zagrepčani su od listopada 1945. nadalje konačno mogli svjedočiti nogometnim susretima natjecateljskog karaktera, a istodobno nije bilo potrebe za financiranjem prijevoza nogometaša, jer su sve utakmice odigrane u istome gradu ("Sistem prvenstva FNRJ", 1946).

Slika 46. Rangovi natjecanja FNRJ u nogometu (Bilten Fiskulturnog saveza Jugoslavije, br. 14.).

Ovaj tip natjecanja imao je svoje pozitivne i negativne strane. U prvenstvu Zagreba, uz izuzetak nogometne sekcije Dubrave, sudjelovale su isključivo zagrebačke momčadi. Iz toga razloga, u 1945. godini nije zabilježen veći navijački incident. Zagreb je tek izašao iz ratnog razdoblja, a njegove posljedice ostavile su dubok trag na samo društvo, samim time i na posjetitelje nogometnih utakmica. Utakmice momčadi različitih naroda Jugoslavije zato su predstavljale visoki sigurnosni rizik.

Slika 47. Ukupan broj gledatelja na utakmicama Prvenstva Zagreba 1945 (Rad autora).

Na Slici 47. vidljiv je broj gledatelja na natjecateljskim utakmicama Prvenstva Zagreba pojedinih fiskulturnih društava, sudionika navedenog natjecanja. Treba naglasiti da se za četiri utakmice, od ukupno njih 56, nisu prodavale ulaznice jer su utakmice unaprijed upisane kao automatska pobjeda određene momčadi. Također, u dostupnim izvorima ne postoji podatak o broju gledatelja sa čak pet preostalih susreta. Iz toga razloga ovaj grafički prikaz ne smije poslužiti kao apsolutni poredak popularnosti fiskulturnih društava u 1945. godini. Dobar primjer nepouzdanosti određivanja popularnosti pojedinog društva na temelju ovoga grafa je Fiskulturno društvo „Metalac“. Prema navedenom grafičkom prikazu Metalac je u ukupno sedam utakmica pratilo 3,450 gledatelja, ali treba uzeti u obzir da utakmica Metalca i Grafičara nije odigrana, jer je Grafičar bio suspendiran, a broj gledatelja na utakmici Metalac – Dubrava nije zapisan u dostupnim izvorima. Prema tome, u grafičkom prikazu dostupni su podaci o broju

gledatelja sa svega pet utakmica Metalca, a sa utakmica Lokomotive poznata je brojka gledatelja sa svih susreta. Treba uzeti u obzir i da je zapisani broj gledatelja tokom 1945. godine bila tek procjena novinara, iznimno podložna manipulaciji te je zapisani broj gledatelja na utakmicama znatno varirao ovisno o novinama koje su obrađivale utakmicu, nerijetko i za nekoliko tisuća gledatelja.

Usprkos nepouzdanosti ovih podataka, na temelju dostupnih brojki može se zaključiti da tokom 1945. godine najveću popularnost na području Zagreba uživaju nogometne sekcije 32. divizije i II. armije, odnosno dvije vojničke momčadi. Uz kvalitetna igračka imena navedenih momčadi gledatelje je na utakmice 32. divizije i II. armije mamila i vojnička pozadina ovih društava. Vojska je otvoreno podržavala nogometaše ovih društava, organiziravši čak i glazbenu pratnju. ("32. divizija je", 1945).

Prema ("Nedjeljni sportski raspored", 1945) utakmica Narodne obrane i Lokomotive, koja se trebala održati 28. listopada 1945. godine odgođena je pred sam početak susreta jer su najbolji igrači Narodne obrane u tom trenu igrali u Beogradu za reprezentaciju KNOJ-a (Korpus narodne obrane Jugoslavije) protiv Crvene zvezde. Gledatelji nisu bili obavješteni o odgodi te se njih 1,000 okupilo na tribinama gledajući igrače Lokomotive kako sami stoje na terenu. ("II. kolo kvalifikacionih", 1945).

Nešto širu priču donosi kasniji broj Narodnog sporta. Na tribinama se, prema toj verziji priče, okupilo čak 2,000 gledatelja, a organizator događaja razjarenim gledateljima nije vratio novce, iako se utakmica nije održala ("Kroz kvalifikaciono natjecanje", 1946).

Na zagrebačkim nogometnim igralištima, tokom 1946. godine, postojali su brojni organizacijski propusti. Veće skupine ljudi tokom poluvremena ulaze u teren, gledatelji često stoje kod ulaznih vrata te svojim upadicama ometaju sudionike utakmica, a djeca u velikom broju ulijeću na teren i penju se na vozila koja polijevaju teren (Narodni sport, "Na igralištima mora", 1946).

Na utakmicama Dinamo – Proleter (Belišće) i Metalac – Hajduk (Split), odigranim 20. lipnja 1946. više je gledatelja dobilo karte za ista mjesta na sjedećim tribinama te su neki od njih trebali stajati, iako su platili skuplju kartu (Narodni sport, "Na igralištima mora", 1946).

Na utakmicama Dinamo – Jedinstvo (Sušak) i Lokomotiva – Hajduk (Split), odigranim 23. lipnja 1946. prodavane su ulaznice iz vremena NDH s ustaškim natpisima, iako su tiskane nove ulaznice, koje su društva trebala upotrebljavati (Narodni sport, "Na igralištima mora", 1946).

Slika 48. *Djeca na Igralištu „Pobjede“ skaču na vozilo koje na poluvremenu zalijeva teren* (Narodni sport, br. 47, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu).

Nakon susreta Hajduka i Dinama, odigranog u Splitu 3. srpnja 1946. igrači Dinama bježali su u svlačionice pred bijesnim navijačima Hajduka. Nije to bio prvi takav slučaj na utakmicama ovih momčadi, jer se slična situacija dogodila u I. kolu, kada su sa igrališta u Zagrebu trebali bježati Hajdukovci (Lemešić, 1946). Na slici 49. vidljiv je prikaz gledatelja s Prvenstva Hrvatske 1946. godine. Od zagrebačkih momčadi na ovom prvenstvu sudjelovali su Dinamo, Lokomotiva i Metalac.

Slika 49. *Ponašanje navijača na Igralištu „Pobjede“* (Narodni sport, br. 48, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu).

Ipak, napredovanje na više razine kvalifikacijskih stepenica ponovno je otvorilo granice između nogometnih sekcija različitih jugoslavenskih republika, a samim time na vidjelo su izašli i prvi poslijeratni navijački neredi. Najžešći neredi zabilježeni su na utakmicama hrvatskih i srpskih fiskulturnih društava, a KPJ je ulagala veliki napor da neredu ugasi, a sportske tereni učini sigurnim mjestom za razvoj društva, a posebice omladine. U samom žarištu ovih nereda našli su se zagrebački i beogradski navijači, a vrata navijačkog nasilja otvorena su već 1946. godine, na samom startu međurepubličkih utakmica.

Prema („Lokomotiva“ je s“, 1946) na Igralištu „Pobjede“, 18. kolovoza 1946., pred 4,500 ljudi u napetoj psihozi je održana kvalifikacijska utakmica za ulazak u Saveznu ligu. Za mjesto u Saveznoj ligi borili su se zagrebačka „Lokomotiva“ i beogradski „Metalac“. Gruba igra gostiju te sudačke pogreške razjarili su gledatelje, koji su krenuli bacati kamenje na travnjak gađajući gostujuće igrače. Epilog ovih nereda zapisan je u članku („Kažnjeni su izgređnici“, 1946). Organi Narodne milicije pronašli su krivce, a novinari su javno objavili njihova imena. Andrija Langeršek, Josip Kržanec i Nikola Štimac kažnjeni su s tri mjeseca prisilnog rada, a Rudolf Vidaković s trideset dana prisilnog rada. Novinari su uložili dodatan trud te su zapisali i negativne detalje njihove prošlosti. Andrija Langeršek do navedene je utakmice više puta bio uhićen zbog prijevare, pijanstva i izgređa, a Nikola Štimac je služio u ustaškoj vojsci te je zarobljen na Bleiburgu kada je, prema navodima novinara, bježao s Nijemcima. Na Slici 50.

vidljiv je trenutak sa utakmice Lokomotiva (Zagreb) – Metalac (Beograd) odigrane na Igralištu „Pobjede“. Nakon utakmice najviše se pisalo o navijačkim neredima.

Slika 50. *Trenutak pred vratima Metalca* (Ilustrirani vjesnik, br. 21, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu).

Svega 2 tjedna nakon incidenta u Zagrebu novi, veći, incident dogodio se u Beogradu na prvom natjecateljskom susretu Crvene zvezde i Dinama. Događaje s ove utakmice zapisao je predsjednik FISAJ-a Rato Dugonjić u svojem obraćanju (Dugonjić, 1946). Prvo je Tomašević, igrač Zvezde, udario igrača Dinama dok ovaj nije imao loptu u svojem posjedu te je zbog toga isključen iz igre. Publika je pak pozivala na ubojstvo suca Lea Lemešića jer im nije odgovaralo njegovo hrvatsko podrijetlo. Beogradski navijači također su nekoliko puta udarili Dinamovca Ivana Reissa te suca Lea Lemešića. Dugonjić posebice osuđuje činjenicu da su se ovi događaji, uz odobravanje dijela publike, odvijali u prisustvu omladinaca, a valja naglasiti i da je Crvena zvezda osnovana kao klub beogradske omladine. Nadalje, Dugonjić osuđuje postupak trenera Crvene zvezde, Baneta Sekulića. Sekulić je uz trenerski posao bio i dopisnik beogradskog lista „Glas“ te je u izvještaju branio Tomaševićev potez i opravdao reakciju publike.

Epilog ovog susreta donosi značajni broj kazni. Prema (”Na dobrom putu“, 1946) Tomašević je suspendiran na 3 mjeseca, a Zvezda je, vjerojatno pod pritiskom politike, otpustila Baneta Sekulića zbog lošeg utjecaja na omladinu. Zanimljivo je i da je Dinamo samoinicijativno kaznio Reissa suspenzijom na 2 mjeseca zbog ”neprirodne reakcije na izazove gledatelja“, a izgledno je da je politika utjecala i na ovu suspenziju.

13. PRVENSTVO ZAGREBA 1945.

Ulaskom partizana u Zagreb dolazi do gašenja velikog dijela predratnih sportskih klubova te privremenog prestanka natjecateljskih susreta. Nova vlast ovim je potezom sebi stvorila dodatan problem. Nogomet je u Zagrebu praktički revitaliziran, a nova društva i njihove nogometne sekcije nalaze se na startnoj poziciji te kreću od najnižeg ranga, odnosno u slučaju zagrebačkih momčadi, od Prvenstva Zagreba. Sudjelovanje momčadi u ovom nezanimljivom natjecanju nužno je zlo. Kako su sve nogometne sekcije iznova pokrenute trebalo je putem službenih natjecanja odrediti buduće sudionike viših razreda, poput Prvenstva Hrvatske i Prvenstva FNRJ.

Na sjednici Fiskulturnog odbora Zagreba, održanoj 7.listopada 1945., odlučeno je da započnu kvalifikacijske utakmice za raspodjelu društava po razredima. Ovo natjecanje postat će poznato pod nazivom „Prvenstvo Zagreba“, a prva utakmica odigrat će se 20.listopada 1945. godine. Ovim natjecanjem i službeno je započeo novi nogometni poredak grada Zagreba. Sva prijavljena društava iz ovog su natjecanja mogla izaći kao vodeći nogometni kolektiv grada Zagreba. Uspjeh u ovom natjecanju određivao je budućnost zagrebačkog nogometa, a najbolje plasirane momčadi ovoga prvenstva plasirale su se u više rangove (“Kvalifikacione utakmice zagrebačkih“, 1945).

Natjecanje je održano u dvije skupine, koje su dobile naziv A i B. Igralo se po jednostrukom bod sistemu, odnosno sve momčadi jedne skupine trebale su odigrati jedan međusobni susret. Svega četrnaest momčadi prijavilo se za sudjelovanje uoči početka turnira.

Skupinu A činili su: Lokomotiva, Slaven, 32. divizija, Narodna obrana, Jedinstvo, Poštar i Tekstilac.

Skupinu B činili su: Dinamo, Metalac, II. armija, Element, Građevinar, Amater i Dubrava.

Uoči II. kola natjecanju se priključio Grafičar, koji je postao sudionik skupine B, a uoči 3. kola priključuje se Milicija, koja je pridružena skupini A. Na posljetku Prvenstvo Zagreba 1945. broji šesnaest nogometnih sekcija podijeljenih u dvije skupine.

Preostale momčadi zakasnile su s prijavom na Prvenstvo Zagreba, ali su svejedno zahtijevale da naknadno odigraju kvalifikacijske susrete. Među društvima koja su uputile molbe za naknadno sudjelovanje u natjecanju bili su Akademičar, Sloboda i Mladost (“Odbijene molbe“, 1945).

Prvenstvo je, iako vjerojatno neplanirano, odgovorilo na brojna pitanja te ogolilo brojne slabosti zagrebačkog nogometa. Termin za održavanje utakmica jedva su pronađeni, a utakmice kreću

već u osam sati ujutro. Manjak dostupnih igrališta također se odrazio i na treninge društava. U toku održavanja prvenstva za treninge se koriste igrališta:

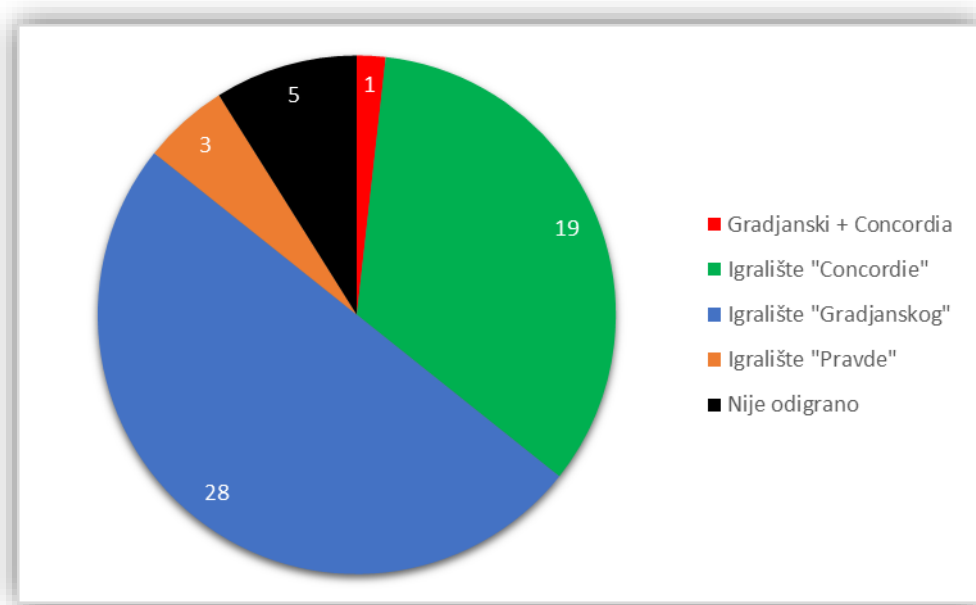
Bivše „Concordije“: na ovom igralištu treniraju Mladost, II. armija, Tekstilac i Metalac.

Bivšeg „Gradjanskog“: na ovom igralištu treniraju Poštar, Jedinstvo, Amater i Narodna obrana.

Bivše „Željezničar – Viktorija“ : na ovom igralištu treniraju Lokomotiva i Element.

Bivše „Šparte“: na ovom natjecanju treniraju Dinamo, Grafičar i Građevinar.

U članku, koji je zapisao lokaciju treninga, lažno je zapisano i da na igralištu bivšeg „HAŠK-a“ treniraju Milicija, 32. divizija i Akademičar. Ovo igralište je tokom 1945. korišteno kao sabirni logor te se na njemu nisu mogla održavati sportska natjecanja i nogometni treninzi (“Čija su igrališta“, 1945).

Slika 51. Iskorištenost zagrebačkih igrališta tokom Prvenstva Zagreba 1945 (Rad autora).

Kao što je vidljivo na Slici 51. trebalo je biti odigrano ukupno 56 utakmica. Susret između Amatera i Elementa odigran je na dva igrališta, pet utakmica nije odigrano, a preostalih pedeset raspodijeljene su na tri igrališta.

Prvenstvo je imalo niz specifičnosti. Većina specifičnosti proizlazila je iz činjenice da su u istom natjecanju nastupali bivši reprezentativci i prvaci države te igrači čija je kvaliteta na razini najnižeg, gradskog razreda. Jedna od zadaća ovoga prvenstva bila je raspodjela društava po budućim razredima s obzirom na kvalitetu. Tokom prvenstvenih utakmica 1945. godine, a nešto manje frekventnije i u 1946. godini, razlika u kvaliteti značajno se odražavala na rezultate

utakmica. Kvalitetnije momčadi nerijetko su upisivale dvoznamenkasti broj pogodaka na jednoj utakmici. II. armija je, primjerice, u studenom 1946. godine odigrala 3 susreta te je u sva 3 susreta slavila, uz ukupnu gol-razliku 30:0. U navedenim susretima 15 pogodaka vojnici su zabili Grafičaru.

Manjak kvalitete i igračkog iskustva nekih igrača nerijetko je utjecao i na vladanje igrača tokom samih susreta. Od ukupno 56 utakmica, koliko ih se trebalo odigrati, čak pet susreta nije se odigralo, jednom odigranom susretu rezultat je kasnije poništen, a dva susreta su prekinuta prije završetka te je njihov nastavak odigran kasnije.

Utakmica Dubrave i Grafičara, odigrana 6. studenog 1945. u potpunosti je opustošila redove Dubravaša. Prema ("Prvenstveni poraz „Dubrave“, 1945) zbog grubosti su isključeni Luka Jaić, Ratimir Kosančić i Marijan Kostelac, a prema („FOZ nogometni odsjek“, 1945) Vladimir Zdolc kasnije je suspendiran zbog nesportskog ponašanja. Iako je dubrava vodila 2:0, isključenja su presudila te je Grafičar na kraju slavio rezultatom 3:2, međutim, na ovoj je utakmici za Grafičar nastupio neverificirani igrač Josip Dodić te je rezultat kasnije prepravljen u pobjedu Dubrave rezultatom 3:0. Grafičar je, prema („Odbor FOZ-a, 1945), suspendiran na mjesec dana te je bio primoran predati susrete s Metalcem i Elementom bez borbe.

Prema ("Veoma dobar nastup“, 1945) susret Lokomotive i Jedinstva prekinut je trinaest minuta prije kraja pri vodstvu Lokomotive 6:1. Do prekida je došlo nakon isključenja Zlatka Horvata, igrača Jedinstva. Prema navedenom članku ovo isključenje bilo je povod za fizički sukob Drage Jurkovića i Marijana Melnjaka te je sudac napustio teren i prekinuo susret, iako su ga vodstva obje nogometnih sekcija nagovarala da se susret nastavi. Susret je nastavljen tek 30. prosinca 1945., a rezultat se nije mijenjao (FOZ-nogometni odsjek, 1945).

Možda i najspecifičiji susret ovoga prvenstva odigrali su Amater i Element u sklopu II.kola na Igralištu „Pobjede“. Utakmica je, prema („„Amater“ i „Element“, 1945) započela 28. listopada 1945., ali je prekinuta deset minuta prije kraja. Povod za prekid susreta bio je sukob Dragutina Tomića iz Amatera i Drage Francekovića iz Elementa. U trenutku prekida Amater je vodio rezultatom 2:1. Susret je nastavljen 30. prosinca 1945. na Igralištu „Slobode“, a u svega deset preostalih minuta Element je uspio izjednačiti rezultat na 2:2. U nastavak susreta obje su momčadi ušle s igračem manje, a uz promjenu igrališta obje momčadi promijenile su i sastav momčadi, iako 1945. godine zamjene nisu bile dopuštene. („„Element“ je polučio“, 1945)

Sasvim uobičajena pojava bila je kašnjenje igrača, nemali broj utakmica započeo je sa zakašnjenjem, a kašnjenje jednog susreta uzrokovalo je i kašnjenje idućeg pa su neke utakmice završavale po mraku. Veliki problem bili su termini utakmica. Zbog manjka sportske infrastrukture čak osam utakmica svakoga se vikenda trebalo odigrati na svega tri dostupna

nogometna igrališta. Rješenje za ovo pronađeno je u neuobičajenim terminima odigravanja utakmica. Brojni susreti započinjali su u osam sati ujutro, a ovakve ranojutarnje utakmice negativno su utjecale na odaziv gledatelja, ali i samih igrača.

Prema ("Vrijedni „milicionari“", 1945) 25. studenog 1945. na Igralištu „Pobjede“ za osam sati ujutro zakazana je utakmica Milicije i 32. divizije. Obje momčadi kasnile su na ovaj susret te je isti započet s 23 minute zakašnjenja, a 32. divizija nastupila je s igračem manje. Ovaj termin bio je posebice nepravedan prema Miliciji, čiji su igrači na susret dolazili direktno s noćne smjene.

Drugo poluvrijeme susreta Poštar – Narodna obrana odigranog 25. studenog 1945. završeno je u potpunom mraku. Da bi stvar bila gora, u drugom poluvremenu je došlo do dvojbene situacije. Igrač Narodne obrane, Aleksandar Benko, pogodio je mrežu Poštara te je sudac priznao pogodak, a potom je vratar Poštara, Stjepan Mikuš, loptu izvadio s vanjske strane mreže. Nakon konzultacije pomoćnog i glavnog suca gol je poništen, a susret je završen rezultatom 1:1 ("U velikoj", 1945).

U prvom kolu najteže (15:0) je stradala momčad kustošijanskog Slavena, a vratar Kustošijanaca, Ernest Hladnik, naljutio se na nemoćne suigrače te je napustio teren, ostavivši tako svoju momčad s igračem manje ("„Tekstilcu“ je uspjelo", 1945).

Slaven će ipak ostati zapamćen po specifičnom sastavu igrača. Za momčad iz Kustošije na ovom prvenstvu nastupila čak četiri para braće, od čega najzanimljiviji par čine Smiljan i Alemko Zrnčić. U obitelji Zrnčić sport nije strana pojava pa će tako Alemkov unuk, Natko Zrnčić-Dim, postati hrvatski reprezentativac u alpskom skijanju. Uz Zrnčiće, za Slaven će nastupati braća Čukac, Šimec i Laloš. (Šplajt, Z., 2022.)

Momčadima nisu bile strane tučnjave i grubi startovi, a ovakvo ponašanje rezultiralo je neuobičajeno velikim brojem suspenzija. Prema podacima iz Ilustriranih fizkulturnih novina, u ukupno odigranoj 51 utakmici podijeljeno je 20 suspenzija, odnosno svake 2,55 utakmice suspendiran je jedan igrač. U ovu statistiku nisu ubrojani ukori koje je kazneni odbor FOZ-a dodijelio nekim igračima.

Podloge, na kojima su igrani susreti, bile su daleko od idealnih. Susreti su igrani na Igralištima bivših klubova „Gradjanskog“, „Concordije“ i „Željezničar – Viktorije“, a niti jedno od tih igrališta nije imalo travnatu podlogu. Sva navedena igrališta imala su zemljanu podlogu pa se, ovisno o vremenskim uvjetima, igralo na prašnjavom lešu, blatu ili snijegu. Na Igralištu bivšeg „Gradjanskog“ greda južnoga gola bila je ulegnuta, odnosno dimenzije vrata nisu odgovarale pravilima nogometne igre te su sve utakmice igrane na ovom igralištu po pravilima trebale biti poništene ("Sportske zanimljivosti", 1945).

Na utakmici Dinama i Dubrave, 28.listopada 1945., lopta, upućena na vrata Dubrave, zapela je u lokvi na samoj gol-liniji. Sudac je isprva dosudio pogodak za komunalce, ali je potom ustvrdio da lopta nije u potpunosti prošla liniju te je poništio već priznati pogodak („Dinamo“ je jedva“, 1945).

Odaziv navijača na utakmice ovisio je o više faktora. Na brojku gledatelja prije svega je ovisila kvaliteta suprotstavljenih momčadi, ali zbog specifičnosti ovoga prvenstva to nije bio jedini faktor. Odabir igrališta na kojem se susret održao također je utjecao na posjetu, a značajan utjecaj imao je i odabir termina. Početak nekih utakmica bio je zakazan za osam sati ujutro, samim time posjeta na tim susretima bila je manja.

Moralno upitne bile su i akvizicije određenih trenera. Ivan Jazbinšek (Slika 52.) nastupao je za nogometnu sekciju II. armije, a istodobno je prema („Četri zgoditka“, 1945) trenirao momčad Metalca. Metalac i II. armija nastupali su u istoj skupini. Usprkos očitom sukobu interesa u zadnjem kolu skupine B Jazbinšek je, prema („Iznenadenje u posljednjem“, 1945), zaigrao za II. armiju protiv Metalca u utakmici koja je određivala drugoplasiranu momčad. Jazbinšek je nastupio na svojoj uobičajenoj poziciji srednjeg pomagača, odnosno imao je defanzivnu ulogu. II. armija je u ovom susretu primila čak četiri pogotka, a u dotadašnjih šest, u koje je ubrojan i susret s prvoplasiranim Dinamom, II. armija je primila svega dva pogotka.

Slika 52. *Ivan Jazbinšek* (Fotoarhiva gosp. Krešimira Barića).

Prema („Poštarima“ je bilo“, 1945) strijelac prvog pogotka na ovom prvenstvu te ujedno strijelac prvog poslijeratnog pogotka na službenim susretima u gradu Zagrebu postao je Branko

Zebeć, postigavši pogodak za 0:1 na utakmici Jedinstvo – Poštar, odigranoj 20. listopada 1945. na Igralištu „Jedinstva“. U trenutku postizanja pogotka Zebeć je imao svega šesnaest godina, a novinari su ga pogrešno upisivali u sastav pod prezimenom Zelec.

Najbolji strijelci prvenstva dolaze iz Lokomotive. Čak petnaest pogodaka u šest utakmica postigao je Josip Krnić, a četrnaest pogodaka zabio je njegov suigrač Dragutin Žigman (“Uspio finish“, 1945).

Najbolji nogomet u 1945. godini u Zagrebu je igrala nogometna sekcija Dinama. Dinamo je godinu završio kao jedina momčad bez izgubljenog boda te je u svega sedam službenih susreta, odigranih tokom 1945. godine, složila jaku momčad baziranu na tri najjače nogometne sekcije ratnog i prijeratnog razdoblja, one HAŠK-a, Gradjanskog i Concordije. Također, najkasnije uoči 2. prosinca 1945. godine, odnosno uoči utakmice Dinamo – Element, nogometnu sekciju Dinama preuzeo je Marton Bukovy, bivši trener Gradjanskog te jedini zagrebački profesionalni nogometni trener (“Zanimat će vas“, 1946).

Prema („Službene vijesti nogometnog“, 1945) Edmund “Emil“ Urch, verificiran je kao igrač Dinama te od 26. listopada 1945. imao pravo nastupa za Dinamo. Usprkos tome Urch, također i registrirani sudac FOZ-a, što je vidljivo u (“Suci za nedjeljne“, 1945) sudio je utakmicu Amater-Grafičar, odigranu 2. prosinca 1945. Riječ je o natjecateljskom susretu skupine B, skupine u kojoj je nastupao i Dinamo. Urch je, ukoliko je želio, svojim sudačkim odlukama mogao izravno utjecati na rezultat utakmice o kojemu je mogao ovisiti plasman njegovog fiskulturnog društva.

Nakon sedam odigranih kola Prvenstva Zagreba u 1945. godini najjače četiri momčadi iz svake skupine trebale su nastaviti natjecanje u 1946. godini. Međutim, odlukom FOZ-a („Odbor FOZa“, 1946) Dubrava, i vojne momčadi više se nisu smjele natjecati u prvenstvima pod okriljem FOZ-a te su njihova mjesta u Prvenstvu Zagreba 1946. zauzeli Element, Amater, Poštar i Jedinstvo.

»A« SKUPINA						
LOKOMOTIVA	7	6	0	1	40:4	12 (2)
NARODNA OBRANA	7	5	1	1	23:9	11 (3)
TEKSTILAC	7	4	1	2	31:8	9 (5)
PARTIZAN	7	4	1	2	21:7	9 (5)
POSTAR	7	3	2	2	16:11	8 (6)
JEDINSTVO	7	2	1	4	13:20	5 (9)
SLAVEN	7	1	0	6	5:44	2 (12)
MILICIJA	7	0	7	0	0:46	0 (14)

*

Karakteristika »A« skupine je u tome, da se momčadi mogu podijeliti u tri grupe. U prvoj grupi nalaze se »Lokomotiva« i »Narodna obrana«, koje su znatno odmakle po broju osvojenih bodova. »Tekstilac«, »Partizan« i »Postar« čine drugu vrlo izjednačenu grupu, dok »Jedinstvo«, »Slaven« i »Milicija« čine treću dio tablice. »Jedinstvo« doduše otkače nad »Slavenom« i »Milicijom«, ali je isto tako i predaleko, po osvojenim bodovima od onih ispred sebe.

U »B« skupini »Dinamo« je s dva boda prednosti na vrhu tablice osamljen. I »Metalac« i II. Armija također su po osvojenim bodovima, isto nekako jedan od drugoga razdjeljeni. Zajedničke grupe vodećih nema, premda one tri prve momčadi znatno odakle od ostalih.

»Dubrava« je zauzela »zlatnu sredinu« sa sedam bodova. Tek »Element«, »Amater« i »Graficar« sačinjavaju grupu, koja je izjednačena.

»B« SKUPINA						
DINAMO	7	7	0	0	40:5	14 (0)
METALAC	7	6	0	1	19:6	12 (2)
II. ARMIIJA	7	5	0	2	39:6	10 (4)
DUBRAVA	7	3	1	3	16:11	7 (7)
ELEMENT	7	2	1	4	11:19	5 (9)
AMATER	7	2	1	4	14:29	5 (9)
GRAFICAR	7	2	0	5	10:39	4 (10)
GRADEVINAR	7	0	1	6	4:38	1 (13)

Slika 53. Finalni poredak momčadi u Prvenstvu Zagreba za 1945. godinu (Narodni sport, br. 22, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu).

14. POLITIČKA OPRESIJA I KOMUNISTIČKI ZLOČINI NAD ZAGREBAČKIM NOGOMETOM U RANOM POSLIJERATNOM RAZDOBLJU

U ranom poslijeratnom razdoblju Komunistička partija Jugoslavije u nekim je slučajevima pozitivno utjecala na zagrebački nogomet. Ranom obnovom natjecanja omogućena je brza obnova nogometnih natjecanja, nogometna infrastruktura relativno je brzo krenula u obnovu, a brojna manja naselja zagrebačkog okruga dobila su prva fiskulturna društva, odnosno kasnije sportska društva.

Komunisti su u naslijeđe dobili politički ugnjetavan sustav sporta. Ustaški režim ugasio je brojne radničke, jugoslavenske i židovske klubove, a brojni, Ustašama nepoćudni sportaši, trpili su razne torture pa i bivali pogubljeni. Ovo se činilo kao idealan scenarij za komuniste. Novo, jugoslavensko, vodstvo moglo se predstaviti kao istinski oslobodilački pokret, spreman ispraviti grijehe svojih prethodnika. Umjesto toga Zagrepćane je čekao hladan tuš. Dolaskom nove vlasti kreće nova tortura, novi progoni, nove likvidacije, nova gašenja i novo uništavanje bogate zagrebačke nogometne povijesti.

Ministarstvo Narodnog zdravlja 5. lipnja 1945. raspušta uprave svih športskih saveza, potsaveza, župa, klubova i ostalih fiskulturnih udruženja koji su djelovali tokom Nezavisne države Hrvatske. Ovim potezom dolazi do prestanka rada brojnih zagrebačkih sportskih klubova te zagrebački nogomet pod političkom prisilom biva gotovo u potpunosti izbrisan te prisiljen krenuti iznova. Ovo nije bilo prvo istrebljenje zagrebačkih nogometnih klubova u 40-im godinama 20.st., ali je svakako imalo značajnije posljedice za zagrebačku nogometnu svakodnevicu.

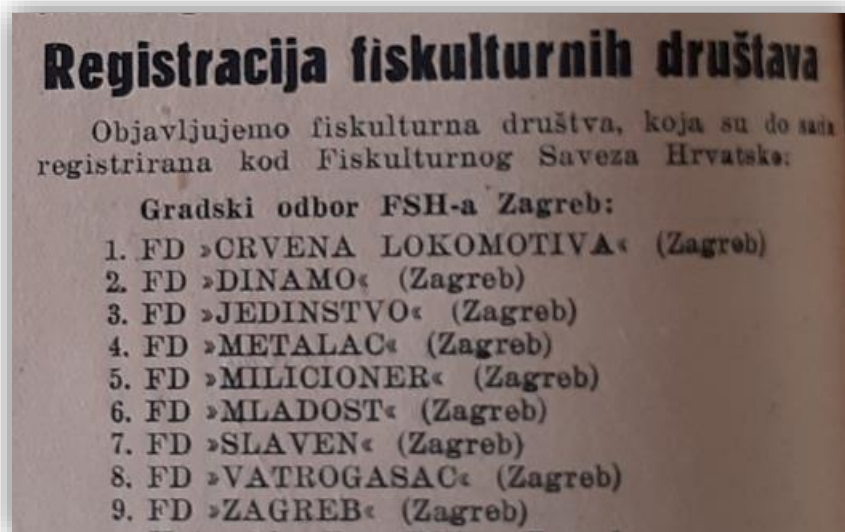
Prema Jakovljević (2018.), čak 42 nogometne sekcije športskih društava sudjelovale su u natjecanjima Zagrebačkog nogometnog podsaveza u sezoni 1939./1940. U ove 42 sekcije nisu ubrojane nogometne sekcije Gradjanskog, HAŠK-a i Concordije, koje su nastupale u Hrvatsko-Slovenskoj i Državnoj ligi, prema tome, u navedenoj sezoni postoji 45 aktivnih nogometnih sekcija koje se natječu na području grada Zagreba.

Nakon svega šest godina političke torture ta brojka pada na svega sedamnaest fiskulturnih društava s aktivnom nogometnom sekcijom, a neke od njih, poput zagrebačkog Hajduka, nisu nastupile u službenim natjecanjima ("Registracija fiskulturnih društava", 1946).

Veliki dio ovih društava svoju povijest vuče iz prijeratnih radničkih klubova, a brojna od njih od samoga su starta prikazana kao obnovljeni klubovi. Vlast je očito podržala obnovu ugašenih prijeratnih klubova, ali je pritom bila iznimno selektivna. Od strane NDH vršio se progon nad trima vrstama klubova sa područja navedene države. Ustašku vladavinu nisu preživjeli brojni

radnički, židovski i klubovi odani Kraljevini Jugoslaviji. Narodna vlast stala je iza obnove radničkih klubova, pošto je sindikalna pozadina tih klubova odgovarala novom tjelovježbenom sustavu. Preostale dvije skupine klubova nisu imale sindikalnu pozadinu pa samoprovizvana narodnooslobodilačka vlast nije dopustila njihovu obnovu.

U Zagrebu je 10. listopada 1947. registrirano svega devet fiskulturnih društava, a svako od njih ima nogometnu sekciju. U svega sedam godina Zagreb je, pod utjecajem dvaju političkih sistema, sa 45 aktivnih nogometnih sekcija spao na svega devet nogometnih sekcija koje se natječu u službenim natjecanjima. Pad je to od čak 80% ukupnog broja sekcija na području grada Zagreba (Registracija fiskulturnih društava, 1947).

Slika 54. *Devet fiskulturnih društava koja djeluju u Zagrebu tokom listopada 1947. godine* (Fiskulturni vjesnik, br. 13).

Uz klubove stradavali su i sami nogometaši. Podatke o sportskim žrtvama ustaških zločina u pravilu je lakše pronaći. FNRJ je uspostavljena ubrzo nakon likvidacije sportaša od strane Ustaša te su o žrtvama zločina već 1945. godine zapisani brojni članci. Teže je pronaći podatke o žrtvama komunističkih zločina. Komunisti su na vlasti ostali sve do 90-ih godina 20. stoljeća te su cenzurirali svoje poslijeratne zločine do samoga kraja. U brojnim slučajevima podatci o ubijenim zagrebačkim sportašima dobiveni su usmenom predajom, u pravilu od strane obitelji samoga sportaša. Ivo Bartolčić, istraživač zagrebačke nogometne povijesti, intervjuirao je Ivu Pavletića, nećaka Slavka Pavletića, igrača zagrebačke Concordije. Slavka Pavletića (Slika 54.) Vojni sud komande grada Zagreba osudio je na smrt strijeljanjem 23. svibnja 1945. Slavkova

smrt zapisana je u matičnoj knjizi umrlih 27. svibnja 1945. Uz Slavka je strijeljan i njegov brat Franjo, dok je treći brat, Ivo, spašen od strane poznanika.

Slika 55. *Slavko Pavletić* (Fotoarhiva gosp. Ive Bartolčića).

Tokom 1946. godine u Zagrebu djeluje „Sud časti“. Riječ je o sudu čija je zadaća bila utvrditi krivicu i odrediti kazne za sportske funkcionere koji su surađivali s ustaškim režimom.

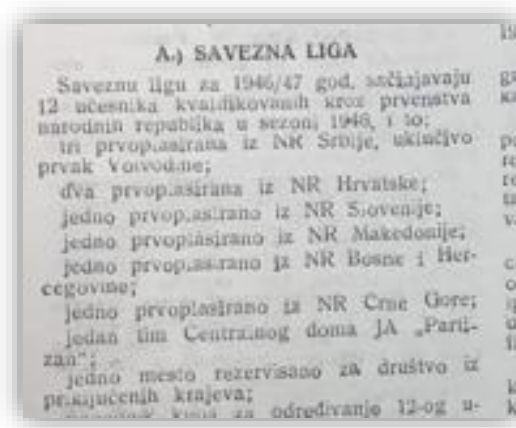
Od nogometnih funkcionera doživotnu zabranu rada u sportu dobili su Đuro Petermanec, tajnik 1. hrvatskog građanskog športskog kluba te kapetan Zagrebačkog nogometnog podsaveza i Slavko Prevendar, ustaški funkcioner te predsjednik 1. hrvatskog građanskog športskog kluba („Kažnjeni funkcioneri“, 1946).

Predsjednik i tajnik nisu jedine žrtve 1. HGŠK-a. Izgradnjom stadiona na Maksimiru te obnovom Igrališta „Concordije“ vlast je odlučila da je Igralište „Građanskog“ višak te je 1952. godine na njegovom mjestu krenula izgradnja nebodera. Igralište „Građanskog“ bilo je kulturno prijeratno igralište, izgrađeno od strane najpopularnijeg zagrebačkog kluba. Komunistička vlast očito je 1. HGŠK i njegovu baštinu označila kao problematičnu te je, unatoč manjku sportske

infrastrukture, Igralište „Gradjanskog“ isprva zapustila, a potom dala u potpunosti spraviti a zemljom („Neboder“, 1952).

Kovačić (2019) u svojem djelu navodi da je veliki broj najjačih zagrebačkih igrača, poimenice Stjepan Bobek, Zlatko Čajkovski, Franjo Glaser, Miroslav Brozović, Franjo Šoštarić i Florijan Matekalo, završio u Beogradu. Pema Kovačiću igrači su bili privučeni u CDJA Partizan velikim novčanim iznosima i povlasticama koje su im se nudile.

CDJA Partizan tokom ranih poslijeratnih godina otvoreno je favoriziran od strane Fiskulturnog saveza Jugoslavije, a samim time i od strane politike. U prvo održano Prvenstvo FNRJ Partizan je jedini ušao bez odigranih kvalifikacija. Ostali klubovi prolazili su kroz niz rangova natjecanja da bi nastupili u navedenom prvenstvu („Sistem prvenstva FNRJ“, 1946).

Slika 56. Postava društava za prvu sezonu Prvenstva FNRJ. (Bilen Fiskulturnog saveza Jugoslavije, br. 14.).

Poslijeratni zločini utjecali su i na samu sportsku infrastrukturu. Igralište bivšeg „HAŠK-a“ većim dijelom 1945. godine nije bilo dostupno sportašima. Umjesto sportskog terena igralište je prenamijenjeno u sabirni logor za hrvatske i njemačke zarobljenike. Nekadašnje mjesto zabave, sporta i veselja tako je u 1945. godini postalo mjesto suza i očaja. Brojni logoraši neće preživjeti ovaj horor. Veliki broj logoraša s maksimirskog će logora tokom 1945. godine biti odveden na stratišta te streljan. (Dimitrijević i Cukić, 2020.)

Slika 57. Prikaz zatvorenika na improviziranom logoru u sklopu nekadašnjeg Igrališta „HAŠK-a“, a današnjeg Stadiona „Maksimir“ (Zagreb svibanj 1945).

Nogometašu Zagreba, Petru Zovku, doživotno je zabranjen rad u fiskulturi zbog govora održanog tokom osnivačke skupštine Fiskulturnog društva „Zagreb“. Zovko je kažnjen zbog poticanja na mržnju među narodima Jugoslavije te zbog podcjenjivanja pomoći narodnih vlasti zagrebačkom fiskulturnom pokretu (“Kazne nogometaša“, 1946).

15. UTJECAJ ZAGREBAČKIH FISKULTURNIH DRUŠTAVA NA NEKE MODERNE SPORTSKE KLUBOVE PUTEM FUZIJA

Tokom 1946. godine u zagrebačkom, fiskulturnom pokretu započinje nova faza, ponajviše uzrokovana manjkom kadra i infrastrukture. Postepeno se, u pravilu fuzijama, odnosno stvaranjem jednog novog društva od dva ili više dotadašnjih, smanjuje broj fiskulturnih društava.. Ove fuzije iznova će promiješati karte fiskulturne dominacije u gradu Zagrebu. Nastat će neka nova, snažnija, društva, a utjecaj nekih fuzija na zagrebački sport zamjećuje se i danas. Priča nekih fiskulturnih društava završava ovim fuzijama, a neka društva u fuzijama nisu niti sudjelovala. U narednim godinama neka će društva istupiti iz novostvorenih društava te će iznova započeti svoju povijest („Fuzija „Akademičara““, 1946).

Provedbom fuzija, nekoć društva određenog sindikata, postaju jedno društvo, koje odjednom predstavlja više sindikata. Primjerice, fuzijom „Tekstilca“, „Slobode“, „Grafičara“ i „Amatera“ nastalo je FD „Zagreb“. Zagreb je funkcionirao kao fiskulturno društvo sindikata grafičke, kožarske i tekstilne struke te društvo sindikata bankovnih novčanih poduzeća i privatnih namještenika. Samo objašnjenje identiteta ovoga društva pojašnjava apsurd njegova nastanka te neuklapanja u filozofiju poslijeratne, jugoslavenske fiskulture. Upravo iz toga razloga veliki broj fuzija odrađen je potihom, bez velikih medijskih najava(“F.D. „Zagreb““, 1946).

15.1. Omladinsko studentsko fiskulturno društvo „Mladost“

Već od samih početaka fiskulturnog pokreta, odnosno od osnutka fiskulturnih društava „Mladost“ i „Akademičar“ postalo je jasno da između ovih, po prirodi sličnih društava, postoji snažna povezanost. Prema(“Zanimat će vas...“, 1945) na samim počecima fiskulturnog pokreta vodili su se pregovori o fuziji „Akademičara“ i „Mladosti“ u novo društvo imena „Spartak“. Vjesnik je zapisao da bi ovo društvo bilo iznimno snažno te da bi društvo postalo najjače u državi po pitanju infrastrukture, rekvizita i broju sekcija.

Fuzija ovih društava provedena je tek 9.prosinca 1946., a novo društvo nosi ime Omladinsko studentsko fiskulturno društvo „Mladost“. Političkom odlukom, a povodom fuzije, „Akademičaru“ je oduzeto Igralište „Akademičara“, međutim OSFD „Mladost“ sportsku aktivnost će neometano nastaviti u sklopu Fiskulturnog parka V. rajona, odnosno današnjem Sportskom parku „Mladost“. Riječ je o parku koji je skup brojnih sportskih igrališta. Nalazio se uz obalu Save, a prije rata na tom mjestu nalazilo se igralište „Marathona“. (Sabolić, 2003.)

Izgradnja parka zapisana je i u zagrebačkim listovima 1946. godine, a park se gradio po nacrtu ing. Slavka Delfina, odbornika novog društva („Na Savi se“, 1946).

15.2. Fiskulturno društvo „Crvena lokomotiva“

Do fuzije fiskulturnih društava „Lokomotiva“ i „Poštar“ došlo je 22. ožujka 1947. godine. Novo društvo dobilo je naziv „Crvena lokomotiva“ iako „Poštarova“ boja nije bila crvena, već plavo-bijela („Dinamo“ – „Crvena lokomotiva“, 1947).

Na oba društva značajan je utjecaj imalo zagrebačko naselje Trnje. ŽFD „Lokomotiva“ osnovano je pod utjecajem prijeratnog Željezničara, dok su se prostorije društva nalazile u Trnju. S druge strane nogometna sekcija „Poštara“ velikim dijelom je sastavljena od igrača bivšeg Hrvatskog športskog kluba „Trnje“. Fuzija ovih društava slabo je dokumentirana, ali postoji realna mogućnost da je upravo poveznica „Trnje“ igrala ulogu u fuziji. Neki nogometaši „Poštara“, u tom trenutku nižerazrednog društva, tako su se preko noći našli u momčadi Savezne lige, a svega dan nakon fuzije „Crvena lokomotiva“ igrala je utakmicu s „Dinamom“. U prvom susretu nakon fuzije dotadašnjim igračima Lokomotive na terenu su se pridružili Branko Zebec, Vladimir Čonč i Božidar Mezak, bivši igrači Poštara („Visoka pobjeda „Dinama“, 1947).

Ime „Crvena lokomotiva“ ubrzo potihlo nestaje, iako brisanje riječi „Crvena“ nigdje nije službeno objavljeno te se ponovno vraća ime „Lokomotiva“. Na ovaj način Poštaru je izbrisan svaki trag, a najbolji igrači svoj su put nastavili u „Lokomotivi“. Do kraja sezone 1946/1947 Savezne lige za „Crvenu lokomotivu“ su, od bivših igrača „Poštara“, najveći trag ostavili Franjo Andročec i Ivan Ožegović, a usprkos njihovom utjecaju naziv „Crvena lokomotiva“, već u navedenoj sezoni, prepušta mjesto „Lokomotivi“ („Tablica savezne nogometne lige“ 1947).

15.3. Fuzije fiskulturnog društva „Jedinstvo“ u 1946. godini

Tokom 1946. godine Fiskulturno društvo „Jedinstvo“ sudjelovalo je u čak dvije fuzije s 3 različita društva. Niti jedna fuzija „Jedinstva“ nije zapisana u zagrebačkim listovima te točni datumi fuzija nisu poznati.

Prva fuzija FD „Jedinstva“ u zagrebačkim listovima prošla je sasvim neopaženo. Riječ je o fuziji zagrebačkih društava „Jedinstvo“ i „Hajduk“ do koje je došlo prema (Nik., 1952). Točan datum ove fuzije nije poznat, ali sigurno je da je fuzija obavljena nakon 5. srpnja 1946. godine, jer toga je datuma „Hajduk“ i dalje registriran kao zasebno društvo.

Druga fuzija najavljena je 15. studenog 1946. u Vjesniku. Toj fuziji pristupili su „Jedinstvo“, „Element“ i „Građevinar“. U oba slučaja društvo je nakon fuzije nosilo naziv FD „Jedinstvo“, čime je „Jedinstvo“ zadržalo status dominantnog društva unutar novog, fuzioniranog društva (“Pred novom fuzijom“, 1946).

15.4. Fiskulturno društvo „Zagreb“

Kao najveći nogometni produkt fuzija iz 1946. godine nastao je budući prvak nogometnog prvenstva Hrvatske, Fiskulturno društvo „Zagreb“. Osnivačka skupština „Zagreba“ održana je 10. listopada 1946., a društvo je nastalo fuzijom Amatera, Slobode, Tekstilca i Grafičara. Ovom fuzijom nastalo je novo radničko društvo, koje istovremeno predstavlja više različitih sindikata. Zagreb je tako postao fiskulturno društvo sindikata tekstilne, kožarske i grafičke struke te sindikata bankovnih, novčanih poduzeća i privatnih namještenika. Za prvog predsjednika Zagreba odabran je dotadašnji predsjednik Tekstilca Dragutin Zver, a predsjednici ostalih fuzioniranih društava dobili su mjesta dopredsjednika. Posebno jaka i zanimljiva sekcija ovog društva bila je nogometna, a prvo natjecanje u kojemu je ova sekcija sudjelovala bilo je Prvenstvo Hrvatske 1946/1947 (“F.D. „Zagreb““, 1946)

Slika 58. Najfrekventnija postava Zagreba u Prvenstvu Hrvatske 1946/1947 (Rad autora).

Na grafičkom prikazu (Slika 58.) , izrađenog prema podacima prikupljenih iz novinskim izvještaja s nogometnih utakmica u 1946. i 1947. godini, vidljiv je značajan utjecaj igrača Slobode na začetak nogometne sekcije Zagreba, u prosjeku je čak 7 od 11 mogućih mjesta na terenu pripadalo nekadašnjim igračima Slobode. Amater i Tekstilac društvu su priskrbili po 2 standardna prvotimca, a najmanji utjecaj na igračku snagu nogometne sekcije imao je Grafičar, čiji igrači nisu ostavili snažan utisak na sami početak Zagreba.

16. RASPRAVA

Rezultati ovog istraživanja pokazuju da je zagrebački nogomet tokom 40-ih godina pretrpio nasilje dvaju političkih režima, ustaškog i komunističkog. Svaki režim otvoreno je provodio nasilje nad klubovima koji su okupljali njemu nepoćudne skupine ljudi. U svega nekoliko godina Zagreb je, pod utjecajem navedenih režima, izgubio veliki broj nogometnih sekcija te je sa 45 aktivnih sekcija iz vremena prije uspostave NDH spao na svega 9 nogometnih sekcija u 1947. godini.

Komunistička vlast ugasila je brojne zagrebačke klubove koji su djelovali tokom NDH te je uspostavila brojna nova fiskulturna društva, nerijetko na temeljima ugašenih klubova. Vlast je pritom bila izrazito netaktilna te je, iako je u nasljedstvo dobila potlačeni sportski sustav, licemjerno dopustila obnovu isključivo radničkih klubova, ne dopustivši obnovu židovskih i klubova odanih Kraljevini Jugoslaviji. Nova fiskulturna društva bila su predstavnici radničkih sindikata, vojske, studenata i omladine, a jedina iznimka u Zagrebu bio je rajonsko društvo Slaven. Fiskulturna društva, osnovana tokom 1945. godine imala su značajan utjecaj na formiranje nekih modernih sportskih klubova, posebice na Lokomotivu, Mladost i Zagreb. CDJA Partizan razorio je snažnu zagrebačku nogometnu generaciju predvođenu Stjepanom Bobekom i Zlatkom Čajkovskim, Partizan je bio otvoreno favoriziran od strane vladajuće stranke te je prema izvorima korištenih u ovom radu izravno ubačen u Prvenstvo FNRJ za sezonu 1946. / 1947. Ostale nogometne sekcije trebale su do svojeg mjesta u prvenstvu doći kroz kvalifikacije.

Vlast je također iskoristila nogometne priredbe, poticavši odigravanje prijateljskih utakmica kako bi pozitivno utjecala na moral građana te modelirala javno mišljenje prema vlastitoj želji. Već u 1945. godini u Zagrebu kreću natjecateljski susreti u sklopu Prvenstva Zagreba, a cilj tih susreta je selekcija najkvalitetnijih momčadi, koja će u budućnosti zastupati Zagreb na državnoj razini.

Tokom ranog prijeratnog razdoblja komunistička je vlast počinila brojna zločine nad zagrebačkim nogometnom, nogometašima, navijačima i samim klubovima. Usprkos političkoj strogoći i rigoroznim kaznama ta političkom uplitanju u pitanja navijačkog pokreta, nogometne tribine ostale su poprište navijačkih nereda te podjela između naroda Jugoslavije, posebice između Hrvata i Srba.

Dolaskom na vlast KPJ je jasno dala do znanja da joj je cilj iz sporta iskorijeniti profesionalizam i klubaštvo te da žele sportaše učiniti politički aktivnima. Rezultati istraživanja jasno pokazuju da profesionalizam nije bio iskorijenjen iz sporta, već samo prikriven fiktivnim zaposlenjima,

a klubaštvo je i dalje bilo prisutno. Djelatnici klubova i sportaši bili su politički aktivni te su, iako ne uvijek svojom voljom, sudjelovali u promicanju novih političkih ideja KPJ.

Tokom 1946. brojna zagrebačka fiskulturna društva sudjeluju u fuzijama, a na to su bila prisiljena zbog manjka stručnog kadra i sportske infrastrukture. Nakon drugog svjetskog rata zagrebačka sportska infrastruktura u katastrofalnom je stanju. Od tri najveća igrališta dva su u procesu renovacije, a Igralište „Pobjede“ broji svoje zadnje dane.

U svoje tri Monografije Kramer (1985), Kramer (1999) i Kramer (2011) autor je naveo tri različita mišljenja o godini i načinu osnutka Građanskog nogometnog kluba „Dinamo“. Izvori korišteni tokom ovoga istraživanja upućuju da je autorovo prvotno razmišljanje, odnosno teza da je Dinamo osnovan 1945. godine kao fiskulturno društvo radnika i namještenika komunalnih poduzeća najtočnija.

Tomašević (2015) se u svojem djelu priklonio tezi koju Kramer promiče u monografiji Kramer (2011), odnosno autor smatra da je Dinamo sportski sljednik Prvog hrvatskog građanskog sportskog kluba, osnovanog 26. travnja 1911. Tomašević je pritom naglasio da teza iz Kramarove monografije Kramer(1999) ne može biti točna te da Dinamo ne može biti sljednik HAŠK-a, pošto HAŠK ima drugi nastavak u vidu Fiskulturnog društva „Akademičar“, koje se kasnije fuzioniralo s Mladosti. Izvori ovog istraživanja slažu se s Tomaševićevom tezom o HAŠK-ovom značajnom utjecaju na Akademičar te prema navedenim izvorima HAŠK nema dovoljno velik utjecaj na osnutak Dinama da bi klub preuzeo HAŠK-ovo sportsko nasljeđe te godinu osnutka.

Tomašević (2015) također je nabrojao brojne poveznice Dinama i Građanskog, naglasivši kako su one dokaz da je Dinamo sljednik Građanskog te samim time osnovan 1911. godine. Iako su Tomaševićeve teze dobrim dijelom točne, novinski članci ranog poslijeratnog razdoblja te intervju („Prvi Dinamovi sretnici“, 1985) proveden s igračima Dinama iz prvog prijateljskog susreta, jasno daju do znanja da su uz Građanski značajan utjecaj na osnutak Dinama imali i prijeratni sportski klubovi Šparta, ZET, HAŠK i Concordija. Dinamo je, također, osnovan kao radnički klub, što ne ide u prilog građanskoj pozadini 1. HGŠK-a. Među dokazima o poveznici Tomašević je naveo da su Dinamo i Građanski igrali na istom stadionu, imali istu boju dresova te da ih je vodio isti trener. Navedene teze nisu pogrešne, ali detaljnijim proučavanjem novinskih članaka iz 1945. postaje jasno da su sva fiskulturna društva, u ranom poslijeratnom razdoblju, igrala na Igralištu „Građanskog“, igrači Građanskog činili su tek dio verificiranih igrača Dinama, trener Dinama zaista je bio Marton Bukovy, ali on je klupu naslijedio od Branka Kunsta, a prema intervjuu („Prvi Dinamovi sretnici“, 1985) Dinamo je plave dresove naslijedio od ZET-a. Također, djelatnici ZET-a bili su dio prve uprave Dinama.

U svojem djelu (Samovojska, 2019) autor je zapisao kratku povijest nekih zagrebačkih klubova. Autoru su pritom promaknuli neki krucijalni podaci iz ranog poslijeratnog razdoblja. U navedenom djelu nije zapisan utjecaj Poštara na Lokomotivu, iako je kao prijašnje ime navedeno ime „Crvena lokomotiva“. Autor je također propustio navesti Podsusedovo bivše ime „Albin Kovačić“. U podacima o Nogometnom klubu „Ravnice“ stoji da je fuzijom 1945. godine nastalo SD „Zagreb“. Do fuzije je, prema izvorima korištenim u ovom radu, došlo 1946. godine, a njome je stvoreno fiskulturno, a ne sportsko društvo. Najviše neslaganja između autorova djela i proučenih izvora vidljivo je oko povijesti Nogometnog kluba „Zagreb“. Autor nije siguran koja se godina treba smatrati godinom osnutka Zagreba te pritom, kao moguću godinu osnutka, prikazuje 1903. Pritom je iznio tezu da je Zagreb od Concordije preuzeo današnje Igralište „Zagreba“. Ta teza, prema izvorima korištenim u ovom istraživanju, nije točna, jer izvori jasno daju do znanja da je Zagreb igralište preuzeo od Mladosti, a isti izvori također ukazuju da je Zagreb osnovan 1946. godine fuzijom Grafičara, Tekstilca, Slobode i Amatera. Rezultati ovog istraživanja slažu se s tezom autora da su Dubrava i Ponikve osnovane 1945. godine.

Prema („S.D.Lokomotiva 1914/64“, 1964) trener Kranjc poveo je nogometnu sekciju SD Lokomotive od 1945. godine nadalje. Ta tvrdnja ne slaže se s izvorima korištenim u ovom radu. Prema navedenim izvorima Lokomotivu je tokom 1945. godine vodio Marton Bukovy, a Lokomotiva nije bila sportsko, već fiskulturno društvo.

Šimić (1953) u svojem je djelu naveo da je datum osnutka Fiskulturnog društva „Milicija“ 7. kolovoza 1945. Podaci prikupljeni iz izvora korištenih tokom pisanja ovoga rada ostavljaju otvoreno pitanje osnutka društva. Prema izvornim člancima iz novina Milicija je osnovana neposredno prije početka Prvenstva Zagreba, odnosno vjerojatno početkom listopada, ali je uoči objavljivanja članka o osnutku društva Milicija već odigrala 4 prijateljska susreta, ostavivši mogućnost da je Šimićeva teza o datumu osnutka točna, ali je društvo možda primljeno u članstvo FOZ-a tek početkom listopada.

Rana poslijeratna povijest zagrebačkih igrališta u općoj, ali i akademskoj populaciji slabo je poznata. Tokom 1945. godine neka igrališta su više puta mijenjala ime i društvo koje njima upravlja. Iz toga razloga istraživači nerijetko pogrešno identificiraju mjesto odigravanja pojedine utakmice te jedno igralište zamijene drugim. Leiner i Kolveshi (2001.) u svojem su radu nabrojale prijeratna zagrebačka igrališta te su o svakom napisale osnovne podatke. Autorice su zapisale da je ŠD „Zagreb“ osnovano 1945. te da je Igralište promijenilo naziv u Stadion „Zagreba“ sukladno tome. Ta tvrdnja ne slaže se sa izvorima korištenim u ovom istraživanju. Prema navedenim izvorima Igralište je prvo promijenilo ime u Igralište

„Mladosti“, a potom i u Igralište „Slobode“, da bi tek 1946. godine promijenilo ime u Igralište „Zagreba“. Športsko igralište „Željezničar-Viktorije“ autorice su oslovile tek nazivom Igralište „Viktorije“, a autorice se nisu osvrnule ni na brojne građevinske zahvate provedene nad igralištima u ranom poslijeratnom razdoblju. Lokacije svih igrališta slažu se s lokacijama igrališta predstavljenih putem geografskih karata korištenih u ovome radu.

Šute (2022) u svojem je radu detaljno obradio fenomen navijača Gradjanskog. Usporedimo li njegova saznanja o prijeratnom navijačkom pokretu sa saznanjima predstavljenim tokom ovog seminarskog rada dolazimo do zanimljivih spoznaja. U oba razdoblja navijački je pokret bio dovoljno moćan da politici stvori značajne probleme te je politika aktivno sudjelovala u gašenju navijačkih nereda. U oba razdoblja utakmice su održavane na istim igralištima, ali su u poslijeratnom razdoblju uloge HAŠK-a, Concordije i Gradjanskog preuzela nova fiskulturna društva, odnosno Lokomotiva, Dinamo i Metalac. U oba razdoblja postojali su značajni problemi oko organizacije utakmica pa su tako u poslijeratno doba korištene ulaznice s ustaškim obilježjima, a neki su gledatelji dobili karte za ista mjesta. Za razliku od prijeratnog razdoblja, kada na Igralištu „Gradjanskog“ postoji jasna distinkcija između „pitome“ zapadne i „divlje“ istočne tribine Igrališta „Gradjanskog“ u poslijeratnom razdoblju, prema izvorima korištenim u ovome radu, uvrede i navijački neredi, pod utjecajem alkohola, postaju dekor zapadne tribine. Reić (2022) u svojem je članku optužio kroničare splitskog Hajduka za falsifikaciju povijesti. Reić smatra spornim upisivanje naslova prvaka Hrvatske iz 1945. u povijesne uspjehe Hajduka. Podaci dobiveni iz izvora korištenih u ovome radu slažu se s Reićeovom tvrdnjom. Hajduk je nogometni turnir, koji se održao na 1. fiskulturnom sletu Hrvatske u 1945. godini, označio kao prvenstvo Hrvatske u nogometu. Prvotni plan organizatora sleta zaista je bio organizirati nogometni turnir čiji će pobjednik biti proglašen prvakom Hrvatske, ali zbog velikih propusta u organizaciji tokom samoga turnira ovaj turnir je pretvoren u skup prijateljskih utakmica. To potvrđuje i serija članak iz zagrebačkih novina u kojem je objavljen izvještaj s nesuđene finalne utakmice između reprezentacije Zagreba i Hajduka, a najznačajniji dokaz tvrdnji o održavanju prijateljskih utakmica je članak objavljen u Ilustriranim fizkulturnim novinama, odnosno novinama koje su služile kao Službeni glasnik Zemaljskog fizkulturnog odbora Hrvatske. Prema IFN-u sletska nogometna natjecanja nisu uspjela te nisu bila prvenstvena natjecanja. Najveći problem nogometnog turnira bile su višestruke promjene termina, nedosljednost u pridržavanju sustava natjecanja, nejasna distinkcija između turnirskih i prijateljskih utakmica te konstantni nastupi igrača već izbačenih momčadi u višoj fazi natjecanja. Neki igrači u istom su danu nastupili za dvije različite momčadi u istoj fazi natjecanja.

Rezultati ovoga istraživanja jasno dokazuju da je Komunistička partija Jugoslavije značajno utjecala na gašenje prijeratnih sportskih klubova te uspostavu novih fiskulturnih društava. Također, jasno je vidljivo da je komunistička partija Jugoslavije sudjelovala u pitanjima obnove natjecanja te u rješavanju problema navijačkih nereda i sportske infrastrukture na području grada Zagreba, ali i ostatka Jugoslavije. Vidljivo je i da su novoosnovana zagrebačka fiskulturna društva imala značajan utjecaj na uspostavu nekih modernih sportskih klubova, odnosno na Mladost, Lokomotivu i Zagreb. Prikazani rezultati istraživanja nedvojbeno potvrđuju sve tri postavljene hipoteze.

17. ZAKLJUČAK

Cilj ovog diplomskog rada bio je utvrditi učinak Komunističke partije Jugoslavije na zagrebački nogomet tokom 1945. godine, odnosno utvrditi koliki utjecaj je navedena partija imala na gašenje prijeratnih sportskih klubova, uspostavu novih fiskulturnih društava te rješavanja pitanja navijačkih nereda i sportske infrastrukture, a cilj je bio i utvrditi utjecaj navedenih fiskulturnih društava na stvaranje nekih modernih sportskih klubova putem fuzija u 1946. godini. Sve hipoteze potvrđene su rezultatima istraživanja. Rezultati istraživanja jasno daju do znanja da je KPJ imala značajan utjecaj na zagrebački nogomet u svim navedenim područjima interesa te da je svojim djelovanjem partija značajno naštetila tradiciji zagrebačkog nogometa. Politika Jugoslavije nedvojbeno je utjecala na gašenje prijeratnih sportskih klubova te na uspostavu novih fiskulturnih društava, koja su pak utjecala na stvaranje nekih modernih sportskih klubova. Cilj novih fiskulturnih društava nije bio isključivo provedba tjelovježbenih programa, već i odgoj omladine i radnika u duhu jugoslavenskog nacionalizma te stvaranje novog društvenog identiteta, temeljenog na pripadnosti određenom sindikatu. Jugoslavenski fiskulturni pokret otvoreno se oslanjao te je izgrađen na temelju sovjetskog fiskulturnog pokreta. SSSR je imao značajan utjecaj na začetak jugoslavenskog fiskulturnog pokreta te je nerijetko aktivno sudjelovao u modeliranju istog. Sovjetski sportaši sudjelovali su u brojnim jugoslavenskim sportskim priredbama, sovjetske delegacije nerijetko su obilazile zagrebačke fiskulturne priredbe te fiskulturna vodstva, a zagrebački listovi vjerno su pratili događanja u sovjetskom sportu. U Zagrebu je osnovano osamnaest novih fiskulturnih društava, uz tri vojnička fiskulturna društva, a veliki broj društava osnovan je i u zagrebačkom okrugu. OFD „Dubrava“ je tokom 1945. godine nastupalo u Prvenstvu Zagreba, iako geografski ne spada pod Zagreb. Uoči obnove natjecanja u Zagrebu su organizirani brojni i prijateljski susreti. Susreti su nerijetko organizirani s ciljem političke promidžbe KPJ, a prihodi od ulaznica nerijetko su donirani u dobrotvorne svrhe. Tokom kolovoza 1945. godine organiziran je i nogometni turnir u sklopu Fiskulturnog sleta Hrvatske. Isprva je osvajač ovoga turnira trebao biti proglašen prvakom Hrvatske, ali nakon brojnih problema s provedbom ovoga turnira u *Ilustriranim fizkulturnim novinama*, odnosno glasniku ZFOH-a, objavljeno je da se turnir nije održao te da je pretvoren u skup prijateljskih utakmica. Splitski Hajduk svladao je reprezentaciju Zagreba u utakmici koja je isprva trebala biti finale turnira te HNK „Hajduk“ danas smatra da je prvak Hrvatske za 1945. godinu. Partija je također aktivno sudjelovala u rješavanju pitanja sportske infrastrukture i navijačkih nereda. U Zagrebu je u 1945. godini postojalo šest nogometnih igrališta od čega su samo tri, odnosno Igralište bivšeg „Gradjanskog“, Igralište bivše

„Concordije“ te Igralište „Pravde“ bili korišteni za natjecateljske utakmice u 1945. godini. Politika se otvoreno uplitala i u rješavanje navijačkih nereda. Tokom 1945. godine nisu zabilježeni veći navijački neredi na području Zagreba, ali ulaskom zagrebačkih klubova u natjecanja koja su obuhvaćala prostor van samoga Zagreba došlo je do prvih poslijeratnih navijačkih nereda. Dva najveća nereda tokom 1946. godine zabilježeni su na utakmicama Lokomotiva – Metalac i Crvena zvezda – Dinamo, a novine su pritom, uz utjecaj političara, objavili imena odgovornih za navedene neredе. Komunističko vodstvo također je odgovorno i za brojne zločine počinjene nad zagrebačkim sportom, sportašima i sportskim klubovima. KPJ je također odlučnim djelovanjem omogućila ekspresan povratak nogometnih natjecanja u ekonomski i politički zahtjevnom razdoblju. Tokom provedbe ovoga istraživanja naišao sam na mnoštvo pogrešnih podataka koji se nalaze u brojnim izvorima, posebice knjigama. Usporedbom rezultata istraživanja, dobivenih na temelju podataka zapisanih u izvornim novinskim člancima, s podacima koji su objavljeni u navedenim izvorima, dolazim do zaključka da su određeni autori rano poslijeratno razdoblje zagrebačkog nogometa obradili izuzetno površno i nekvalitetno. Brojne greške prisutne su čak i u građi objavljenoj od strane muzeja, a hrvatski nogometni klubovi nerijetko svjesno prešućuju podatke iz svoje povijesti kako bi se prikazali što uspješnijima. Tokom 1946. godine neka fiskulturna društva su se, primorana manjkom sportskih igrališta te stručnog kadra, fuzionirala te stvorila nova fiskulturna društva, koja su pritom istovremeno predstavljala nekoliko različitih sindikata radnika. Na ovaj način stvorena su koncentriranija, snažnija fiskulturna društva, ali manji broj nogometaša mogao je na tjednoj bazi nastupati na natjecateljskim utakmicama. Tokom 1946. godine tako je fuzijom nastalo Fiskulturno društvo „Zagreb“, budući osvajač nogometnog prvenstva Hrvatske. Uz Zagreb fuzijama su ojačana fiskulturna društva Lokomotiva i Jedinstvo, ali su pritom, barem privremeno, nestala fiskulturna društva koja su im priključena fuzijama. Akademikar i Mladost također su se spojili tokom 1946. godine, stvorivši snažno fiskulturno društvo studenata i srednjoškolaca grada Zagreba.

18. LITERATURA

„Akademičari“ će osvojiti prvo mjesto u II. razredu. (08.07.1946). Narodni sport ilustrirane fiskulturne novine, 5.

„Tekstilci“ su ipak učinili najveće iznenađenje u prvenstvu. (04.02.1946). Narodni sport ilustrirane fiskulturne novine, 2.

„Akademičar“ je izabrao novo vodstvo koje bi ga trebalo povesti većim uspjesima. (05.11.1945). Narodni list, 8.

„Akademičar“ je visoko pobijedio „Vatrogasca“ sa 6:1 (3:1). (24.06.1946). Narodni sport ilustrirane fiskulturne novine, 5.

„Amater“ i „Element“ nisu dovršili svoju utakmicu. (30.10.1945). Ilustrirane fiskulturne novine, 1.

„Crvena zvezda“ tukla je „Hajduk“ s 3:1. (23.6.1945). Narodni list, 6.

„Dinamo“ – „Crvena lokomotiva“ 4:0 (2:0). (24.03.1947). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 4.

„Dinamo“ je jedva sačuvao rezultat.... (30.10.1945). Ilustrirane fiskulturne novine, 2.

„Dubrava“ - prvak zagrebačkog okruga. (25.03.1946). Narodni sport ilustrirane fiskulturne novine, 4.

„Element“ je polučio izjednačenje, ali su „Amateri“ uložili protest. (31.12.1945). Narodni sport ilustrirane fiskulturne novine, 4.

„Grafičar“ je s mnogo uspjeha u posljednji čas ušao u prvenstvo. (30.10.1945). Ilustrirane fiskulturne novine, 1.

„Grafičar“. (28.06.1945). Narodni list, 7.

„Hajduk“ je u nezadrživom naletu i izvrsnom igrom pobijedio „Dinamo“ s rezultatom 4:2. (27.05.1946). Narodni sport ilustrirane fiskulturne novine, 3.-4.

„Lokomotiva“ i „Dinamo“ prvaci uspješnog kvalifikacionog natjecanja. (31.12.1945). Narodni sport ilustrirane fiskulturne novine, 4.

„Lokomotiva“ je s „Metalcem“ izgubila 0:2 (0:1). (19.08.1946). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 3.

„Metalac“ je juniorski prvak Zagreba u nogometu. (23.12.1946). Narodni sport ilustrirane fiskulturne novine, 4.

„Mladost“ je izabrala rukovodstvo nogometa i stolnog tenisa. (18.01.1946). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 6.

„Mladost“ je pobijedila reprezentaciju grada Trsta sa 7:2 (3:1). (21.7.1945). Narodni list, 8.

„Poštarima“ je bilo premalo tri zgoditka prednosti. (23.10.1945 Ilustrirane fizkulturne novine, 2.

„Sanitet“ – Brigada za vezu II. JA. (21.07.1945). Narodni list, 8.

„Tekstilcu“ je uspjelo postaviti rekord dana. (23.10.1945 Ilustrirane fizkulturne novine, 2-3.

„Tekstilčev“ rekord dana. (04.12.1945). Ilustrirane fiskulturne novine, 3.

32. divizija je uspješno krenula sa starta. (23.10.1945). Ilustrirane fizkulturne novine, 2.

A i B sindikalne nogometne momčadi ulaze u daljnja natjecanja. (14.08.1945). Narodni list, 6.

Akcioni odbor za obnovu F.D. „Tekstilac“. (16.06.1945). Narodni list, 4.

B.,M. (19.08.1945). Danas će Hrvatska dobiti prvaka u nogometu. Vjesnik jedinstvene narodno oslobodilačke fronte Hrvatske, 4.

B.,M. (23.07.1945). „Crvena zvezda“ – „Dinamo“ 2:1 (1:1). Vjesnik jedinstvene narodno oslobodilačke fronte hrvatske, 6.

BAC – HAŠK 2:0 (2:0). (06.05.1912). Novosti, 1-2.

Beogradski nogometaši dolaze opet nakon pune četiri godine u Zagreb. (17.06.1945). Narodni list, 8.

Bivši K.Š.K. „Hajduk“. (01.07.1945). Vjesnik jedinstvene narodno oslobodilačke fronte Hrvatske, 6.

Crvena zvezda ipak je otputovala u Beograd neporažena. (29.7.1945). Narodni list, 6.

Cuvaj, B. (1975).Sportski klub Jarun – zbog političkih razloga 18 godina neregistrirani “divlji” klub (1921 – 1939). *Povijest sporta*, 21(1), 1879-1889.

Četri zgoditka „Metalca“ istom u drugom dijelu igre. (04.12.1945). Ilustrirane fizkulturne novine, 3.

Čija su igrališta?. (15.10.1945). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 6.

D., S. (27.5.1946). Problem obnove i izgradnje sportskih gradjevina u Zagrebu, Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 5.

Danas u 15 sati na Igralištu „Pobjede“. (02.03.1947). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 5.

Danas: „Hajduk“ (Split) – reprezentacija Zagreba. (19.08.1945). Narodni list, 6.

Dimitrijević, B. i Cukić, R. (2020). Zagreb svibanj 1945. Zagreb: Despot infinitus d.o.o.

Dobri rezultati atletičarki na fizikurnom danu u Podsusedu. (10.10.1945). Narodni list, 8.

Domaćinstva igrališta. (11.11.1945) Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 8.

Drugi nastup bratskih sovjetskih gostiju u Jugoslaviji. (10.12.1945). Narodni sport ilustrirane fizikurne novine, 1, 4-5.

Dugonjić, R. (16.09.1946). Povodom utakmice „Dinamo“ – „Crvena zvezda“. Bilten Fiskurnog saveza Jugoslavije, 3.

Element otvara četiri sportska terena. (15.08.1946). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 4.

F.D. „Element“. (07.07.1945). Vjesnik jedinstvene narodno oslobodilačke fronte Hrvatske, 6.

F.D. „Lokomotiva“ ima novo vodstvo. (08.11.1945). Vjesnik jedinstvene narodno oslobodilačke fronte Hrvatske, 7.

F.D. „Zagreb“ – novo jako fizikurno društvo nastalo fuzijom „Slobode“, „Tekstilca“, „Amatera“ i „Grafičara“. (13.10.1946). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 4.

F.D. Grafičar. (03.01.1946). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 4.

F.O.D. „Mladost“ atletska sekcija. (01.07.1945). Vjesnik jedinstvene narodno oslobodilačke fronte Hrvatske, 6.

F.O.Z. – nogometni odsjek. (30.12.1945). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 6.

FD „Dinamo“ radi već punom parom. (16.06.1945). Narodni list, 4.

FD „Dubrava“ je izgradila nogometno igralište. (24.06.1946). Narodni sport ilustrirane fizikurne novine, 5.

FD „Dubrava“. (11.03.1946). Narodni sport ilustrirane fizikurne novine, 4.

FD „Element“. (25.07.1945). Vjesnik jedinstvene narodno oslobodilačke fronte Hrvatske, 6.

FD „Hajduk“. (27.02.1946). Narodni list, 6.

FD „Sloboda“ – nogometna sekcija. (13.10.1945). Narodni list, 6.

FD „Sloboda“ je trinaesto fizkulturno društvo u Zagrebu. (12.08.1945). Narodni list, 7.

FD Grafičar. (15.06.1945). Narodni list, 7.

FDS „Akademičar“ – nosilac fizkulturnog života zagrebačkih studenata. (18.02.1946). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 7.

Fernežir, Z., Hadrović, S., Pavičić, I., Uremović, J., Zdunić, J. i Zlatić, Z.(ur.). (1985). 1935 – 1985 SD Ponikve. Zagreb: SD „Ponikve“ Stenjevec.

Fizkulturni odbor Zagreba nogometni odbor. (20.11.1945) Ilustrirane fizkulturne novine, 6.

Fuzija „Akademičara“ i „Mladosti“. (15.09.1946). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 5.

GNO Zagreba votirao je svotu od 6 milijuna dinara za izgradnju centralnog fizkulturnog stadiona. (19.09.1946). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 3.

Grafičari „Vjesnika“ – Grafičari „Rožanovskog“ 3:2 (1:0). (11.06.1945). Vjesnik jedinstvene narodno oslobodilačke fronte Hrvatske, 6.

Horvat – „Lokomotiva“ 7:5. (28.08.1945). Ilustrirane fizkulturne novine, 3.

I „Lokomotiva“ ima biciklističku sekciju. (26.06.1945). Narodni list, 7.

I Podsused ima novo fizkulturno društvo „Albin Kovačić“. (03.07.1945). Narodni list, 6.

I sindikat metalne industrije ima svoje FD „Metalac“. (24.06.1945). Narodni list, 7.

I zagrebački vatrogasci osnovali su svoje fizkulturno društvo. (16.10.1945). Ilustrirane fizkulturne novine, 5.

Igrališta i dvorane. (11.11.1945). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 8.

Igralište „Slobode“ se ubrzano dotjeruje. (04.10.1946). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 5.

Igralište F.D. „Akademičar“ Maksimir. (27.7.1945). Vjesnik jedinstvene narodno oslobodilačke fronte Hrvatske, 8.

II. kolo kvalifikacionih nogometnih utakmica za zagrebačko nogometno prvenstvo. (30.10.1945). Ilustrirane fizkulturne novine, 1.

II. Zagrebački nogometni podsavez. (21.05.1941). Nogometni sport Službeno glasilo Hrvatskog Nogometnog Saveza, 2.

Iznenadjenje u posljednjem kolu... „Metalac“ je sa 4:2 pobijedio „II. armiju“. (31.12.1945). Narodni sport ilustrirane fizkulture novine, 5.

Jakovljević, N. (2018.) Fudbalska takmičenja južnih Slovena 1873 - 1941. Subotica: Visoka strukovnih studija za obrazovanje vaspitača i trenera Subotica.

Jedan poraz i jedna pobjeda beogradskog „Metalca“. (11.09.1945). Narodni list, 5.

Jedini naš profesionalni trener Bukovi. (24.09.1945). Vjesnik jedinstvene narodno oslobodilačke fronte Hrvatske, 5.

Jedini profesionalni trener Bukovi. (21.01.1946). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 5.

Kazne nogometaša. (17.11.1946). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 2.

Kažnjeni funkcioneri sportskih organizacija „NDH“. (01.04.1946). Narodni sport ilustrirane fizkulture novine, 8.

Kažnjeni su izgređnici s utakmice „Lokomotiva“ – „Metalac“. (26.08.1946). Narodni sport ilustrirane fizkulture novine, 8.

Kerhin, I. i Rede, M.(1994). Platinasti jubilej 75 godina ZNS-a 1919 – 1994. Zagreb: Zagrebački nogometni savez.

Kramer, F. (1985). NK Dinamo 1945 – 1985. Zagreb: Nogometni klub Dinamo.

Kramer, F. (1999). NK Croatia Tradicijski sljednik HAŠK-a, Građanskog i Dinama 1903. – 1998.. Zagreb: NK Croatia.

Kramer, F. (2011). GNK Dinamo – Stoljeće kluba. Zagreb: Topical d.o.o.

Kroz kvalifikaciono natjecanje. (07.01.1946). Narodni sport ilustrirane fizkulture novine, 4.

Kvalifikacione utakmice zagrebačkih društava za raspodjelu po razredima. (08.10.1945). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 6.

Leiner, V. i Kolveshi, Ž. (2001). Tragom davnih zagrebačkih igrališta. Zagreb: Muzej grada Zagreba.

Lemešić, L. (08.07.1946). „Hajduk“ je i u Splitu pobijedio „Dinamo“. Narodni sport ilustrirane fiskulturne novine, 5.

Lokomotiva. (13.11.1945). Ilustrirane fizkulturne novine, 5.

M.,H. (08.10.1945). Potrebno je razlikovati pojmove fizkulture i sporta. Vjesnik jedinstvene narodno oslobodilačke fronte Hrvatske, 6.

Momčad iznenađenja.... (13.11.1945). Ilustrirane fizkulturne novine, 2.

Mor, Z. (27.11.1945). Poštar. Ilustrirane fizkulturne novine, 5.

Mornar Z. (09.06.1947). „Dinamo“ je nesretno izgubio bod. Narodni sport ilustrirane fiskulturne novine, 1., 5.

Na dobrom putu.... (09.09.1946). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 3.

Na igralištima mora biti više reda. (24.06.1946). Narodni sport ilustrirane fiskulturne novine, 5.

Na Savi se gradi fiskulturni park V. rajona. (28.10.1946). Narodni sport ilustrirane fiskulturne novine, 2.

Nacrt pravila za fizkulturalna društva prema kojima će društva sastaviti svoja pravila. (23.10.1945). Ilustrirane fizkulturne novine, 5.-6.

Nastupi „Dinama“ u Engleskoj su dokazali da je nogomet SSSR-a ne samo dostigao nego i prestigao klasu engleskog nogometa. (04.12.1945). Ilustrirane fizkulturne novine, 5.

Naukovna osnova i plan rada Više škole za fizkulturu u Zagrebu. (02.10.1945). Ilustrirane fizkulturne novine, 5.

Neboder na bivšem igralištu Građanskog. (1.12.1952). Narodni sport, 2.

Nedjeljni sportski raspored. (28.10.1945). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 5.

Nik. (01.12.1952). Uoči tridesetgodišnjice zagrebački Hajduk ima 2500 članova. Narodni sport, 2.

Nogometaši „Mladosti“ hoće – igrati. (28.11.1945). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 6.

Nogometna reprezentacija Zagreba izbacila je Pokrajinu s 3:0 (0:0). (17.8.1945). Narodni list, 7.

Nogometno vodstvo i treninzi „Akademičara“. (29.11.1945). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 7.

Novi upravni odbori FD „Grafičara“ i FD „Slobode“. (11.11.1945). Narodni list, 8.

Novo zagrebačko fizkulturno društvo „Slavija“. (14.06.1945). Vjesnik jedinstvene narodno oslobodilačke fronte Hrvatske, 6.

Njih nikada nećemo zaboraviti. (13.11.1945). Ilustrirane fizkulturne novine, 5.

Obje sindikalne nogometne momčadi ulaze u daljna sletska natjecanja. (14.08.1945). Ilustrirane fizkulturne novine, 1.

Odbijene molbe. (22.12.1945). Narodni sport ilustrirane fizkulturne novine, 2.

Odbor FOZ-a za nogomet. (14.01.1946). Narodni sport ilustrirane fizkulturne novine, 8.

Odbor FOZ-a za nogomet. (22.12.1945). Narodni sport ilustrirane fizkulturne novine, 2.

Odluka FOZ-a o zagrebačkim sportskim igralištima. (11.11.1945). Narodni list, 8.

Okružni fiskulturni odbor Zagreba (OFOZ) započeo je radom. (18.11.1945). Narodni list, 9.

Okružno nogometno prvenstvo Zagreba. (11.02.1946). Narodni sport ilustrirane fizkulturne novine, 4.

Omladinska reprezentacija Zagreba – FD „Lokomotiva“ 6:3 (3:1). (05.06.1945). Narodni list, 6.

Osnovano je FD „Milicija“ – fizkulturno društvo zagrebačke Narodne milicije. (05.10.1945). Narodni list, 6.

Osnovano je fizkulturno društvo „Element“. (11.07.1945). Narodni list, 6.

Osnovano je omladinsko fizkulturno društvo „Mladost“. (14.06.1945). Narodni list, 5.

Osnutak i prvi nastup F.D. „Metalac“. (23.0.1945). Vjesnik jedinstvene narodno oslobodilačke fronte Hrvatske, 6.

P., V. (11.01.1951). Proslava petgodišnjice osnutka S.D. „Saobraćaj“. Nogomet službeno glasilo Oblasnog nogometnog odbora za grad i oblast Zagreb, 2.

Planta. (02.09.1946). Daleko je od Dubrave do Jaruna.... Narodni sport ilustrirane fizkulturne novine, 8.

Pobjede „Hajduka“ J.A., „Jadrana“ i „Gusara“ na Prvom zemaljskom fizkulturnom sletu Hrvatske. (22.08.1945) Slobodna Dalmacija, 4.

Posjeta članova sovjetske delegacije zagrebačkom fizkulturnom društvu „Grafičar“. (25.09.1945). Ilustrirane fizkulturne novine, 7.

Povodom utakmice „Dinamo“ – „Crvena zvezda“. (05.09.1946). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 3.

Poziv igračima omladinske reprezentacije Zagreba. (20.05.1945). Vjesnik jedinstvene narodno oslobodilačke fronte Hrvatske, 6.

Poziv na osnivačku skupštinu. (09.10.1946). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 6.

Poziv sportašima G.E.C. (08.06.1945). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 6.

Poziv studentima. (25.06.1945) Vjesnik jedinstvene narodno oslobodilačke fronte Hrvatske, 4.

Pred 18.000 gledalaca „Dinamo“ je zasluženno pobijedio momčad „Partizana“ sa 4:2 (2:0), (31.03.1947). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 4.

Pred novom fuzijom u Zagrebu. (15.11.1946) Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 5.

Preko 70.000 gledalaca promatralo je proslavu dana fiskulturnika Hrvatske, (16.06.1948). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 4.

Prijedlog za održavanje Prvenstva zagrebačkog okruga u svim granama sporta. (07.11.1945). Narodni list, 9.

Promjena rasporeda nogometnih utakmica. (26.10.1945) Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 5.

Prva nogometna utakmica u oslobođenom Zagrebu. (15.05.1945). Vjesnik jedinstvene narodno oslobodilačke fronte Hrvatske, 21.

Prvenstvene utakmice u Zagrebu. (02.08.1946). Sport ilustrovani tjednik, 2-4.

Prvenstveni poraz „Dubrave“ od „Grafičara“ 2:3 (1:0). (08.11.1945). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 7.

Prvi Dinamovi sretnici. (21.09.1985). Dinamova revija, 36-37, 40-41.

Rad plenuma FOJ-a. (02.10.1945). Ilustrirane fizkulturne novine, 1.-2.

Radnici i namještenici gradskih poduzeća osnovali su svoje fizkulturno društvo „Dinamo“. (12.06.1945). Narodni list, 7.

Radnici i namještenici PTT-a osnovali su svoje FD „Poštar“. (7.7.1945). Narodni list, 6.

Radnici i namještenici tekstilne i odjevne struke osnovali su svoje FD „Tekstilac“. (28.06.1945). Narodni list, 7.

Raspored sletskih priredaba i utakmica. (17.8.1945). Vjesnik jedinstvene narodno oslobodilačke fronte Hrvatske, 5.

Raspuštene dosadašnje uprave športskih saveza. (05.06.1945). Vjesnik jedinstvene narodno oslobodilačke fronte Hrvatske, 6.

Registracija fiskulturnih društava. (05.09.1946). Bilten Fiskulturnog saveza Jugoslavije, 2.-3.

Registracija fiskulturnih društava. (10.10.1947). Fiskulturni vjesnik službeno glasilo Fiskulturnog saveza Hrvatske, 4.

Reić, Z. (25.07.2022). Hajduk je svjetski klub i ne trebaju mu falsifikati: Bijeli nisu bili prvaci Hrvatske te godine.... Sportske novosti Jutarnji list. <https://sportske.jutarnji.hr/sn/nogomet/hnl/klubovi/hajduk/hajduk-je-svjetski-klub-i-ne-trebaju-mu-falsifikati-bijeli-nisu-bili-prvaci-hrvatske-te-godine-15226723>

S.D. Lokomotiva 1914/64. (1964). Zagreb: SD Lokomotiva.

Sabolić, K. (2003). 100 godina športa na Sveučilištu u Zagrebu H.A.Š.K. – Mladost. Zagreb: Školska knjiga d.d.

Samovojska, A. (2019). 1919. – 2019. 100 zlatnih godina Zagrebačkog nogometnog saveza. Zagreb: Zagrebački nogometni savez.

Sastanak nogometaša FD „Grafičara“. (12.07.1945.). Narodni list, 6.

Savez bankovnih, osiguravajućih i privatnih namještenika, te trgovačkih pomoćnika osniva svoje fizkulturno društvo. (31.07.1945). Narodni list, 8.

Sindikato kožarsko prerađivačke struke osniva svoje FD „Kožarac“. (21.06.1945). Narodni list, 7.

Sindikato prehrambene struke osnovao svoje FD „Jedinstvo“. (22.06.1945). Narodni list, 6.

Sistem prvenstva FNRJ u fudbalu. (31.07.1946.) Bilten Fiskulturnog saveza Jugoslavije, 4.

Skori nastup „Hajduka“ u Zagrebu. (20.6.1945). Narodni list, 7.

Skupština studentskog fizkulturnog društva „Akademičar“ koje će provoditi fizkulturu na zagrebačkom sveučilištu. (27.06.1945). Narodni list, 7.

Službene vijesti nogometnog odbora FOZ-a. (23.10.1945). Ilustrirane fizkulturne novine, 8.

Službene vijesti nogometnog odbora FOZ-a. (25.10.1945). Ilustrirane fizkulturne novine, 8.

Službene vijesti Nogometnog Odbora FOZ-a. (30.10.1945). Ilustrirane fizkulture novine, 2.

Sportske zanimljivosti. (17.12.1945). Narodni sport ilustrirane fizkulture novine, 6.

Suci za nedjeljne utakmice. (01.12.1945). Suci za nedjeljne utakmice. Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 6.

Svestrano prvenstvo Hrvatske u svim granama fizkulture na I. fizkulturnom sletu Hrvatske. (09.08.1945). Ilustrirane fizkulture novine, 1., 6.

Svetozar "Lala" Đanić. (9.7.1981.). Dinamov vjesnik. 30.

Šimić, J. (1953). Jubilej našeg nogometa 1893-1903-1953. Zagreb: Nogometni klub „Zagreb“.

Šimunković, M. (15.12.2021). Albin Kovačić. Antifašistički vjesnik. https://www.antifasisticki-vjesnik.org/userfiles/files/antifasisticki_vjesnik/news/Biografija_Alбина_Kovacic_prv/Albin_Kovacic.pdf

Šplajt, Z. (2022). 100 godina nogometa u Kustošiji. Zagreb: Nogometni klub Kustošija.

Što je sa Igralištem „Slobode“?. (24.07.1946). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 4.

Šustić, M., (19.5.1945). Fizkultura će pripadati cijelome narodu. Vjesnik jedinstvene narodno oslobodilačke fronte Hrvatske, 4.

Šute, I. (2022). Kibici „Purgera“ Fenomen „Građanski“ i njegovi kibici: između masovne zabave, strasti i svjetonazora u međuratnome Zagrebu. Zagreb: Filozofski fakultet u Zagrebu.

Tablica Savezne nogometne lige. (19.05.1947). Narodni sport ilustrirane fizkulture novine, 3.

Tkalec, S., Kramer, F., Kralj, B., Crnković, T. i Kerhin, I. (ur.). (1960). NK Dinamo 1945-1960. Zagreb: Nogometni klub „Dinamo“.

Tomašević, M. (2015). Dinamo Povijest i zlatnih 10 godina. Zagreb: GNK Dinamo.

U nedjelju počinju kvalifikacione utakmice 14 zagrebačkih nogometnih momčadi. (16.10.1945). Ilustrirane fizkulture novine, 1.

U nedovršenoj prvenstvenoj utakmici „Metalac“ vodi protiv „Dinama“ sa 1:0. (22.07.1946). Narodni sport ilustrirane fizkulture novine, 4.

U Podsusedu se osniva fizkulturno društvo. (28.06.1945). Vjesnik jedinstvene narodno oslobodilačke fronte Hrvatske, 6.

U Stenjevcu je održan fizikturni slet kotara Zagreb. (27.8.1945). Vjesnik jedinstvene narodno oslobodilačke fronte Hrvatske, 6.

U velikoj i ogorčenoj borbi „Poštari“ i NO su podijelili bodove. (27.11.1945). Ilustrirane fizikturne novine, 2.

Umjesto nogometnog prvenstva – prijateljske utakmice. (21.08.1945). Ilustrirane fizikturne novine, 2.

Uspio „finish“ Krnića i Žigmana. (31.12.1945). Narodni sport ilustrirane fizikturne novine, 5.

Veoma dobar nastup „Lokomotive“. (06.11.1945). Ilustrirane fizikturne novine, 1.

Visoka pobjeda „Dinama“ nad „Crvenom lokomotivom“. (24.03.1947). Narodni sport ilustrirane fizikturne novine, 3.

Vrijedni „milicionari“ još se nisu snašli u prvenstvu. (27.11.1945) Ilustrirane fizikturne novine, 2-3.

Zagrebačka omladina osnovala fizikturno društvo „Mladost“. (13.06.1945) Vjesnik jedinstvene narodno oslobodilačke fronte Hrvatske, 6.

Zaključci predsjedništva. (09.05.1941). Nogometni sport Službeno glasilo Hrvatskog Nogometnog Saveza, 2.

Zanimat će Vas. (21.1.1946). Vjesnik narodnog fronta Hrvatske, 5.

Zanimat će vas.... (01.10.1945). Vjesnik jedinstvene narodno oslobodilačke Fronte Hrvatske, 5.

Zanimljive nedjeljne športske prirede. (03.06.1945). Vjesnik jedinstvene narodno oslobodilačke fronte Hrvatske, 6.

Zapadna zona hrvatske – Istra 5:1. (18.08.1945). Zapadna zona hrvatske – Istra 5:1. Vjesnik jedinstvene narodno oslobodilačke fronte Hrvatske, 5.

Završen je 1. fizikturni slet Hrvatske. (21.08.1945). Ilustrirane fizikturne novine, 1.

19. DODATAK

PRIJATELJSKE UTAKMICE DO POČETKA NATJECATELJSKIH SUSRETA NA PODRUČJU ZAGREBA

U ovom poglavlju predstavljani su izvještaji s prijateljskih utakmica zagrebačkih fiskulturnih društava, koji su zapisani u zagrebačkim listovima, kao i s prijateljskih utakmica odigranih na području Zagreba odigranih između različitih vojnih i radničkih selekcija. Valja napomenuti da ovo nisu sve utakmice koje su igrane u Zagrebu do obnove natjecanja, ali s velikog dijela utakmica nije napisan izvještaj. Brojne utakmice su odigrane, a da nisu najavljene u novinama niti je o njima kasnije napisan izvještaj. Također s velikog djela predstavljenih utakmica nedostaju podatci o broju gledatelja, suda susreta, satnici odigravanja ili strijelcima.

Podatci s ovih susreta od velikog su značaja za proučavanje ranog poslijeratnog nogometa jer donose nesačuvane podatke o brojnim značajnim igračima te tvore ranu povijest brojnih novoosnovanih fiskulturnih društava, a također prokazuju na snažnu umiješanost politike u pitanja sporta neposredno nakon rata.

27.5.1945. (17:00) Kombinirana reprezentacija Zagreba – Zagrebačka Brigada Narodne Obrane 2:2(2:1)

ST: Igralište „Građanskog“ **PUB:** 3000. **SUD:** Matančić.

GOL: Šimunović, Matekalo / Golob, Brozović

KRZ: Stinčić – Brozović , Bobetko - Broketa , Mrčić , Pleše - Drvodelić , Kapetanović , Golob , Reberski , Pećnik

ZBNO: Šoštarić - Majerić , D. Horvat - Cvetan , I. Horvat , Bolfek , Beda, Kukulj , Šimunović , Matekalo , Kalšan

Napomena: Prije utakmice igrana je predigra u kojoj su snage odmjerili VI. I VII. Rajon (Trešnjevka) te IV. Artiljerijska brigade. Trešnjevčani su slavili rezultatom 5:1. Ulaz je bio besplatan te je utakmicu pratilo 3000 ljudi iako se za odigravanje iste saznalo jako kasno. Tokom utakmice se prikupljao dobrovoljni prilog za ranjene borce te je prikupljeno 1,431,350 kn.

3.6.1945. (17:00) Omladinska reprezentacija Zagreba – Lokomotiva 6:3(3:1)

ST: Igralište „Građanskog“ **PUB:** 3000. **SUD:** Znika

GOL: Pečnik, Mrčić , Golob, Šimunović, Broketa, Šlezak(ag) / Melnjak, Džambo, Krnić

ORZ: Rupec – Brozović, Majerić – Broketa , I. Horvat, Pleše , Mrčić , Šimunović , Golob , Bobek , Pečnik

Lokomotiva: Žmara – Šlezak , Lončarić – Švaljek , Kolaković , Vučilovski – Pozojević , Krnić , Džambo , Melnjak , Božičević

Napomena: Prva poslijeratna utakmica Lokomotive. Lokomotiva je prvo zagrebačko fiskulturno društvo, a nastala je na temelju Željezničara te uz utjecaj Trnja. Na prvoj utakmici nastupilo je 9 bivših igrača Željezničar, Švaljek(bivši igrač Ličanina) te Božičević(bivši igrač Trnja).

3.6.1945. (17:00) II. Jugoslavenska armija – 32. divizija 5:2(5:1)

ST: Igralište „Concordije“ **PUB:** ? **SUD:** Selanac

GOL: Koceić x3, Wölfl, Cimermančić / Hudika , Beda

II. A: Šoštarić – Kiš , Dubac – Pukšec , Jazbinšek , Brković – Cimermančić , Wölfl , Kovač , Koceić , Drvodelić(Canjuga)

32.D: Dogan – Zdolc , Udovc – Franičević , Hunjet , Hudika – Žele , Beda , Duh , Švast , Jurišić

3.6.1945. (17:00)II. Moslavačka brigada – 2. Kotar III. Rajon USAOH-a 1:1 (0:1)

ST: Igralište „HAŠK-a“ **PUB:** 2000 **SUD:** Janošić

GOL: Pavković / Širec

Mos: Cirković – Dudas , Geczl – Zadavec , Žužić , Filipović – Czund , Pavković , Majerino , Bosnar(Banovac) , Širjan

USAOH: Fristić – Cvek , Bohaniček – Belin , Djurić , Kapustić – Dananić , Kobe , Požnjak , Širec , Trauber

Napomena: Uz utakmicu su se trebale održati i atletske utrke, ali od njih se odustalo.

7.6.1945. (17:15) Narodna obrana – IV. Rajon (Trešnjevka) 8:2 (0:1)

ST: Igralište „Građanskog“ **PUB:** ?. **SUD:** Miljan

GOL: Reberski x3, Bobek x3, Pečnik, Golob / ?

NO: Rupec – Brozović , Broketa – Pleše , Mrčić , Kapetanović – Medarić , Reberski , Bobek , Golob , Pečnik

IV: Biterman – Majerić , D. Horvat – Cvetan , I. Horvat , Franičević – Strnad , Šimunović , Kleščić , Lehpamer , Ivanković

Napomena: Gostujući strijelci nisu poznati

10.6.1945. (9:00) Grafičari Vjesnika – Grafičari Rožanovskog 3:2 (1:0)

ST: Igralište „Concordije“ **PUB:** ?. **SUD:** ?

GOL: Preradović , Soldo, ag / Kobeščak Slivak

VJE: Richter – Soldo , Klasić – Biščan , Staroveški , Ribarić – Preradović , Tepsić , Hrs , Šipek , Pastuović

ROŽ: Fresl – Karaga , Volanec – Kirt , Matijević , Budić – Kobeščak , Slivak , Gavrić , Mihel , Domitrović(Horvat)

Napomena: Ovo je prijateljski susret grafičara dviju tiskara. Susret je bio humanitarnog karaktera te su istomu prisustvovali radnici tiskara koji su sakupljali novac u humanitarne svrhe. Na utakmici je prikupljeno 150,000 kn donacija.

10.6.1945. (16:00) II. Momčad Zagrebačke brigade NO – III. Momčad Zagrebačke brigade NO 6:3 (5:2)

ST: Igralište „Građanskog“ **PUB:** 2500 **SUD:** Gradiški

GOL: Osojnik x5, Sertić / Jambrović , Fistrić , Grgurina

II: Vetruški – Šestek , Zarić – Stanojević , Brodjanac , Stojkov – Draščić(Novak) , Sertić , Horvat , Osojnik , Jocković

III: Lovnicki – Bergman , Butorac – Krofli , Radijevac I , Radulović – Grgurina , Radijevac II , Vučar , Jambrović , Fistrić

Napomena: Ovaj susret bio je predigra. Momčadi su bile sastavljene od članova Zagrebačke brigade NO.

**10.6.1945. (18:00) Momčad Zagrebačke brigade NO – FD Jedinstvo(Karlovac) 10:1
(4:0)**

ST: Igralište „Građanskog“ **PUB:** 2500 **SUD:** Selanac

GOL: Bobek x5 , Senčar x2 , Reberski x3 / Čavlović

NO: Rupec – Brozović , Broketa – Kapetanović , Mrčić , Pleše – Medarić , Reberski , Golob , Bobek , Senčar

Jed: Cingula – Filipčić , Gregurić – Deraka , Lukšić , Švehar – Bradaška , Bigula , Čavlović , Balagović , Mesić

Napomena: Susret se igrao uz glazbenu pratnju. Sakupljao se novac za ranjene borce.

17.6.1945. (17:30) Narodna obrana – Reprezentacija Varaždina 8:1 (4:0)

ST: Igralište „Građanskog“ **PUB:** 2000 **SUD:** Kranjc

GOL: Golob x4, Reberski x2, Medarić, Bobek / ?

NO: Rupec – Brozović , Broketa – Kapetanović , Mrčić , Pleše – Medarić , Reberski , Golob , Bobek , Senčar

VAR: Ritmanić – Čop , Gušić – Starej , Klinec , Kolar – Tešanić , Golob , Lampel , Janušić , Novak

Napomena: Ulazak na igralište naplaćivao se dobrovoljno. U 16 sati igrala se predigra između 2. momčadi NO i 924. autotransportnog bataljuna. Loš nastup Varaždinaca novinari su pripisali gotovo potpunom izostanku nogometa u baroknom gradu tokom NDH.

21.6.1945. (15:00) Mladost– Makedonija 1:1 (1:1)

ST: Igralište „Concordije“ **PUB:** 14000 **SUD:** Marek

GOL: Reberski(35.) / Antonovski (11.)

MLA: Šoštarić – Brozović , Broketa – Pleše , Mrčić , Kapetanović – Medarić , Reberski , Golob , Bobek , Senčar

MAK: Rustanov – Bogojevski , Vidović – Martinovski , Simeonovski , Gerov – Antonovski , Janevski , Cvetković (Jordanovski) , Atanasković (Ivanovski) , Simeonovski

Napomena: Za Mladost su u ovom susretu nastupali igrači koji nikad neće biti registrirani za ovo društvo. Za ovaj prijateljski susret složena je snažna momčad brojnih poznatih nogometaša, cilj je bio napraviti što je veći mogući spektakl od politički i društveno značajnog susreta momčadi dvaju naroda.

21.6.1945. (?) Tim J.A. Hajduk– Crvena Zvezda 1:3 (0:3)

ST: Igralište „Concordije“ **PUB:** 14000 **SUD:** Matančić

GOL: F. Matošić/ Mitić (3.) , Jezerkić (24.) , Tomašević

HAJ: Brkljača – Kokeza , Klemen – Batinić , Katnić , Luštica – Alujević , Andrijašević , J. Matošić , F. Matošić , Radovniković

CZV: Mrkušić – Stanković , Petrović – Đajić , Popović , Čirić – Šapinac , Mitić , Tomašević , Jezerkić , Horvatinović

Napomena: Prvi susret Hajduka i Zvezde. Jozo Matošić igrao je na čak tri pozicije. Započeo je kao vođa navale, nastavio je u obrani, nakon što je Zvezda povelu 3:0, a zadnjih 10 minuta zamijenio je vratara bijelih. Ova utakmica označila je povratak Hajduka u Zagreb te je Crvena zvezda prvi puta nastupila u Zagrebu.

23.6.1945. (17:30) Dinamo – Reprezentacija Zrakoplovstva 2:0 (1:0)

ST: Igralište „Građanskog“ **PUB:** 2000 **SUD:** Heger

GOL: Medarić, Duković

DIN: Dogan – Osojnik , Lojen – Franičević , Hunjet , Kurtanjek – Medarić , Tomšić , Lešnik , Duković , Kokotović

RZR: Vuček – Vučetin , Došlić – Dželatinović , Stojanović , Milanović – Kralj , Melešević , Jurković , Marković(Petrović) , Ranković

Napomena: Ova utakmica prva je utakmica fiskulturnog društva Dinamo. Prvi pogodak u povijesti kluba postigao je Medarić, a bila je najavljena i utakmica rezervi Dinama kao predigra susreta. Izgleda da najavljena utakmica rezervi nikad nije odigrana.

24.6.1945. (?) I. Moslavačka brigada – Omladina II. Kvart III. Rajona 4:2

ST: Igralište „HAŠK-a“ **PUB:** ? **SUD:** ?

GOL: Petrović x2 , Wölfl , Koceić / Kalšan, ag

MOS: Tičić – Jursić , Frković – Baršić , Jazbinšek , Šorn – Petrović , Koceić , Wölfl , Horvatek , Jurković

OML: Friščić – Požnjak , Žigman II – Cizarić , Belin , Poldrugáč – Siročić , Širec , Žigman I , Đurić I , Kalšan

---

3.7.1945. (?) Reprezentacija Rijeke – Dinamo 4:2 (0:2)

ST: Igralište „Kantrida“ **PUB:** ? **SUD:** ?

GOL: ?/Lešnik , Wölfl

RER: ?

DIN: Urch(Dogan) – Majerić , Lojen – Franičević , Hunjet , Kurtanjek – Cimermančić , Wöfl , Lešnik , Kacian , Kokotović

Napomena: Dogan je krajem prvog poluvremena zamijenio ozlijeđenog Urcha te je značajno narušio samopouzdanje Dinamovaca primivši gol sa 60 metara. U zagrebačkim listovima nisu objavljeni podaci o riječkoj momčadi.

5.7.1945 (17:30) 32.Divizija – 9. udarna divizija 5:2

ST: Igralište „Concordije“ **PUB:** 3000 **SUD:** Kruhak

GOL: ?

32: Šoštarić – Cvek , Jurišić – Reiss , Jazbinšek , Rafanelli – Canjuga , Švast , Wölfl , Petrović , Koceić

9: Arneri – Hoduk , Petrović – Kušević , Ivančić , Šušterić – Martić , Andrijašević , Kacian , Zanetić , Kapanelli

Napomena: Strijelci su, nažalost, nepoznati.

8.7.1945 (17:30) Zagrebačka brigada NO –II. Armija 3:0(1:0)

ST: Igralište „Građanskog“ **PUB:** ?**SUD:** Eppert

GOL: Reberski x2(21., 70.), Bobek 80.

NO: Stinčić – Brozović , Crnčec – Bolfek , Šimunović , Pleše – Reiss , Reberski , Golob , Bobek , Pećnik

II: Šoštarić – Dubac , Jurišić – Domorodski , Jazbinšek , Brković – Matić , Švast , Kovač , Koceić , Canjuga

Napomena: U 16 sati je odigrana predigra u kojoj su Avijatičari porazili ekipu Saniteta rezultatom 4:1. II. armija bila je znatno oslabljena jer su njihova 2 ključna igrača (Cimermančić i Wölfl) u trenutku odigravanja utakmice bila u Rijeci gdje su nastupali za Dinamo.

15.7.1945 (17:30) Zagrebačka brigada NO –32. Divizija 2:1(2:0)

ST: Igralište „Concordije“ **PUB:** ?**SUD:** Miljenko Podubski

GOL: Bobek x2(31. , 37.) / Jurišić (89.)

NO: Rupec – Brozović , Bolfek – Pleše , Šimunović , Golob – Reiss , Reberski , Vidjak , Bobek , Pećnik

32: Šoštarić – Lojen , Dubravčić – Rafaneli , Jazbinšek , Jurišić – Cimermančić , Švast , Wölfl , Koceić , Canjuga

Napomena: Utakmica je odigrane u sklopu fiskulturne priredbe “Istarski tjedan“.

18.7.1945 (17:45) Mladost –Omladinska reprezentacija Ljubljane 5:0(3:0)

ST: Igralište „Concordije“ **PUB:** ?**SUD:** Marek

GOL: Bobek x2(20. , 30.), Beda(36.), Reiss(53., ?)

MLA: Šoštarić – Majerić , Dubravčić – Cvetan , Horvat , Pukšec – Kalšan , Beda , Golob , Bobek , Reiss

LJU: Razbornik I – Alijančić , Rupar – Pupo , Pilej , Gajšek – Smole , Žigon , Razbornik II , Pocajt , Hacler

Napomena: U predigri ove utakmice FD Jedinstvo odigralo je svoju prvu utakmicu porazivši momčad Saniteta 3:1. Tokom glavne utakmice svirala je limena glazba Narodne Obrane.

20.7.1945 (21:00) Mladost – Reprezentacija Trsta 7:2(3:1)

ST: Igralište „Concordije“ **PUB:** 8000 **SUD:** Jelinek

GOL: Wölfl x4, Bobek , Reiss , Cvetan/ Persi x2

MLA: Šoštarić – Majerić , Dubravčić – Krešić , Horvat , Cvetan - Kalšan , Wölfl , Golob , Bobek , Reiss

TRS: Bacchetti – Godnik II , Godnik I – Podniš , Miheli , Poropad – Jurkić , Bergmasco , Persi , Tomassini , Colombini

Napomena: Utakmica velikog političkog značenja. Nije čudo što je upravo ova utakmica izabrana za prvu poslijeratnu noćnu nogometnu utakmicu u Zagrebu. U članku je više puta spominjan “Naš Trst“, a unatoč velikom porazu napisano je da se momčad Trsta herojski borila.

22.7.1945 (17:30) Dinamo – Crvena zvezda 1:2(1:1)

ST: Igralište „Mladosti“. **PUB:** 7000 **SUD:** Podubski

GOL: Kacian(12.) /Jezerkić(35.), Šapinac(80.)

DIN: Urch – Brozović , Lojen – Reiss , Pleše , Kokotović – Medarić , Wölfl (Horvat), Lešnik , Kacian , Cimermančić

CZV: Lovrić – Stanković , Ćirić – Gjaić , Drakulić , Spajić – Šapinac , Mitić , Jezerkić , Tomašević , Horvatinović

Napomena: Ozlijeđenog Wölfla u 10. minuti susreta zamijenio je Horvat, a to je rezultiralo rošadom u redovima Dinama. Kokotović se prebacio u navalu, a mladi Ivan Horvat zauzeo je svoje mjesto srednjeg pomagača. Ova utakmica prvi je susret Dinama i Zvezde u Zagrebu.

25.7.1945 (17:30) Tekstilac – Jedinstvo 4:2(2:2)

ST: ? PUB: ? SUD: ?

GOL: Beda x2 , Kobe , Požnjak/ Capek , Gortan

TEK: Hozmec , Dostal , Koščak , Komorski, Nafte, Kobe , Beda, Drvodelić , Požnjak , Siročić

JED: Cindrić – Petek , Šiljak – Bo.Mezak , Skozid , Platužić – Capek , Kovačević (Br.Mezak) , Dražić , Gortan , Horvat

Napomena: Iako je oko ovog susreta dosta nepoznanica, podatci koji su spašeni dragocjeni su za proučavanje samih početaka ovih malo poznatih društava. Jedan igrač Tekstilca nažalost nije upisan u izvoru.

27.7.1945 (17:45) Dinamo – Crvena zvezda 2:2(2:1)

ST: Igralište „Jedinstva“. **PUB:7000 SUD:**Goranić

GOL: Cimermančić x2/ Horvatinović , Šapinac

DIN: Žmara – Dubac , Lojen – Cvetan , Horvat , Pukšec – Cimermančić , Kacian , Lešnik , Drvodelić , Kokotović

CZV: Lovrić – Stanković , Petrović – Đajić , Drakulić , Spajić – Šapinac , Mitić , Jezerkić , Tomašević , Horvatinović

Napomena: Utakmica je bila humanitarnog karaktera te je sav prihod iskorišten za obnovu razrušenih sela. Cijena ulaznica kretala se od 10 do 30 dinara, a iste su se mogle kupiti i u pretprodaji na adresi Gundulićeva 32. U predigri su se sastali Element i Jedinstvo.

29.7.1945 (20:30) Dinamo – Reprezentacija Rijeke 4:1(2:0)

ST: Igralište “Mladosti“(bivše Igralište Concordije). **PUB: ? SUD:**Kranjc

GOL: Lešnik x3 (17., 70., 75.) , Drvodelić (42.) , / Lucezzi(50.)

DIN: Žmara – Lojen , Dubac – Kurtanjek , Horvat , Kokotović – Medarić , Drvodelić , Lešnik , Cimermančić , Švast

RER: Ravnić – Vičić , Rubinato – Bertoch II , Lovrenčić , Bertoch I – Lipizer , Lucezzi , Zidarić , Spadavechia , Blažić

Napomena: Noćna utakmica, druga pobjeda u Dinamovoj povijesti te također drugi susret Dinama i Reprzentacije Rijeke, u kojemu se Dinamo osvetio za poraz od 4:2. Utakmica je prekinuta u 77. minuti zbog jakog nevremena.

1.8.1945 (20:30) Akademičar – Reprzentacija Rijeke 3:0(0:0)

ST: Igralište “Mladosti“. **PUB:?** **SUD:**Senečić

GOL: Koceić (59.) , Medarić , Beda

AKA: Smajić – Dubravčić , Horvat – Ožegović (Raner) , Kostelac , Knežević – Medarić , Beda , Peričić , Koceić , Fink (Kalšan)

RER: Gardešanić – Tibras , Rubinato – Bertok I , Lončarić , Bertok II – Šepić , Lucezzi , Zidarić , Spidavechia , Lipezer

Napomena: Prva utakmica Akademičara, jedanput odgođena zbog kiše, prvotni datum održavanja utakmice bio je 31.7.

5.8.1945 (17:00) Lokomotiva – II. Armija 4:3(0:3)

ST: Igralište “Mladosti“. **PUB:?** **SUD:**Lazić

GOL: ?

LOK: Žmara – Lončarić , Andročec – Rebec , Kolaković , Vučilovski – Pozojević , Sever , Žigman , Melnjak , Božičević

II: Kralj – Jurešić , Manojlović – Reljić , Pilko , Eibel – Stanković , Sefarimović , Skocajić , Švast , Canjuga

Napomena: Nesvakidašnja utakmica u kojoj je Lokomotiva na poluvremenu imala minus od čak 3 pogotka, ali je slavila na kraju susreta. Uoči utakmice održane su atletske trke, a za vrijeme stanke na poluvremenu biciklističke.

5.8.1945 (?) Reprzentacija Rijeke - Metalac 1:3(1:2)

ST: Rijeka. **PUB:?** **SUD:?**

GOL: Zidarić/ Duh II x2 , Pukšec

RER: Raunik – Viličić , Rubinato – Bertoch I , Lovrenčić , Bertoch II – Sepih , Lucezzi , Zidarić , Spadavecchia , Lipizer

MET: Šoštarić – Dubravčić , Majerić – Jazbinšek , V.Duh , Pukšec – Maršanić , Kuftinec , I.Duh , Pećnik , Strnad

Napomena: Nažalost, sudac i broj gledatelja je nepoznat.

5.8.1945 (?) Hajduk momčad JA - Dinamo 2:0(2:0)

ST: Hajdukovo igralište. **PUB:8000 SUD:**Leo Lemešić

GOL: Matošić , Mrčić

HAJ:

DIN: Urch – D.Horvat , Lojen – M. Žigante , I. Horvat , Kokotović – Stanković , Cimermančić , Lešnik , Maroldt , Ž. Žigante

Napomena: Dinamo je jedva sakupio jedanaest igrača za ovaj susret. Neki od igrača bili su: rukometaš Zvonko Maroldt, gotovo 40-ogodišnji Stanković te braća Žigante. Iako je po nekim izvorima to bio jedini nastup nabrojanoj četvorci, postoji dokaz da je jedan Žigante nastupio za Dinamo u prijateljskoj utakmici protiv Lokomotive tri tjedna kasnije. Dinamo je na dugi put, ratom razorenim područjem, krenuo u neoštećenom autobusu ZET-a.

26.8.1945 (16:30) Dinamo –Lokomotiva 2:3(1:1)

ST: Igralište "Jedinstva". **PUB:1 500 SUD:**Maričić

GOL: Kacian x2(18., 75.) / Žigman x2(19.,?) , Džambo 88.

DIN: Majdić – Žigante , Horvat – Franičević , Eibel , Kurtanjek – Reiter , Medarić , Lešnik , Kacian , Kokotović

LOK: Žmara – Šlezak , Lončarić – Vrabec , Župančić , Melnjak – Božičević , Džambo , Žigman , Jurišić , Pozojević

Napomena: Prvi međusobni susret dva zagrebačka nogometna kluba. Horvat je prije nogometne odigrao rukometnu utakmicu dvaju društava. Pobjednički pogodak crni su postigli s igračem manje jer je Božičević bio isključen.

8.9.1945. (16:30)Dinamo – Metalac (BG) 0:1(0:0)

ST: Igralište "Mladosti" **PUB:1,000 SUD:** Podupski

GOL: Panić(70.)

DIN: Stinčić – Osojnik , D. Horvat – Žerjav , I. Horvat , Hunjet – Pasarić , Kapetanović , Lešnik , Koceić , Kokotović

MBG: Popadić – Jovanić , Radić – Mihajlović , Domaćin , Jovanić– Panić , Mutavdžić , Marković, Stefanović , Jezdimirović

Napomena: Jedna od 2 prijateljske utakmice koju je momčad beogradskog Metalca odigrala sa domaćinima iz Zagreba. Dinamo je nastupio u dosta izmiješanoj postavi jer su njegovu igrači nastupali na prvenstvu Jugoslavije u Beogradu.

9.9.1945. (16:30)Metalac(ZG) – Metalac (BG) 2:0(1:0)

ST: Igralište “Mladosti“ **PUB:**1,500 **SUD:** Jelinek

GOL: Kuftinec(?), Duh(80.)

MET: Čerić – Jureković , Majerić – V.Duh , I.Duh , Cvetan – Maršanić , Kuftinec , Muradori , Švast , Strnad

MBG: Popadić – Jovanić , Radić – Mihajlović , Domaćin , Jovanić– Panić , Mutavdžić , Radosavljević, Stefanović , Jezdimirović

Napomena: Primjer utakmice dviju momčadi iste sindikalne pozadine, a u ovom slučaju i istog imena. Ovakvi susreti novoj vlasti su služili kao alat za povezivanje različitih naroda Jugoslavije te umanjivanje njihovih međusobnih razlika.

11.9.1945. (16:30)IV Armija – Akademičar 6:2(3:2)

ST: Igralište “Jedinstva“ **PUB:**1 500 **SUD:** Maričić

GOL: Jakšić x2, Hočevac x2, Rajevac, Popador / Kostelac, Plezulić

IV: Petrović – Koras , Pejić – Jakašević , Čikoš , Saborac – Rajevac , Popador , Veljković , Hočevac , Jakšić

AKA: Smajić – Petrović , Udovc – Franičević , Brenčun , Hunjet – Kalšan , Plezulić , Kostelac , dr. Peričić , Malivuk

Napomena: Uoči utakmice odigrani su susreti u stolnom tenisu, atletici i odbojci.

26.9.1945. (20:00)Metalac(ZG) –Narodna obrana 1:3

ST: Igralište "Mladosti" **PUB:?** **SUD: ?**

GOL: ?

MET: Šoštarić(Čerić) – Dubravčić, Majerić – Pukšec , Jazbinšek , Cvetan – Kuftinec , Duh I , Muradori , Duh I , Strnad(Maršanić)

NO: Stinčić – Brozović , Crnčec – Pleše(Bolfek) , Šimunović , Kapec – Kalšan , Reiss , Reberski , Bobek , Senčar

Napomena: Povratak Narodne Obrane u Zagreb nakon duge turneje po Vojvodini i Srbiji označio je svojevrsni početak nove nogometne sezone. Nažalost, zagrebački tisak "tempirao je formu" za nadolazeće natjecateljske utakmice pa brojni podatci s ove utakmice nisu zapisani.

30.9.1945. (?)Dinamo –Hajduk tim JA 2:3(1:2)

ST: Igralište "Mladosti" **PUB:7 000** **SUD:** Matančić

GOL: Beda(10.), Kacian(?)/Matošić(6.) Andrijašević x2(20,85.)

DIN: Monsider – Lojen , D. Horvat – Franičević , I. Horvat , Kurtanjek(Kokotović) – Beda , Kacian , Lešnik , Hripko , Krnić

HAJ: Čulić(Brkljača) – Kokeza , J. Matošić – Broketa , Mrčić , Batinić – Alujević , F. Matošić , Andrijašević , Lokošek , Radovniković

Napomena: Prvi zagrebački susret Dinama i Hajduka te prva utakmica za koju je napravljena ozbiljna priprema u poslijeratnom zagrebačkom tisku. Iako je susret prezentiran kao praznik nogometa postojali su brojni problemi u organizaciji pa je tako Kokotović ušao u teren nakon što je susret već započeo. Prema najavama za Dinamo su trebali nastupati Reiss, Čajkovski i Cimermančić, ali navedena najava poslužila je kao svjesna zamka za navijače jer samo je Cimermančić tih dana boravio u Zagrebu.

NOGOMETNI TURNIR NA I. FISKULTURNOM SLETU HRVATSKE

Kvalifikacijske utakmice

12.8.1945 (16:00) B sindikalna momčad – Reprezentacija omladine 5:2(1:1)

ST: Igralište "Jedinstva". **PUB:500 SUD:**Demerec

GOL: Medarić x3(13.,57.,69.)Melnjak (59.(11m)), Maršanić (62.)/ Peričić(1.) , Beda(59.)

SMB: Lovrić – Merlin , Majerić – Kurtanjek , Žigman , V. Duh – Maršanić , Medarić , Dražić , Melnjak , Pećnik

OMR: Šurina – Smajić , Dubravčić – Novak , Ožegović , Cvetan – Kalšan , Beda , dr. Peričić , Reiss , ing. Viličić

Napomena: Utakmica je trebala započeti u 15 sati, ali zbog kašnjenja velikog broja igrača prebačena je na 16:00.

12.8.1945 (?) A sindikalna momčad – Vojnička reprezentacija 1:0(0:0)

ST: Igralište "Jedinstva". **PUB:500 SUD:**Madžarac

GOL: Lešnik (67.)

SMA: Žmara – Kolaković , Lojen –Vučilovski , I. Duh , Kokotović – Maršanić , Žigman , Lešnik , Reiss , V. Duh

VR: Šurina – Smajić , Dubravčić – Novak , Ožegović , Cvetan – Kalšan , Beda , dr. Peričić , Reiss , ing. Viličić

Napomena: Rezultat ove utakmice bio je pravo iznenađenje te je izgledno da je zbog ispadanja vojnika došlo do kasnije promjene plana, koja ideju o nekom ozbiljnom nogometnom turniru baca u vjetar. Reiss, Žigman, Duh i Maršanić nastupili su za dvije različite momčadi u istome danu , što je još samo jedan u nizu dokaza o neozbiljnosti ovog natjecanja.

“1/2 finale“

15.8.1945 (?) Reprezentacija Pokrajine – Reprezentacija Zagreba 0:3(0:0)

ST: Igralište "Jedinstva". **PUB:?** **SUD:?**

GOL: Reiss, Pleše, Bolfek

REP: Radonić II – Radonić I , Nađsombat – Lehner , Turković , Stanković – Adamović , Rok , Vidjak , Pajović , Perlić

REZ: Žmara – Dubravčić , Lojen – Pleše , Šimunović , Bolfek – Drvodelić , Reberski , Golob , Bobek , Reiss

Napomena: Sastav reprezentacije Zagreba složen je spojem triju zagrebačkih reprezentacija koje su nastupile u osmini finala, uključujući i izbačenu Vojničku reprezentaciju.

FINALE – odnosno prijateljska utakmica

19.8.1945 (17:30) Hajduk momčad JA – Reprezentacija Zagreba 2:1(1:0)

ST: Igralište “Mladosti“. **PUB:**9 000 **SUD:**Eppert

GOL: Matošić , Mrčić / Žigman

HAJ: Krstulović – Kokeza , J. Matošić – Broketa , Katnić , Luštica – Mrčić , F. Matošić , Lokošek , Andrijašević , Radovniković

REZ: Žmara – Kolaković , Lojen – Cvetan , I. Horvat , Kokotović - Duh, Žigman , Lešnik , Melnjak , Reiss

Napomena: U ovoj utakmici za reprezentaciju Zagreba nastupila je sasvim nova jedanaestorka, nepovezana s postavom iz polufinalnog susreta.

Tokom sleta odigrane su i ove utakmice:

Reprezentacija Zapadne zone – Reprezentacija Istre 5:1

Reprezentacija Pokrajine – Reprezentacija Istre 5:4

Reprezentacija Pokrajine – Reprezentacija Rijeke 5:4

UTAKMICE ODIGRANE NA PRVENSTVU ZAGREBA 1945. GODINE

Prvo kolo

20.10.1945. (15:15)Jedinstvo –Poštar 3:3(1:3)

ST: Igralište “Jedinstva“ **PUB:**250 **SUD:** Miljan

GOL: Žagar(28.), Jurković(50.), Sever(55.) / Zebec(10.), Andročec(15.), Schneider(20.)

JED: Cindrić – Kupinić , Marasović – Horvat , Skozid , Kuftinec – Žagar , Jurković, Sever, Radosin, Mati

POŠ: Pogačić - Čulek, Br.Mezak – Topolnjak, Andročec, J.Hunjet – Budek, Ivanišević, Peruš , Schneider, Zebec

Napomena: Prva natjecateljska poslijeratna nogometna utakmica na području grada Zagreba. Čast otvaranja nove nogometne ere pripala je Jedinstvu, koje je eru otvorilo na svojem igralištu, a bivšem igralištu Gradjanskog te poštarima, koji su prokockali veliko vodstvo. Prvi poslijeratni pogodak u Zagrebu postigao je Branko Zebec, a Radosin nije realizirao kazneni udarac. Jedinstvo je u ovaj susret ušlo dosta oslabljeno, u sastavu nisu bili Novački, Gortan, Župančić i Dražić

21.10.1945. (10:00)Tekstilac –Slaven 15:0(6:0)

ST: Igralište “Pravde“ **PUB:**150 **SUD:** Belić

GOL: Drvodelić 5, Beda 4, Đurić 3, Požnjak 2, Cizarić

TEK: Hozmec – Borovec , Koščak – Širec , Klaić , Cizarić – Požnjak , Đurić , O. Beda , Kobe , Drvodelić

SLA: Hladnik – I. Šimec , Gams – Fruk , Čukac , Hršak – D. Šimec , Ilijaš , Poslek , M.Laloš , Kleščić

Napomena: Jutarnja utakmica na bivšem Igralištu „Željezničar-Viktorije“ (križanje Vukovarske i Miramarske) završila je katastrofalno po momčad Slavena. Vratar Hladnik je tokom utakmice napustio teren, a zamijenio ga je D. Šimec .

21.10.1945. (9:45)Lokomotiva–32. divizija 1:3(1:2)

ST: Igralište “Jedinstva“ **PUB:**2000 **SUD:** Hršak

GOL: Krnić(16.) / Majorinac(38.) , Švast (44. i 75.)

LOK: Žmara – Šlezak , Lončarić – Žerjav , Kolaković , Vučilovski – Pozojević , Šokler , Žigman , Melnjak , Krnić

32: Kralj – Džambo , Jurišić – Kavali , Ilijaš , Reljić – Majorinac , Švast , Koceić , Petrović , Hundrić

Napomena: Momčad u bijelim košuljama šokirala je favorizirane crne te je pred 2,000 gledatelja zasluženno slavila. Na tribinama su se okupili pripadnici vojske te je utakmicu pratila vojna glazbena pratnja.

21.10.1945. (9:45) Narodna obrana – Milicija (3:0)

ST: PUB: SUD:

GOL:

NO:

MIL:

Napomena: Utakmica se trebala odigrati kao zaostala jer Milicija nije pristupila prvenstvu tokom odigravanja prvog kola, ali utakmica nikad nije odigrana jer je Milicija predala susret.

Skupina B

21.10.1945. (8:00) Građevinar–Element 0:7(0:2)

ST: Igralište “Jedinstva“ **PUB:**500 **SUD:** Stanković

GOL: Omerzo x2(7. i 84.) , Jurak (15.,55.,65.,73., ?)

GRĐ: Kos – Lukša , Zubić – Brnčić , Kindij , Petračija – Osim , Čelesnik , M.Gojšić , Sorša , Švigir

ELE: Hajdarević – Vodopivec , Jakopec – Flajšman , Špirk , Franceković – Jutriša , Kostanjevac , Omerzo , Jurak , Belošević

Napomena: Poraženi su visoki poraz upisali ponajviše zahvaljujući slaboj prezentaciji vratara Kosa, koji nije bio na razini zadatka te je svaki oštrij udarac u okvir vrata pronašao put u mrežu.

21.10.1945. (15:15)Dinamo–Metalac 2:0(1:0)

ST: Igralište “Jedinstva“ **PUB:**1200 **SUD:** Mlinarić

GOL: Kacian (37.), S.Beda (87.)

DIN: Monsider – Franičević , D. Horvat – Knežević – I. Horvat , Kokotović – Medarić , S.Beda , Lešnik , Kacian , Peričić

MET: Kukla – Dubravčić , Majerić – Cvetan , V.Duh , Ožegović – Maršanić , I.Duh , Muradori , Kogoj , Strnad

Napomena: U slaboj i rastrganoj igri Dinamo je bio odlučniji pred vratima te je upisao prvu službenu pobjedu. Prvi strijelac u natjecateljskim utakmicama za Dinamo postao je Ratko Kacian.

21.10.1945. (13:15)Amater–Dubrava 2:6(1:2)

ST: Igralište “Jedinstva“ **PUB:**1200 **SUD:** ?

GOL: Svitić(22.), Arapović(81.)/Zdolec x5 (14., 44., 53., 62., 70.), Herceg (75.)

AMA: Lovrić – Pigaj , Tomić – Trbuhović , Brenčun , Vedrina – Mohorko , Kleščić , Arapović , Svitić , Mihelin

DUB: Plihta – Petrak , Kosančić – V.Podgorski , Udovc , Barabas – Mechler , Herceg , Zdolec , B.Podgorski , Polančec

Napomena: Zeleni iz Dubrave su velikim zalaganjem stigli do zaslužene pobjede nad košarima. Kod obje momčadi bio je očigledan manjak fizičke kondicije, a borbenija momčad iz predgrađa uz takve je limite upisala visoku pobjedu u prvoj natjecateljskoj utakmici u svojoj povijesti.

15.11.1945. (13:15)II armija–Gračar 15:0

ST: Igralište “Slobode“ **PUB:**150 **SUD:** Mikulan

GOL: Kovač x7, Putnik x2, Matić x2, Canjuga x2, Eibel, Pukšec

II: Šimunić – Pilko , Kiš – Eibel , Jazbinšek , Domorodski – Matić , Pukšec , Kovač , Putnik , Canjuga

GRF: Ištok – Kralj , Kleščić – Vajda , Dodić , Horvat – Gajdek , Soldo , Drvar , Poldrugač , Premerlč

Napomena: II. armija je dominirala susretom te je pucala na gol iz gotovo svake prilike.

Drugo kolo

Skupina A

27.10.1945. (15:15) Tekstilac–Jedinstvo 3:1(2:1)

ST: Igralište “Mladosti“ **PUB:**150 **SUD:** Urch

GOL: Drvodelić(5.), O.Beda(30.), Đurić(80.) / Dražić (38.)

TEK: Gaščić – Borovec , Koščak – Širec , Klaić , Cizarić – Požnjak , Đurić , Beda , Kobe , Drvodelić

JED: Cindrić – Horvat , Novački – Capek , Kuftinec , Žagar – Sertić , Radosin , Sever , Dražić , Mati

Napomena: Plava momčad Jedinstva imala je veliki psihološki teret uoči ulaska u utakmicu jer su tekstilci u 1. kolu slavili rezultatom 15:0. Usprkos tome, utakmica je bila iznimno izjednačena te je Tekstilac slavio uz nešto sreće. Utakmica je krivnjom Jedinstva kasnila 20 minuta te je završena po mraku. Uoči ovoga kola Edmund Urch pristupio je momčadi Dinama, ali je bio izabran za glavnog suca ovog susreta.

28.10.1945. (13:15) 32. Divizija–Slaven 7:1(3:1)

ST: Igralište “Pobjede“ **PUB:**600 **SUD:** Podhraski

GOL: Jurišić x3, Švast x2, Petrović x2 / M. Laloš

32: Kralj – Kavali , Majorinac – Ilijaš, Reljić , Premrlč – Hundrić , Švast , Jurišić , Petrović

SLA:S. Zrnčić- Fuks , Ilijaš – Čukac , A. Zrnčić , Kleščić – B.Laloš , Fruk , Poslek , Hršak M. Laloš

Napomena: Momčad iz Kustošije doživjela je još jedan debakl u 2. kolu. Nakon što su u 1. upisali poraz 15:0, ovoga puta su poraženi rezultatom 7:1, iako je 32. Divizija nastupila sa 10 igrača. Usprkos novom porazu te očiglednom manjku kvalitete Slaven je pružio iznimno borbenu igru do samoga kraja nastupivši u plavim dresovima.

28.10.1945. (15:15)Lokomotiva–Narodna obrana 3:0

ST: Igralište “Mladosti“ **PUB:**1000 **SUD:**

Napomena: Narodna obrana predala je utakmicu jer su njezini igrači nastupali u prijateljskom susretu reprezentacije KNOJ-a. Vijest očigledno nije na vrijeme stigla do navijača te su isti sa tribina nervozno očekivali izlazak navijača. Novac nikada nije vraćen gledateljima.

8.11.1945. (14:30)Milicija–Poštar 0:5(3:1)

ST: Igralište “Pobjede“ **PUB:?** **SUD:** Hršak

GOL: Bo.Mezak x2,Ivanišević x2, Mičuda

MIL: Guštin – Bracanović , Hruševan – Horvat , Prenc , Sršen – Piljuga , Perasović , Milišić , Jumić , Kaluđer

POŠ: Mikuš – Br.Mezak , Kamarit – J.Hunjet , Andročec , Topolnjak – Mičuda , Bo.Mezak , Peruš , Ivanišević , Zebec

Napomena: Nadoknada utakmice drugog kola, odigrana na radni dan. Kao igrač Milicije upisan je Hušinac, neregistriran u FOZ-u, najvjerojatnije je riječ o Hruševanu.

Skupina B

28.10.1945. (10:00)Amater–Element 2:2(2:0)

ST: Igralište “Pobjede“ , nastavak na Igralištu“Slobode“**PUB:**400 **SUD:** Jelínek

GOL: Trbuhović (25.), Kleščić(?) / Omerzo (51., 83.)

AMA: Antloga – Pigaj , Tomić – Platužić , Brenčun , Grgurić – Mohorko , Trbuhović , Kleščić , Svitić , Mihelin

ELE: Hajdarević – Vodopivec , Jakopec – Flajšman , Špirk , Franceković – Kostanjevac , Ružak , Jurak , Omerzo , Jutriša

Nastavak:

AMA: Antloga – Brenčun , Osrečki – Platužić , Pigaj , Mohorko – Mihelin , Trbuhović , Kleščić , Znika

ELE: Hajdarević – Kovačec , Vodopivec – Flajšman , Špirk , Ružak – Jutriša , Kostanjevac , Omerzo , Jakopec

Napomena: Utakmica je prekinuta 10 minuta prije kraja te je nastavljena 30.12. Utakmica nije nastavljena na istom igralištu, a drugačije su bile i postave momčadi. Tokom nastavka Element je izjednačio, a Amater je uložio protest. Nastavak utakmice Jelinek je sudio u civilnoj robi jer mu se nije dalo presvlačiti. Za nastavak utakmice upisano je samo 10 igrača, jer je po jedan igrač sa svake strane već bio isključen. Do prekida je došlo nakon što se Kostanjevac odlučio obračunati sa suparničkim igračem, nakon jednog nedosuđenog prekršaja. U iznimno grubom susretu, ispunjenom nasiljem, isključeni su bili Franceković i Tomić. Franceković je suspendiran na 14, a Tomić na mjesec dana.

28.10.1945. (13:15)Dinamo–Dubrava 2:1(2:1)

ST: Igralište “Mladosti“ **PUB:**1000 **SUD:** Šoštarić

GOL: Medarić(19.), Knežević(24.) /Jaić(42.)

DIN: Monsider – D.Horvat , Lojen – Franičević , I.Horvat , Knežević – Medarić , Beda , Kacian , Hripko , Kokotović

DUB: Plichta – Petrak , Kosančić – Horvatek , Udovc , Barabas – B.Podgorski , Jaić , Zdolec , Kostelac , Mechler

Napomena: Prema nekim izvorima(Vjesnik) pogodak za Dubravu postigao je Zdolec, međutim izglednije je da se Jaić upisao u povijest kao prvi igrač koji je pogodio mrežu Dinama. U jednom trenutku Dinamo je zapucao na gol, ali je lopta zapela u blatu, točno na gol-liniji. Sudac je dosudio pogodak, ali je na inzistiranje Dubravaša provjerio poziciju lopte koja je ostala nepomaknuta te je poništio pogodak.

28.10.1945. (15:15)Građevinar–Grafičar 0:6(0:3)

ST: Igralište “Pobjede“ **PUB:**600 **SUD:** Bilopavlović

GOL: Poldrugrač x3, Premrlč x2, Soldo

GRĐ: M.Gojšić – Lukša , Petračija – Brnčić , Švigir , Prugelhof – Kindij , Makuc , Čelešnik , R.Gojšić , Zubić

GRF: Ištok – Preradović , Kleščić – Vajda , Gajdek , Horvat – Sokol , Soldo , Drvar, Poldrugáč , Premrlč

Napomena: Bivec je kao trener pripremio crno-bijele grafičare te je u njihovom prvom natjecateljskom susretu upisao veliku pobjedu nad građevinarima. Gledatelji, koji su ovo poslijepodne odlučili provesti na bivšem igralištu Gradjanskog, vidjeli su čak 14 pogodaka.

30.12.1945. (13:30)II armija– Metalac 2:4(0:2)

ST: Igralište “Slobode“ **PUB:**2000 **SUD:** Jelinek

GOL: Kovač , Pukšec / Pilko x2, Strnad , Maršanić

II: Šoštarić – Pilko , Rodić – Pukšec , Jazbinšek , Domorodski – Canjuga , Matić , Kovač , Eibel , Strugar

MET: Kukla – Petrović , Dubravčić – V.Duh , I.Duh , Cvetan – Maršanić , Kuftinec , Pilko , Jureković , Strnad

Napomena: Iznimno neozbiljan pristup vojnika, koji nisu napuštali svlačionicu čak 10 minuta nakon planiranog početka, koštao ih je novih bodova. Kuftinec se teže ozlijedio, a na igralištu nisu bila prisutna nosila pa su nesretnog igrača sa terena iznosili suigrači. Trener Metalca, Ivan Jazbinšek, nastupio je na poziciji srednjeg pomagača II. armije.

Treće kolo

Skupina A

3.11.1945. (14:45)Lokomotiva–Jedinstvo 6:1(3:1)

ST: Igralište “Pravde“ **PUB:**100 **SUD:** Šorš

GOL: Krnić x3(1.,6.,20.), Žigman x3 (?,60.,75.) / Sever (2.)

LOK: Žmara – Šlezak , Lončarić –Rebec , Kolaković , Vučilovski – Žigman , Pozojević , Krnić , Melnjak , Firm

JED: Cindrić – Dražić , Novački – Capek , Kuftinec , Horvat – Mati , Jurković , Sever , Radosin , Gortan

Napomena: Prvo poluvrijeme pripalo je Krniću, a drugo Žigmanu. Utakmica je prekinuta u 77. minuti nakon naguravanja igrača. Naguravanje je, očigledno, bila umanjenica istine, jer je igrač Lokomotive, Melnjak, dobio zabranu igranja u trajanju od 6 mjeseci. Sudac je prekinuo susret te otrčao u svlačionicu iz koje se nije vratio, iako su ga vodstva klubova nagovarale da završi susret. Nastavak utakmice zakazan je za 30.12.1945., ali ne postoji dokaz da je nastavak odigran, a ukoliko je odigran u njemu nije došlo do promjene rezultata. Drago Jurković kažnjen je zabranom igranja u trajanju od 9 mjeseci jer je izazvao nered te odbijao pozive foruma.

4.11.1945. (13:00)Milicija – Slaven 0:3(0:0)

ST: Igralište "Pobjede" **PUB:**200 **SUD:** Mikulan

GOL:B. Laloš(65.), Poslek(70.), Ilijaš(71.)

MIL: Guštin – Bracanović , Hruševar – Horvat , Prenc , Sršen – Piljuga , Perasović , Milišić , Jumić , Kaluđer

SLA: S. Zrnčić – Gams , Čukac – Fuks , A. Zrnčić , Ilijaš – Hladnik , B. Laloš , Poslek , M. Laloš , Hršak

Napomena: Utakmica iznimno borbenih, ali tehničko-taktički nepotkovanih momčadi pripala je Kustošijancima. Na ovoj utakmici Milicija je upisala prvi natjecateljski nastup. Kao igrač Milicije upisan je Hušinac, neregistriran u FOZ-u, najvjerojatnije je riječ o Hruševaru.

4.11.1945. (14:45)Tekstilac – Narodna obrana 2:5(2:2)

ST: Igralište "Mladosti" **PUB:**1000 **SUD:** Podupski

GOL: Drvodelić (5.), O. Beda (32.) / Pleše x2(12. i 90.) , Veselić (35.) , Čulin x2(50. , 80.)

TEK: Gaščić – Borovec , Koščak – Širec , Klaić , Cizarić – Požnjak , Đurić , O. Beda , Kobe , Drvodelić

NO: Stinčić – Novak , Osojnik – Kapetanović , Crnčec , Ivanković – Kapetanović II , Pleše , Čulin , Reberski , Veselić

Napomena: Gruba utakmica u kojoj su najprije isključeni Reberski i Cizarić, a nakon toga Beda i Drvodelić, koji su prigovarali sucu nakon pogotka za 4:2. NO je tako susret završila sa deset igrača, a Tekstilac sa samo osam. Tekstilac je u susret ušao kao prva momčad skupine. Reberski i Beda suspendirani su na dva mjeseca zbog vrijeđanja suca, a Cizarić na 14 dana.

4.11.1945. (14:45)32. Divizija –Poštar0:2(0:2)

ST: Igralište “Pobjede“ **PUB:**300 **SUD:** Lazić

GOL: Bo.Mezak x2 (22. i 36.)

32: Kralj – Džambo , Kavali – Hundrić , Ilijaš , Reljić - Majorinac , Petrović , Jurišić , Koceić , Švast

POŠ: Mikuš – Kamarit , Br.Mezak – J.Hunjet , Andročec , Topolnjak – Mičuda , Bo.Mezak , Peruš , Ivanišević , Zebec

Napomena: U 80. minuti isključen je Džambo. Nakon ove utakmice Jurišić je suspendiran na dva mjeseca zbog nesportskog ponašanja.

Skupina B

3.11.1945. (14:45)Metalac–Element 1:0(0:0)

ST: Igralište “Pobjede“ **PUB:**50 **SUD:** Gradiški

GOL: Kuftinec (89.)

MET: Cerić – Dubravčić , Majerić – Jureković , I. Duh , Ožegović – Maršanić , Kuftinec , Kogoj , V. Duh, Čonč

ELE: Hajdarević – Vodopivec , Kovačec – Flajšman , Špirk , Jurak – Kostanjevac , Omerzo , Kirša , Glinšek , Jutriša

---

4.11.1945. (13:00)II armija – Amater 9:0(3:0)

ST: Igralište “Mladosti“ **PUB:**1000 **SUD:** Mataković

GOL: Kovač x3, Eibel x2, Pukšec x2, Serafinović, Putnik

II: Šimunić – Popović , Kiš – Domorodski , Jazbinšek , Pukšec – Matić , Eibel , Kovač , Putnik , Serafinović

AMA: Antloga – Pigaj , Tomić – Platužić , Brenčun , Grgurić – Mohorko , Trbuhović , Arapović , Svitić, Mihelin

Napomena: Prva utakmica II Armije, koja se predstavila kao vrlo ozbiljna momčad.

4.11.1945. (14:45) Dinamo – Građevinar 9:2(3:1)

ST: Igralište “Pravde“ **PUB:**50 **SUD:** Eppert

GOL: dr. Peričić x2(25. i 81.), Kacian x2(28. i 50.), Lešnik x4(40., 53., 70., 79.), Beda (57.) / og D. Horvat (35.), Šutanović (66.)

DIN: Monsider – Franičević , D. Horvat – Reiter , I. Horvat , Knežević – Beda , Medarić , Lešnik , Kacian , dr. Peričić

GRĐ: Padjela – Ivšić , Stipić – Brnčić , Kuzmić , Švigir – Čelesnik , Šutanović , R. Gojšić , Lukša , Zubić

Napomena: Ivan Horvat skoro je zakasnio na utakmicu, a Dragutin je poslao loptu u vlastitu mrežu. Bio je to loš dan sjajne Dinamove braće. S druge pak strane, Lojen je zakasnio te nije nastupio u susretu. Dinamo je bio toliko nadmoćan da su gotovo svi igrači odjednom bili u kaznenom prostoru Građevinara te na taj način smetali svojim suigračima. Brojka gledatelja na ovoj utakmici dočarava nam nesvakidašnjost ovoga turnira.

6.11.1945. (14:45) Dubrava – Grafičar 2:3(1:0), registrirano 3:0

ST: Igralište “Pobjede“ **PUB:**? **SUD:** ?

GOL: Kostelac, Petrak/Premerlč, Poldrugáč, Sokol

DUB: Plihta – Petrak , Kosančić – Barabas , Udovc , Horvatek – Varga , Jaić , Zdolc , Kostelac , Podgorski

GRF: Ištok – Kleščić , Preradović – Vajda , Gajdek , Horvat – Sokol , Soldo , Drvar , Poldrugáč , Premerlč

Napomena: Utakmica je, nažalost, medijski slabo popraćena, jer je odigrana na radni dan. Dubrava je vodila 2:0, ali su tada isključeni njezini igrači Kosančić, Jaić i Kostelac (Kosančić i Jaić su suspendirani na 3 mjeseca). Nakon isključenja grafičari su okrenuli susret. Susret je kasnije registriran rezultatom 3:0 u korist Dubravaša, jer se ustvrdilo da je za Grafičar nastupio neverificirani igrač Josip Dodić. Izvještaji s utakmica vješto su skrivali činjenicu da je Dodić bio na terenu. Broj Narodnog lista, 21.12.1945. navodi da je Dodić kažnjen s 4 mjeseca zabrane igranja.

Četvrto kolo

25.11.1945. (8:00) 32. Divizija – Milicija 9:0(2:0)

ST: Igralište "Pobjede" **PUB:**100 **SUD:** Kruhac

GOL: Švast x2(15., 90.), Koceić x2(37., 85.), Petrović x2(71.,82.), Hundrić (82.), Reljić (83.), Majorinac (87.)

32: Kralj – Cvek , Kavali – Havliček , Ilijaš , Reljić – Majorinac , Švast , Koceić , Petrović , Hundrić

MIL: Lazar – Bracanović , Hruševac – Sršen , Prenc , Horvat – Link , Piljuga , Perasović , Milišić , Jumić

Napomena: Utakmica je kasnila 23 minute, a 32. divizija je susret započela sa 10 igrača. Milicija se dobro držala sve do kraja susreta kada je milicajce uhvatio umor, a vojnici su se istovremeno razgibali pa su ovu utakmicu ranojutarnjeg termina priveli kraju. Petrović je zbog ponašanja na ovom susretu suspendiran na 14 dana. Igrači Milicije na ovaj su susret dolazili iz noćne smjene.

25.11.1945. (12:45) Jedinstvo – Slaven 2:0(2:0)

ST: Igralište "Slobode" **PUB:**200 **SUD:** Horvat

GOL: Sever x2(20.(11m),41.)

JED: Hudina – Gortan , Novački – Capek , Kuftinec , Kupinić – Beneš , Svička , Dražić , Sever , Mati

SLA: Hladnik – R.Čukac , Ilijaš – Cerinski , B.Čukac , Fruk - B.Laloš , M.Laloš, Poslek , Govekar , Klešić

25.11.1945. (14:30) Narodna obrana – Poštar 1:1(1:1)

ST: Igralište "Pobjede" **PUB:**300 **SUD:** Madjarac

GOL: Čulin(38.)/Bo.Mezak (36.)

NO: Rupec – Brozović , Capari – Šimunović , Crnčec , Bolfek – Benko , Pleše , Čulin , Kapetanović , Senčar

POŠ: Mikuš – Kamarit , Br.Mezak – J.Hunjet , Andročec , S.Hunjet – Schneider , Bo.Mezak , Peruš , Ivanišević , Zebec

Napomena: Po vrlo teškom terenu odigrala se utakmica prepuna prilika. Najbolji dio susreta bio je Mezakov pogodak s 30 metara udaljenosti. Ostaje zapisana i nesvakidašnja situacija nakon Benkovog udarca na gol. Lopta je završila u mreži te je sudac dosudio pogodak za vojnike, ali je na intervenciju Mikuša, koji je pokazao da je lopta ušla s vanjske strane mreže kroz rupu, poništio pogodak.

25.11.1945. (14:30) Lokomotiva – Tekstilac 1:0(0:0)

ST: Igralište "Slobode" **PUB:**300 **SUD:** Lazić

GOL:Žerjav (61.)

LOK: Žmara – Šlezak , Lončarić – Žerjav , Župančić , Vučilovski – Žigman , Kolaković , Krnić , Pozojević , Firm

TEK: Gaščić – Borovec , Koščak – Kepsa , Klaić , Cizarić – Dostal , Širec , Požnjak , Kobe , Komorski

Napomena: Momčad Martona Bukovija slavila je u susretu s osakaćenim tekstilcima. Poraženi su igrali u dosta oslabljenoj postavi jer su zbog ozljeda, bolesti i suspenzija nedostajali Drvodelić, Beda, i Đurić. Usprkos izostancima Tekstilac je dobro namučio crne. Igrač Lokomotive, Marijan Šokler ,29.11.1945. nastupio je za FD „!Sloboda“ Sisak te je zbog toga zaradio suspenziju u trajanju od 9 mjeseci i nije nastupio na ovom susretu.

Skupina B

25.11.1945. (8:00) Dubrava – Element 3:1(3:1)

ST: Igralište "Slobode" **PUB:**100 **SUD:** ?

GOL: Kostelac x3 / Omerzo

DUB: Plichta – Petrak , Udovc – Horvatek , Banfić , V.Podgorski – B.Podgorski , Kostelac , Barabas , Herceg , I.Zdolc

ELE: Hajdarević – Kovačec , Glinšek – Flajšman , Špirk , Jutriša – Jurak , Kostanjevac , Omerzo , Franceković , Kušanić

Napomena: Unatoč izostancima zbog suspenzije igrača, Dubrava je u prvom poluvremenu riješila susret protiv, na terenu, jačeg protivnika. Zdolc je zbog nesportskog ponašanja suspendiran na 2 mjeseca.

25.11.1945. (9:45) Građevinar – II armija 0:6(0:4)

ST: Igralište “Pobjede“ **PUB:**200 **SUD:** Višnjić

GOL: Canjuga (2.), Kovač (19.), Matić (33.), Eibel (41.), Domorodski (48.), Strugar (85.)

GRĐ: Barac – Lukša , Stipić – Čelesnik , Kuzmić , Antolić – Ivšić , Brnčić , R.Gojšić , Osim , Švigir

II: Šimunić – Kiš , Pilko – Pukšec , Jazbinšek , Domorodski – Canjuga , Matić , Kovač , Eibel , Strugar

---

25.11.1945. (9:45) Metalac – Amater 5:1(5:0)

ST: Igralište “Slobode“ **PUB:**100 **SUD:** ?

GOL: Pilko x3, Kogoj, Majerić / Platužić

MET: Cerić – Ožegović , Dubravčić – V. Duh , I. Duh , Čonč – Strnad , Kuftinec , Pilko , Kogoj , Majerić

AMA: Antloga – Pigaj , Arapović – Platužić , Brenčun , Grgurić – Mihelin , Svitić , Kleščić , Trbuhović , Mohorko

---

25.11.1945. (12:45) Dinamo – Grafičar 15:0(5:0)

ST: Igralište “Pobjede“ **PUB:**100 **SUD:** Jelinek

GOL: dr. Peričić x5, Reiss x5, Hripko x2, Kacian, Kokotović, Reiter

DIN: Monsider – Franičević , D. Horvat – Kurtanjek , I. Horvat , Kokotović – Reiter , Reiss , dr. Peričić , Hripko , Kacian

GRF: Salaj – Preradović , Kralj – Horvat , Gajdek , Kleščić – Sokol , Soldo , Drvar , Poldrugač , Premerlč

Peto kolo

Skupina A

2.12.1945. (8:00) 32. divizija – Jedinstvo 1:0(1:0)

ST: Igralište “Pobjede“ **PUB:**150 **SUD:** Podhraški (Janošić, Mazurović)

GOL: Majorinac (30.)

32: Kralj- Cvek , Kavali – Havliček , Ilijaš , Reljić – Majorinac , Švast , Koceić , Petrović , Hundrić

JED: Hudina – Gretić , Novački – Capek , Kuftinec , Kupinić – Mati , Radosin , Sever , Dražić , Gortan

Napomena: Iako su vojnici dominirali cijeli susret, Hudina je gotovo besprijekorno branio svoju mrežu. Novinar je u postavu Jedinstva upisao Kundrića. Kundrić nije registriran za Jedinstvo , a od ponuđenih prezimena najizgledniji igrač koji je nastupio na mjestu Kundrića je Kupinić.

2.12.1945. (9:45) Narodna obrana – Slaven 5:0(2:0)

ST: Igralište “Pobjede“ **PUB:**100 **SUD:** Kipčić(Horvat, Lazić)

GOL: Ivanković x2(31., 43.) , Golob (63.), Pleše x2 (74. i 82.)

NO: Stinčić – Capari , Čvrk – Kapetanović, Crnčec , Bolfek – Benko , Pleše , Golob , Šimunović , Ivanković

SLA: S.Zrnčić – Fuks , Ilijaš – Fruk , A.Zrnčić , Čukac – B. Laloš , Hrebak, Hršak , M. Laloš , Cerinski

---

2.12.1945. (12:30) Tekstilac – Milicija 8:0(1:0)

ST: Igralište “Slobode“ **PUB:**150 **SUD:** Kruhak

GOL: Đurić (30.), Požnjak x4, Siročić (65.), Cizarić (77.), Širec (80.)

TEK: Gaščić – Borovec , Koščak – Širec , Klaić , Cizarić – Komorski , Đurić , Požnjak , Kobe , Siročić

MIL: Lazar – Bracanović , Hruševar – Sršen , Prenc , Gabrić – Piljuga , Perasović , Jumić , Milišić , Žiger

Napomena: Činjenica da Milicija nije imala stručno vodstvo i trenera objašnjava ove slabe rezultate. Nakon ove utakmice, 5.prosinca 1945.,Krešo Pukšec preuzima treniranje Milicije.

2.12.1945. (14:15) Lokomotiva – Poštar 4:0(2:0)

ST: Igralište “Pobjede“ **PUB:**400 **SUD:** Eppert (Stanković , Višnjic)

GOL: Žerjav (28.), Žigman x2(33., 60.), Krnić(72.)

LOK: Žmara – Šlezak , Lončarić – Kolaković , Župančić , Vučilovski – Božičević , Žerjav , Žigman , Krnić , Pozojević

POŠ: Mikuš – Kamarit , Br. Mezak – J.Hunjet , Andročec , S.Hunjet – Schneider , Bo.Mezak , Peruš , Ivanišević , Zebec

Skupina B

2.12.1945. (8:00) II. armija – Dubrava 3:1(1:0)

ST: Igralište “Slobode“ **PUB:**80 **SUD:** Selanac (Gradiški , Mlinarić)

GOL: Strugar, Matić, Canjuga / Kostelac

II: Šimunić – Pilko , Pukšec – Domorodski , Jazbinšek , Eibel – Matić , Canjuga , Kovač , Putnik , Strugar

DUB: Plichta – Petrak , Udovc – Banfić , Barabas , Horvatek – Herceg , V.Podgorski , Kostelac , Mechler , B.Podgorski

Napomena: Oslabljena Dubrava i dalje je pružala dobru igru, ali manjak ključnih igrača zacementirao je poraz. II armija primila je prvi prvenstveni pogodak, čime je Dubrava postala društvo koje je prvo zatreslo mrežu Dinama i II. armije.

2.12.1945. (9:45) Dinamo – Element 6:1(2:0)

ST: Igralište “Slobode“ **PUB:**80 **SUD:** Šoštarić (Eppert , Jelinek)

GOL: Kacian x2, dr. Peričić x2, Hripko, Reiss/ Kostanjevac

DIN: Monsider – Franičević , Lojen – Kurtanjek , I. Horvat , Hripko – Beda , Kacian , dr. Peričić , Reiss , Kokotović

ELE: Hajdarević – Kovačec , Glinšek – Flajšman , Špirk , Jutriša – Omerzo , Kostanjevac , Kosmat , Jurak , Belošević

Napomena: Prva službena utakmica Martona Bukovija na klupi Dinama protekla je bez većih problema. Element je bio borben, ali velika razlika u kvaliteti presudila je u korist komunalaca.

2.12.1945. (12:30) Amater – Grafičar 3:1(1:0)

ST: Igralište “Pobjede“ **PUB:**150 **SUD:** Urch (Mikulan , Madjarac)

GOL: Kleščić(24.), Arapović x2(85., 87.) / Drvar(75.)

AMA: Antloga – Arapović , Brenčun – Osrečki , Pigaj , Platužić - Mihelin , Truhović, Kleščić , Svitić , Znika

GRF: Salaj – Soldo , Kralj – Vajda , Dadić , Gajdek – Sokol , Premerlč , Drvar , Poldrugáč , Pervan

Napomena: Uspavanku na bivšem Igralištu “Građanskog“ riješio je Arapović koji se probudio pet minuta prije kraja susreta. Ova utakmica bila je ujedno i zadnja za momčad Grafičara u prvenstvu Zagreba, uslijedila je jednomjesečna suspenzija za društvo, koje je protiv Dubrave nastupilo s neregistriranim igračem. Drvar je također suspendiran na dva mjeseca zbog surove igre. Dodajmo i da je Grafičarev Šoštarić, 13.12.1945., kažnjen suspenzijom od 6 mjeseci zbog „zavađanja foruma u bludnju“. Utakmicu je sudio Edmund Urch, verificirani igrač Dinama, iako je Dinamo igrao u skupini s ovim društvima.

2.12.1945. (14:15)Metalac – Građevinar 4:0(0:0)

ST: Igralište “Slobode“ **PUB:**100 **SUD:** Miljan(Komadina , Kruhak)

GOL: Majerić(60.), V.Duh (75.) , Pilko (83.) , Barac OG (85.)

MET: Cerić – Petrović , Ožegović – Čonč , V.Duh , I.Duh – Maršanić , Kuftinec , Pilko , Kogoj , Majerić

GRĐ: Barac – Stipić , Lukša – Brnčić , Kuzmić , Čelesnik – Ivšić , Antolić , Stomoljev , R.Gojšić , Zubić

Šesto kolo

Skupina A

16.12.1945. (9:45)Narodna obrana– Jedinstvo 7:3(3:1)

ST: Igralište “Pobjede“ **PUB:**200 **SUD:** Stanković

GOL: Pleše x3, Sedić x2, Golob , Benko / Dražić x2, Mati

NO: Rupec- Brozović , Capari – Kapetanović , Crnčec , Bolfek – Benko , Pleše , Golob , Šejdić , Senčar

JED: Hudina – Gretić , Novački – Kuftinec , Horvat , Kupinić – Mati , Capek , Dražić , Gortan , Richter

Napomena: Za Jedinstvo je prema Narodnom sportu nastupio Garić, a Vjesnik je na njegovoj poziciji zapisao Gretića. Pošto je Gretić, za razliku od Garića, verificirani igrač Jedinstva, može se ustvrditi da je Narodni sport upisao pogrešno prezime.

16.12.1945. (12:15) Poštar– Slaven 5:1(4:0)

ST: Igralište “Slobode“ **PUB:?** **SUD:** Horvat (Šorš, Miljan)

GOL: Peruš x3, Bo.Mezak x2 / Hršak

POŠ: Mikuš – Filipčić , Kamarit – S.Hunjet , Andročec , J.Hunjet - Mundar , Bo.Mezak , Peruš , Ivanišević , Zebec

SLA: S. Zrnčić – Čukac , Gams – Fruk , A. Zrnčić , M. Laloš – Ilijaš , B. Laloš , Poslek , Hršak , Kleščić

16.12.1945. (12:15) Lokomotiva– Milicija 15:0(5:0)

ST: Igralište “Pobjede“ **PUB:**150 **SUD:** Gradiški (Podhraški, Urch)

GOL: Krnić x7, Žerjav x4, Žigman x2, Kolaković, Firm

LOK: Žmara – Šlezak , Lončarić – Kolaković , Župančić , Vučilovski – Firm , Žerjav , Žigman , Krnić , Božičević

MIL: Lazar – Hruševar , Zorc – Sršen , Prenc , Jumić – Piljuga , Gabrić , Perasović , Link , Šestan

Napomena: Svih pet pogodaka postignutih u prvom poluvremenu djelo su Krnića.

16.12.1945. (14:00) 32. divizija – Tekstilac 1:1(1:1)

ST: Igralište “Slobode“ **PUB:**1500 **SUD:** Podupski (Mataković, Hršak)

GOL: Petrović(2.)/Drvodelić (1.)

32: Kralj – Cvek , Kavali – Majorinac , Ilijaš , Reljić – Džambo , Švast , Koceić , Petrović , Jovanović

TEK: Gaščić – Borovec , Koščak – Širec , Klaić , Cizarić – Siročić , Đurić , Požnjak , Kobe , Drvodelić

Skupina B

16.12.1945. (8:00)Dubrava– Građevinar 1:1(1:1)

ST: Igralište “Pobjede“ **PUB:**100 **SUD:** Komadina (Mikulan, Bilopavlović)

GOL: Kostelac / Čelesnik

DUB: Plichta – Petrak , Herceg – Banfić , Udovc , Horvatek – V.Podgorski , Varga, Kostelac , Mechler , B.Podgorski

GRĐ: Barac – Stipić , Lukša – Brnčić , Kuzmić , Čelesnik – Ivšić , Antolić , Stomoljev , R.Gojšić , Zubić

Napomena: Građevinar je izvukao prvi i jedini bod, a Dubrava je u protivničkom kaznenom prostoru nerijetko imala i po osam igrača pa zbog gužve nije mogla doći do pogotka.

16.12.1945. (9:45)II armija– Element 4:0(3:0)

ST: Igralište “Slobode“ **PUB:**200 **SUD:** Matančić (B.Jelinek, Lazić)

GOL: Matić x2, Kovač , Strugar

II: Šoštarić – Rodić , Pilko – Pukšec , Jazbinšek , Eibel – Serafimović , Matić , Kovač , Strugar , Putnik

ELE: Hajdarević – Glinšek , Kovačec – Jutriša , Špirk , Flajšman – Bašek , Omerzo , Kosmat , Kostanjevac , Franceković

16.12.1945. ()Metalac– Grafičar (3:0)

ST: PUB: SUD:

GOL:

MET:

GRF:

Napomena: Grafičar je u utakmici s Dubravom suspendiran na mjesec dana. Metalac je upisao pobjedu za zelenim stolom.

16.12.1945. (14:00) Dinamo– Amater 5:1(2:0)

ST: Igralište “Pobjede“ **PUB:**300 **SUD:** Muzurović (Nagy, Višnjic)

GOL: Beda x2, dr. Peričić x2, Cimermančić / Kleščić

DIN: Monsider – Franičević , Lojen – Kurtanjek , I. Horvat , Kokotović – Beda , Kacian , dr. Peričić , Cimermančić , Reiss

AMA: Antloga – Brenčun , Arapović – Platužić , Pigaj , Osrečki – Trbuhović , Vukas , Kleščić , Svitić , Mohorko

Napomena: U debitantskom nastupu Cimermančića Dinamo nije oduševio, navala je i dalje igrala nepovezano, ali to se može pripisati i neatraktivnom protivniku. U redovima kožara debitirao je Bernard Vukas.

Sedmo kolo

Skupina A

23.12.1945. (8:30)Tekstilac– Poštar 2:0(0:0)

ST: Igralište “Pobjede“ **PUB:**1000 **SUD:** Eppert (Matančić, Madjarac)

GOL: Đurić, Drvodelić

TEK: Gaščić – Borovec , Koščak – Širec , Klaić , Cizarić – Dananić , Kobe , Požnjak , Đurić , Drvodelić

POŠ: Mikuš – Filipčić , Br.Mezak – J.Hunjet , Andročec , S.Hunjet – Kamarit , Bo.Mezak , Peruš , Ivanišević , Zebec

---

23.12.1945. (10:15)Narodna obrana– Partizan 2:0(0:0)

ST: Igralište “Pobjede“ **PUB:**1500 **SUD:** Mikulan

GOL: Golob, Senčar

NO: Nikolnikov – Brozović , Capari – Bolfek , Crnčec , Kapetanović – Benko , Pleše , Golob , Senčar , Jakšić

32: Kralj – Džambo , Hundrić – Kavali , Ilijaš , Reljić – Majorinac , Švast , Petrović , Koceić , Jovanović

Napomena: NO je do pobjede došla tek kada je isključen Brozović. Isti je igrač prigovorio sucu te zaradio isključenje, a njegova momčad je s igračem manje postigla 2 pogotka. 32. divizija je uoči ovog susreta promijenila ime u „Partizan“.

23.12.1945. (14:15) Lokomotiva - Slaven 10:0

ST: Igralište “Pobjede“ **PUB:**100 **SUD:** Jelinek (Gradiški, Podhraški)

GOL: Krnić x3, Žigman x7

LOK: Kolaković – Lončarić , Šlezak – Žerjav , Župančić , Vučilovski – Pozojević , Blažetić , Žigman , Krnić , Firm

SLA: S.Zrnčić – Gams , Ilijaš – R.Čukac , A. Zrnčić , B.Laloš – Šimek , Hršak , B.Čukac , Hrebak

Napomena: U utakmici na kojoj su Krnić i Žigman postali najbolji strijelci prvenstva Lokomotiva je slavila dvoznamenkastim brojem golova. Prema izvještaju Slaven je nastupio sa desetericom, ali moguće je da je novinar zaboravio zapisati jednog igrača.

23.12.1945. (14:15) Jedinstvo – Milicija 3:0 bb

ST: PUB: SUD:

GOL:

LOK:

SLA:

Napomena: Broj Narodnog lista iz 21.12.1945. navodi kako je Milicija odustala od natjecanja te su susreti sa Narodnom Obranom i Jedinstvom upisani kao automatske 3:0 pobjede.

Skupina B

23.12.1945. (9:00) Metalac– Dubrava 2:1(1:1)

ST: Igralište “Slobode“ **PUB:?** **SUD:** D. Horvat

GOL: Pilko, Strnad / Herceg

MET: Kukla – Dubravčić , Petrović – Jureković, V.Duh , Cvetan , Čonč – Bušić , Pilko , I.Duh , Strnad

DUB: Plichta – Petrak , V.Podgorski – Banfić , Barabas , Horvatek – Varga , Udovc , Kostelac , Mechler , Herceg

---

23.12.1945. (14:15)Dinamo– II. armija 1:0(1:0)

ST: Igralište “Slobode“ **PUB:**2000 **SUD:** Višnjić (Muzurović, Mataković)

GOL: Ž. Čajkovski

DZG: Monsider – Franičević , Lojen – Reiss , I. Horvat , Kokotović - S.Beda , Kacian- dr. Peričić , Cimermančić , Ž. Čajkovski

II: Šoštarić – Rodić , Pilko .– Pukšec , Jazbinšek , Eibel – Serafimović , Matić , Kovač , Canjuga , Strugar

Napomena: U utakmici prvenstva Dinamo je porazio vojnike, a jedini je pogodak postigao Čajkovski na početku susreta. Dinamo je Čajkovskog registrirao tek uoči ove utakmice, a taj potez osigurao im je prvo mjesto skupine B.

23.12.1945. (12:30)Građevinar– Amater 1:5

ST: Igralište “Pobjede“ **PUB:?** **SUD:** Nagy (Kruhak, Husinec)

GOL:

GRĐ:

AMA:

Napomena: Nažalost, ovo je jedina nesačuvana utakmica ovoga prvenstva. Sa same utakmice ostao je sačuvan jedino rezultat.

23.12.1945. (12:30)Grafičar – Element 0:3

ST: PUB: SUD:

GOL:

GRĐ:

Ama:

Napomena: Element je upisao pobjedu bez borbe jer je Grafičar bio suspendiran zbog nastupa neverificiranog igrača na utakmici s Dubravom.